

Stratégiai környezeti vizsgálat kidolgozása
a 2021-2027-es időszak Interreg programjára
a Magyarország és Horvátország közötti
programterületre vonatkozóan

Környezeti vizsgálati jelentés

Készítette:
EX ANTE Consulting Kft.

Megbízó:

Széchenyi Programiroda Nonprofit Kft.

2022. május 12.

A Magyarország és Horvátország közötti határon átnyúló 2021-2027-es együttműködési program számára készített környezeti vizsgálati jelentés

Tartalomjegyzék

1	Áttekintés.....	3
1.1	Környezeti hatásvizsgálati fókusz megjelölése.....	3
1.2	A tervezési folyamat leírása.....	3
1.3	A felelős szervek listája.....	4
1.4	Forrásjegyzék (vonatkozó jogszabályok, a környezetvédelmi jelentés tervezete során felhasznált adatforrások).....	5
2	A lehetséges alternatívák számbavétele.....	8
3	A program fő célkitűzései.....	12
4	A dokumentumok koherenciája és következetessége.....	14
4.1	Kapcsolódás más vonatkozó tervekhez és programokhoz.....	14
	Az Európai Unió vonatkozó dokumentumai.....	14
	Vonatkozó magyar dokumentumok.....	17
	Vonatkozó horvát dokumentumok.....	24
4.2	A programdokumentum belső konzisztenciája.....	36
5	A határon átnyúló terület társadalmi-gazdasági és környezeti jellemzői.....	40
5.1	A program célkitűzései által valószínűleg érintett területek társadalmi-gazdasági jellemzői.....	40
5.1.1	Demográfia.....	40
5.1.2	Térszerkezet és épített környezet.....	43
5.1.3	Gazdaság és innováció.....	45
5.1.4	Infrastrukturális összeköttetések.....	47
5.1.5	Társadalmi befogadás.....	48
5.1.6	Kulturális örökség és természeti értékek.....	48
5.2	A program célkitűzései által valószínűleg érintett területek környezeti jellemzői.....	49
5.2.1	Környezet.....	49
5.2.2	Alacsony szén-dioxid-kibocsátású és zöld perspektívák.....	55
5.3	Releváns környezeti konfliktusok és problémák.....	55
5.4	A program számára releváns környezetvédelmi célkitűzések.....	56
6	A programcégrehajtás lehetséges környezeti hatásai.....	59

6.1	A program lehetséges hatása a talajra.....	59
6.2	A program lehetséges hatása a levegőre	62
6.3	A program lehetséges hatása a felszíni és a felszín alatti vizekre	64
6.4	A program lehetséges hatása a biodiverzitásra, a növényvilágra és az állatvilágra	66
6.5	A program lehetséges hatása a Natura 2000 területekre és egyéb védett természeti területekre	69
6.6	A program lehetséges hatása az éghajlatra.....	72
6.7	A program lehetséges hatása az épített környezetre, a települések környezetére, a kulturális- és régészeti örökségre.....	75
6.8	A program lehetséges hatása az emberi egészségre és életvitelre.....	76
6.9	A program lehetséges hatása a környezettudatosságra.....	78
6.10	A program lehetséges hatása a felmerülő környezeti konfliktusokra és potenciális problémákra, valamint a meglévő problémák súlyosbodására.....	80
6.11	A program lehetséges hatása a fenti tényezők közötti együtt hatásra és a veszélyek összesített következményeire	83
7	Óvintézkedések.....	87
8	A nyomkövetés rendszerének értékelése.....	95
9	Vezetői összefoglaló.....	97

1 Áttekintés

1.1 Környezeti hatásvizsgálati fókusz megjelölése

A határon átnyúló együttműködés az Európai Unió szomszédok felé irányuló szakpolitikájának kiemelkedően fontos eleme. Támogatja a fenntartható fejlődést az EU külső határai mentén, valamint segít az életszínvonalban fennálló különbségek áthidalásában és a közös kihívások felismerésében és kezelésében. A határon átnyúló együttműködés olyan EU tagállamok és szomszédos országok közötti kapcsolatokat fejlesztését támogatja, amely országok közös szárazföldi vagy tengeri határral rendelkeznek.

1. ábra: A Magyarország és Horvátország közötti 2021-2027-es együttműködési program vizsgált területe

Forrás: [Magyarország-Horvátország Határon Átnyúló Együttműködési Program \(huhr-cbc.com\)](http://huhr-cbc.com)

Az Interreg VI-A Magyarország-Horvátország Program támogatásra jogosult területének mérete 31 085 km², amely 11 megyét és több, mint 1,99 millió lakost foglal magába.

1.2 A tervezési folyamat leírása

A dokumentum mintáját az Interreg programok tartalmát meghatározó Interreg rendelet melléklete szolgáltatja. A programdokumentum első fejezete egy helyzetelemzés keretében a főbb fejlesztési kihívásokat és a kihasználásra váró lehetőségeket mutatja be. Ezen helyzetelemzés alapján egy SWOT elemzés is készült a programterületről. Az 1. fejezet olyan prioritások, célkitűzések és Interreg-specifikus célok meghatározásával zárul, amelyek a határon átnyúló infrastruktúra hiányzó összekötő elemeinek fejlesztése érdekében javasoltak.

A programdokumentum 2. fejezete a programozó bizottság által közös megegyezéssel jóváhagyandó szakpolitikai és specifikus célkitűzéseket és ezek indoklását fogja tartalmazni, amelyek a jövőbeni pályázati felhívások beavatkozási logikáját is megalapozzák. Mindhárom eddig elkészült rész (1. és 2. fejezet, valamint a SWOT) átadásra került a stratégiai környezeti vizsgálat (SKV) elkészítéséért felelős szakértői csoport részére.

A 2. fejezet fekteti le a leendő program prioritásait, a szakpolitikai célokat, a specifikus célkitűzéseket, de meghatározza a lehetséges kedvezményezettek körét, a támogatásra jogosult tevékenységtípusokat, a célcsoportokat és a teljesítménymutatókat is. Ez képezi a programkonceptió gerincét. A 2. fejezet kidolgozása folyamatban van úgy, hogy még a korai alkotási szakaszban az SKV szakértők bekapcsolódhassanak a tervezési folyamatba, és javaslataik beemelésével készüljön el a dokumentáció.

1.3 A felelős szervek listája

A következő táblázat tartalmazza azon a környezet védelméért felelős nemzeti szintű hatóságokat, amelyek a témavázlat készítésébe, majd pedig az SKV folyamat szempontjából releváns szervezetekként a társadalmasításba is bevonásra kerülnek:

Magyarország	Jogalap: „Az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló” 2/2005 (I.11) Korm. rendelet 3. sz. melléklete
	Agrárminisztérium; Miniszterelnökség; Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság; Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság; Baranya, Somogy és Zala Megyei Kormányhivatal; Belügyminisztérium, Katasztrófavédelmi Igazgatóság; Baranya-Somogy és Zala Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság; Építészeti, Építésügyi és Örökségvédelmi Helyettes Államtitkárság
Horvátország	Jogalap: Környezetvédelmi törvény (Hivatalos Közlöny 80/13, 153/13, 78/15, 12/18 és 118/18 sz.), valamint Stratégiák, tervek és programok stratégiai környezeti vizsgálatáról szóló rendelet (Hivatalos Közlöny 3/17 sz.)
	Gazdaságért és Fenntartható Fejlődésért Felelős Minisztérium – gazdaságért, energiáért, környezetvédelemért, természetvédelemért, vízgazdálkodásért, hulladékgazdálkodásért és klímaügyekért felelős hatóság;
	területileg illetékes megyék (Muraköz, Varasd, Kapronca-Kőrös, Belovár-Bilogora, Verőce-Drávamente, Pozsega-Szlavon, Eszék-Baranya és Vukovár-Szerém) környezetvédelemért felelős közigazgatási szervei; védett természeti területek igazgatásáért felelős szervezetek; Szükségessé válhat további feladat- és hatáskörrel rendelkező hatóságok bevonása, de ez csak akkor lehetséges, amikor a 2021-2027-es magyar-horvát határon átnyúló együttműködési program fejlesztési irányai / céljai véglegesítésre kerülnek

A környezeti jelentés elkészítésekor a szerzők az illetékes nemzeti hatóságok minden olyan megjegyzését és ajánlását rögzítették és figyelembe vették, amelyek módosították a programdokumentum és a környezeti jelentés tartalmát.

A magyar és horvát hatóságok nem kifogásolták az SKV felépítését. A saját szakterületét illetően számos hatóság nyújtott részletes információt olyan szakmai területekről, amelyeket a stratégiai környezeti vizsgálat kontextusában, aztán pedig a program végrehajtása során is figyelemmel kell kísérni.

A hatóságok felvetéseire adott szakértői válaszok az SKV folyamatba bevont magyarországi szervezetnél, a Széchenyi Programiroda Nonprofit Kft-nél rendelkezésre állnak.

1.4 Forrásjegyzék (vonatkozó jogszabályok, a környezetvédelmi jelentés tervezete során felhasznált adatforrások)

A programdokumentum és a környezeti vizsgálat kidolgozása során számos fontos uniós és nemzeti szintű forrást (jogszabályokat, fejlesztési stratégiákat stb.) és adatbázist használtak fel, mint például:

A vonatkozó jogszabályok és dokumentumok jegyzéke	
Magyarország	1155/2016. számú (III. 31.) számú kormányhatározat Magyarország 2015. évi felülvizsgált Vízyűjtő-gazdálkodási Tervéről; Magyarország Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra Fejlesztési Stratégiája; Magyarország Nemzeti Energia- és Klímaterve; Magyarország Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégiája (2020-2050); Nemzeti Fejlesztés 2030 – Magyarország Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptiója; Országos Területrendezési Terv (OTrT) és a 9/2019. (VI. 14.) Miniszterelnökséget vezető miniszteri rendelet; Nemzeti Erdőstratégia (2016-2030); Országos Hulladékgazdálkodási Terv (2021-2027); Szennyvíziszap kezelési és hasznosítási stratégia (2014-2023); a Somogy Megyei Közgyűlés elnökének 6/2020. számú önkormányzati rendelete (III.16.) Somogy megye területrendezési tervéről; Magyarország Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiája 2030; Magyarország Nemzeti Vízstratégiája (Kvassay Jenő Terv); „Egészséges Magyarország 2021-2027” – Egészségügyi ágazati stratégia (2021-2027); Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030); Magyarország Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiája (2012-2024); V. Nemzeti Természetvédelmi Terv (2021-2026) (tervezet); Nemzeti stratégia a biológiai sokféleség megőrzésére (2021-2030) (tervezet); Magyarország Nemzeti Tájstratégiája (2017-2026); Baranya megye integrált területfejlesztési programja 2021-2027 (tervezet); Baranya megye területfejlesztési koncepciója és programja 2030; Somogy megye integrált területfejlesztési programja 2021-2027; Somogy megye területfejlesztési koncepciója és programja 2030; Zala megye integrált területfejlesztési programja 2021-2027 (tervezet); Zala megye területfejlesztési koncepciója és programja 2030.
Horvátország	A Horvát Köztársaság 2030-ig szóló nemzeti fejlesztési stratégiája; a Horvát Köztársaság területfejlesztési stratégiája; a Horvát Köztársaság természetvédelmi stratégiája és cselekvési terve a 2017-2025 közötti időszakra; a Horvát Köztársaság éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodási stratégiája a 2040-ig terjedő időszakra,

	<p>2070-ig való kitekintéssel; a Horvát Köztársaság alacsony szén-dioxid-kibocsátású fejlesztési stratégiája 2030-ig, 2050-ig való kitekintéssel; Mezőgazdasági stratégia 2030-ig; Nemzeti vízgazdálkodási stratégia; Nemzeti vízgazdálkodási terv – Vízyűjtő-gazdálkodási terv Nemzeti vízgazdálkodási terv 2016-2021 (a 2022-2027 közötti időszakra vonatkozó új terv elfogadásáig hatályos); Többéves építési programok a vízgazdálkodás területén; Levegőszennyezés-ellenőrzési program a 2020-2029 közötti időszakra; a Horvát Köztársaság hulladékgazdálkodási terve a 2017-2022 közötti időszakra; a Horvát Köztársaság integrált nemzeti energia- és éghajlatvédelmi terve a 2021-2030 közötti időszakra; a Horvát Köztársaság 2030-ig szóló, 2050-ig szóló energiafejlesztési stratégiája; A városi területek zöld infrastruktúrájának fejlesztési programja a 2021-2030-as időszakra; a Horvát Köztársaság közlekedésfejlesztési stratégiája a 2017 és 2030 közötti időszakra; Muraköz megye fejlesztési stratégiája 2020-ig (meghosszabbítva az új fejlesztési terv elfogadásáig); Muraköz megye (Međimurska županija) területrendezési terve; Varasd megye (Varaždinska županija) fejlesztési stratégiája 2020-ig (meghosszabbítva egy új fejlesztési terv elfogadásáig); Varasd megye területrendezési terve; Kapronca-Kőrös megye (Koprivničko-križevačka županija) fejlesztési terve a 2021-2027 közötti időszakra; Kapronca-Kőrös megye területrendezési terve; Belovár-Bilogora megye (Bjelovarsko-bilogorska županija) fejlesztési terve a 2021-2027-es időszakra (stratégiai keret készül); Belovár-Bilogora megye területrendezési terve; Verőce-Drávamente megye (Virovitičko-podravska županija) 2020-ig szóló megyei fejlesztési stratégiája (meghosszabbítva 2022. június 1-ig); Verőce-Drávamente megye területrendezési terve; Pozsega-Szlavon megye (Požeško-slavonska županija) fejlesztési terve a 2021-2027-es időszakra; Pozsega-Szlavon megye területrendezési terve; Eszék-Baranya megye (Osječko-baranjska županija) fejlesztési terve a 2021-2027-es időszakra; Eszék-Baranya megye területrendezési terve; Vukovár-Szerém megye (Vukovarsko-srijemska županija) területrendezési terve.</p>
Egyéb	<p>Az Interreg VI-A Magyarország-Horvátország 2021-2027 Program helyzetelemzése és SWOT-elemzése; az Interreg VI-A Magyarország-Horvátország 2021-2027 Program 1. tervezete; az Európai Bizottság INTERREG NEXT programokról szóló orientációs dokumentuma és annak III. melléklete; Közös dokumentum az Interreg NEXT 2021-2027 stratégiai programozásáról; az Európai Parlament és a Tanács ERFA-ról és Kohéziós Alapról szóló rendeletének 2. melléklete (tervezet); az ERFA további közös kimeneti- és eredménymutatóinak táblázata; az EU Green Deal; az Európai Éghajlatvédelmi Törvény; Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásról szóló uniós stratégia; az EU Víz Keretirányelv; Az EU 2030-ig szóló, biológiai sokféleséggel kapcsolatos stratégiája – A természetet visszahozzuk az életünkbe biodiverzitási stratégia (2030-ig); Európai Tájvédelmi Egyezmény; az EU energiarendszer-integrációs stratégiája; az EU hidrogénstratégiája; az Európai Unió Duna Régióra vonatkozó stratégiája; az invazív fajokról szóló uniós rendelet.</p>
Az adatforrások listája	
Magyarország	Központi Statisztikai Hivatal (ksh.hu); TEIR - A Központi Statisztikai Hivatal hivatalos adatbázisa
Horvátország	Horvát Statisztikai Hivatal (https://dzs.gov.hr/); horvát környezetvédelmi információs rendszer és természetvédelmi információs rendszer (http://www.haop.hr/hr , https://envi.azo.hr/ , https://www.biportal.hr/gis/).

	https://mingor.gov.hr/ és egyéb források)
Egyéb	Eurostat (ec.europa.eu/eurostat)

2 A lehetséges alternatívák számbavétele

Mivel az Interreg VI-A Magyarország-Horvátország 2021-2027 Program nem egy klasszikus stratégia, amelyet jelentős építési szerződések és negatív környezeti hatások követnek, hanem egy pénzügyi keret a határon átnyúló együttműködések számára, az alternatívák áttekintését egy projektek nélküli forgatókönyvre és egy olyanra kell leszűkíteni, amely magában foglalja a Magyarország-Horvátország program végrehajtását, és megfigyeli annak lehetséges pozitív és negatív környezeti hatásait.

A Magyarország-Horvátország program az „intelligensebb Európát” célzó 1-es szakpolitikai célkitűzés keretében a *kkv-k fenntartható növekedésének és versenyképességének, valamint a kkv-k körében való munkahelyteremtés fokozása, többek között termelő beruházások révén* elnevezésű (iii. számú) egyedi célkitűzést azonosította be. Ennek a célja egy versenyképes határmenti régió kiépítése az üzleti és innovatív határokon átnyúló együttműködés előmozdítása révén. A Magyarország-Horvátország programdokumentumban megfogalmazottak szerint a magyar-horvát határregióra jellemző gyenge és stagnáló gazdasági teljesítmény egyik fő oka a határokon átnyúló üzleti együttműködés és a közös K+F és innovációs tevékenységek hiánya. A programterületre vonatkozó tényszerű gazdasági adatok ténylegesen indokolják a *KKV-k fenntartható növekedésének és versenyképességének fokozása* (azaz a (iii) számú) célkitűzés kiválasztását, és az ezen célkitűzés keretében tervezett intézkedések megvalósításával a KKV-k lehetőséget kapnak arra, hogy növeljék jelenlétüket egymás piacain és a külpiacokon egyaránt, valamint hogy növeljék a versenyképességüket és végső soron javítsák a régió munkaerő-piaci helyzetét.

A versenyképes határregió megteremtésének további szempontjai a digitalizáció fokozása (lásd 4-es szakpolitikai célkitűzés (ii) *az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén*) és a *digitális összekapcsoltság fokozása* (lásd 1-es szakpolitikai célkitűzés (v) egyedi célkitűzés), amely konkrét célkitűzéseket a Magyarország-Horvátország program nem jelölte ki. A digitalizáció csak a négy programprioritás keretében tervezett tevékenységek között kerül néhány helyen említésre.

Köztudott, hogy a digitalizáció egyszerűsítheti a helyi polgárok, vállalatok és hatóságok közötti együttműködést, ezért a Magyarország-Horvátország programnak nagyobb hangsúlyt kell fektetnie a digitális átalakulásra és a digitális szakadék felszámolására a magyar-horvát programterületen, valamint ösztönöznie kell a helyi KKV-kat fejlett digitális megoldások alkalmazására a régió fenntarthatóbb társadalmi és gazdasági fejlődése érdekében. Szem előtt kell tartani azt is, hogy az EU támogatja az éghajlatváltozással szemben ellenálló és fenntartható régiók létrehozását, aminek kulcsfontosságú eleme a digitalizáció és a technológiai innováció fokozása.

A zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európát célzó 2-es szakpolitikai célkitűzés keretében az (i) és (iv) egyedi célkitűzéseket (*az energiahatékonyságot szolgáló intézkedések*

előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése / az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint a reziliencia előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket) a tervezők úgy választották ki, hogy prioritásként a zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió előmozdítását tűzték ki. A stratégiai célkitűzések keretében, az EU dekarbonizációs céljaival összhangban a Magyarország-Horvátország program támogatja az energiatudatosságot elősegítő kezdeményezéseket, hogy biztosítsa a térségben a tiszta és méltányos energiaátállást. Mivel a programterület jelentős potenciállal rendelkezik a napenergia, a biomassa és a geotermikus energia felhasználására, a Magyarország-Horvátország program a megújuló energiaforrások felhasználását is növelni kívánja. Mindkét egyedi célkitűzés bizonyos mértékig összhangban áll a 2-es prioritás többi célkitűzésével, azonban az 1-es prioritás keretében a KKV-k gazdasági jelentőségének és versenyképességének növelésével kapcsolatos fejlesztéseket és beruházásokat (lásd (iii) egyedi célkitűzés, *a KKV-k fenntartható növekedésének és versenyképességének fokozása*) szintén fenntartható, méltányos, erőforrás-hatékony és környezetbarát módon kell megvalósítani, szem előtt tartva a beruházások lehetséges határon átnyúló hatásait, ti. hogy azok ne akadályozzák a 2-es prioritás egyedi célkitűzéseinek teljesítését.

A mezőgazdaság kiemelkedő ágazat a programterületen, teljesítménye meghaladja az országos átlagot. A rendelkezésre álló erőforrásokra, a kedvező ökológiai és időjárás viszonyokra, a szakmai tapasztalatokra és a K+F+I potenciálra támaszkodva az ágazat számos lehetőséget rejt magában a további fejlődésre. Ezért az elsődleges ágazatban működő KKV-kat az 1. és 2. prioritás keretében megvalósuló kezdeményezések kulcsfontosságú célcsoportjainak ajánljuk. Fontos megjegyezni, hogy a klímaváltozás a mezőgazdaságot, az erdészetet és a halászatot is hátrányosan érinti, ezért a fejlesztés mellett nagy hangsúlyt kell fektetni a felkészülésre és a környezeti alkalmazkodási stratégiák kidolgozására is (a (iv) célkitűzés keretében – *az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint a reziliencia előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket*).

A jobban összekapcsolt Európát célzó 3-as szakpolitikai célkitűzés nem került bele a Magyarország-Horvátország programba, ami azt jelenti, hogy a fizikai és virtuális összekapcsolhatósággal kapcsolatos együttműködési tevékenységekre nem lehet majd pályázni. Ami a közlekedést illeti, a határmenti régiót kapacitásproblémák jellemzik, és egyes területeken a lakosság csak korlátozottan fér hozzá a határon átmenő vasúti szolgáltatásokhoz. Az EuroVelo hálózatnak köszönhetően a kerékpárutak és a kapcsolódó infrastruktúra jól kiépített, azonban a kísérő szolgáltatások és a jelzések hiánya a térségben még nagy lehetőséget kínál a jövőbeli magyar-horvát projektek számára. A határon átnyúló autópályák állapota azonban kielégítő, így ez a szempont nem akadályozza a két ország közötti társadalmi és gazdasági együttműködés fokozását, így indokoltnak tekinthető a 3-as szakpolitikai cél kiválasztásának mellőzése.

A 2-es szakpolitikai célkitűzéshez hasonlóan a Magyarország-Horvátország program a 4-es, egy szociálisabb és befogadóbb Európát előmozdító cél keretében is két egyedi célkitűzést választott ki: (vi) *a kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítése a gazdaságfejlesztésben, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció terén*, illetve (ii) *az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén, a hozzáférhető infrastruktúrák kialakítása révén – többek között a táv- és az online oktatás és képzés tekintetében a reziliencia növelésével*). A Magyarország-Horvátország program a befogadó határrégió megteremtése érdekében a (vi) egyedi célkitűzés keretében fenntartható, természet- és kultúraorientált turizmust fejlesztő projekteket fog támogatni, a (ii) cél keretében pedig közös oktatási kezdeményezéseket.

A turizmus, különösen a COVID-19 vírus okozta visszaesés után, a térség fő hajtóereje lesz, ezért annak fejlesztése joggal válik a Magyarország-Horvátország program egyik fő fejlesztési területévé. A programterület természeti és kulturális értékeinek köszönhetően jelentős tapasztalatokat szerzett a határon átnyúló turisztikai együttműködések terén. A térségben régóta fennálló szőlészeti együttműködés jó alapként szolgálhat a határon átnyúló turisztikai együttműködés további elmélyítéséhez. A régió különleges potenciállal rendelkezik a határon átnyúló szolgáltatások integrációja és a befogadó területi fejlődés szempontjából, ami a jövőbeni szolgáltatási és infrastrukturális fejlesztések révén valósulhat meg. A turizmus, a sport és a kultúra integrált fejlesztése a munkaerő-piaci helyzet kiszámítható javulásához vezet, amelynek megvalósulása összhangban van a nem kiválasztott (i)-es egyedi célkitűzéssel is. A Mura-Dráva-Duna határon átnyúló UNESCO Bioszféra Rezervátum mint turisztikai attrakció remek lehetőséget kínál a régió zöld turizmusának erősítésére. A természetközeli turizmus előmozdítása azonban magában hordozza a természeti környezet túlzott kihasználásának és kizsákmányolásának nagyfokú kockázatát. Ezért a 2-es szakpolitikai célkitűzéssel összhangban – *egy zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa* – ajánlott, hogy a pályázati felhívások tartalmazzanak részletes támogathatósági kritériumokat a természeti értékek védelmével kapcsolatban is.

A 4-es szakpolitikai célkitűzés keretében kiválasztott (ii) sz. egyedi célkitűzés *(az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén, a hozzáférhető infrastruktúrák kialakítása révén – többek között a táv- és az online oktatás és képzés tekintetében a reziliencia növelésével)* nagy hangsúlyt fektet az oktatásfejlesztésre és a COVID-19 által okozott digitalizációs oktatási trendekhez való alkalmazkodásra. A programterületet a vonatkozó uniós átlaghoz képest alacsony munkatermelékenység jellemzi, és a lemaradás fő oka a munkaerő-piaci igények és az oktatási rendszer kínálata közötti aránytalanság a határmenti régióban. A Magyarország-Horvátország programban felvázolt intézkedéseken túl különös figyelmet kell fordítani a digitalizációra és a hálózati lefedettség javítására, valamint az inkluzív és minőségi oktatási szolgáltatásokhoz való hozzáférésre is, hogy a programterület egy versenyképesebb és fenntarthatóbb gazdasági régióvá fejlődhessen.

A programozási folyamat során a partnerek arra törekedtek, hogy a Magyarország-Horvátország program pénzügyi forrásait koncentrálják. Mivel a közlekedési infrastruktúra fejlesztésével kapcsolatos projektek magas költségvetésű projekteknek minősülnek, és a nagyberuházások időtartama is nagyobb, a fenntartható és integrált város- és vidékfejlesztést támogató 5-ös szakpolitikai célkitűzés nem került be a Magyarország-Horvátország programba. Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a közlekedésfejlesztéssel kapcsolatos tevékenységeket kizárják, mivel az előkészítő munkákat, tanulmányokat és stratégiákat a b) jelű Interreg-specifikus célkitűzésben lehetséges támogatni.

Mivel a Magyarország-Horvátország program nagy hangsúlyt fektet a környezetvédelemre, és nem hagyja figyelmen kívül a fenntarthatósággal és a szén-dioxid-mentesítéssel kapcsolatos uniós célkitűzéseket, az 5-ös szakpolitikai célkitűzés kizárása indokoltnak tekinthető.

Az „együttműködés jobb irányítását” célzó, 1-es Interreg-specifikus célkitűzés keretében két egyedi célkitűzést – (b) *a hatékony közigazgatás erősítése*, valamint (c) *a kölcsönös bizalom építése* – választottak ki. E stratégiai célkitűzések célja, hogy a területi együttműködést minden szinten működőképesé, a programstratégiákat megvalósíthatóvá és a fenntarthatóságot tartósan biztosíthatóvá tegyék. A hatékony közigazgatás fokozását célzó, (b) jelű egyedi célkitűzés keretében a kormányzati együttműködés előmozdításának prioritása kulcsfontosságú, mivel a tematikus stratégiai célkitűzések mellett az intézményi háttér együttműködés biztosítására is hangsúlyt kell fektetni. A hatékony közigazgatást fokozó, (b) jelű célkitűzés keretében várható kezdeményezések az együttműködés előtt álló akadályok leküzdésével lehetővé teszik az érdekelt felek közötti interakciók elmélyítését, valamint a kapacitások bővítését olyan témákban, amelyekre más egyedi célkitűzések nem terjednek ki. A program a kölcsönös bizalom kiépítését célzó, különösen az emberek közötti fellépések ösztönzésével megvalósuló c) jelű egyedi célkitűzést is kiválasztotta. Bár a partnerországok hagyományosan szoros együttműködési kapcsolatot ápolnak egymással, a társadalmak közötti civil és kulturális együttműködés fenntartása és kialakítása, valamint a társadalom minden korosztályának egymáshoz való közelítése előremutató lépés. A Magyarország-Horvátország program keretében a civil szervezetek, sport- és ifjúsági egyesületek, kisebbségi szervezetek a kulturális érintkezést elősegítő és a párbeszédet támogató közös kezdeményezésekkel kapcsolódnak össze. A régóta fennálló partnerségre és a korábbi közös projektek számára való tekintettel a kölcsönös bizalmat építő – és ezáltal a szereplőket további együttműködésre ösztönző – (c) jelű egyedi célkitűzés kiválasztása valóban indokolt.

A biztonságra és védelemre vonatkozó, 2-es számú Interreg-specifikus célkitűzés nem szerepel a programban választották ki, azonban a források koncentrációja, illetve és a közvetlen hasznosító tematikus területekre való összpontosítás miatt ez a döntés indokolt.

Általánosságban megállapítható, hogy a kiválasztott egyedi célkitűzések a kulcsfontosságú beavatkozások megfelelő kombinációját biztosítják, miközben megfelelnek a Magyarország-

Horvátország program korlátozott pénzügyi forrásainak összpontosítására vonatkozó követelménynek. Mindezek mellett fontos figyelembe venni a lehetséges veszélyeket és a környezetre gyakorolt káros hatásokat, összhangban a jelen stratégiai környezeti vizsgálat 7. fejezetében kiemelt védelmi ajánlásokkal.

3 A program fő célkitűzései

A 2021-2027-es Interreg VI-A Magyarország-Horvátország Program jelenleg kidolgozás alatt áll. A programdokumentum 1. fejezetének tervezete a következő hétéves időszak fejlesztési tevékenységeit négy prioritás mentén tervezi megszervezni, amelyek a következők:

- 1. Versenyképes határmenti régió
- 2. Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió
- 3. Befogadó határmenti régió
- 4. Együttműködő határmenti régió

Az alábbi táblázat a program meghatározott prioritásai és a kiválasztott szakpolitikai célkitűzések / Interreg-specifikus célkitűzések közötti kapcsolatot mutatja be. A prioritások közötti kapcsolatokat, a programdokumentumok belső összhangját a 4.2-es fejezet ismerteti.

1. sz. táblázat: A Magyarország-Horvátország program prioritásai és azok kapcsolata a kiválasztott szakpolitikai célkitűzésekkel / Interreg-specifikus célkitűzésekkel

Program prioritása	Kiválasztott szakpolitikai célkitűzés vagy Interreg-specifikus célkitűzés	Kiválasztott egyedi célkitűzés
1. Versenyképes határmenti régió	PO 1 – Egy intelligensebb Európa megteremtése az innovatív és intelligens gazdasági átalakulás előmozdításával	(iii) A kkv-k fenntartható növekedésének és versenyképességének, valamint a kkv-k körében való munkahelyteremtés fokozása, többek között termelő beruházások révén
2. Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió	PO 2 – Egy zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa irányába a tiszta és igazságos energetikai átmenet, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozás enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdításával	(i) Az energiahatékonyságot szolgáló intézkedések előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése
		(iv) Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint a reziliencia előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket
3. Befogadó határmenti régió	PO 4 – Egy szociálisabb és befogadóbb Európa megteremtése a szociális jogok	(vi) A kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítése a gazdaságfejlesztésben, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció terén

Program prioritása	Kiválasztott szakpolitikai célkitűzés vagy Interreg-specifikus célkitűzés	Kiválasztott egyedi célkitűzés
	európai pillérének végrehajtásával	(ii) Az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén, a hozzáférhető infrastruktúrák kialakítása révén – többek között a táv- és az online oktatás és képzés tekintetében a reziliencia növelésével
4. Együttműködő határmenti régió	1. sz. Interreg-specifikus cél – Az együttműködés jobb irányítása	<p>(b) A hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil társadalmi szereplők és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határ menti régiókban fennálló jogi és egyéb akadályok megszüntetése céljából</p> <p>(c) A kölcsönös bizalom építése, különösen az emberek közötti kapcsolatokat erősítő fellépések előmozdításával</p>

4 A dokumentumok koherenciája és következetessége

4.1 Kapcsolódás más vonatkozó tervekhez és programokhoz

A következő fejezet mutatja be a programdokumentum kapcsolatát a vonatkozó uniós irányelvekkel és stratégiákkal, valamint a 2021-2027-es Interreg VI-A Magyarország-Horvátország programban részt vevő partnerországok nemzeti és regionális szintű jogszabályaival és stratégiáival. A kohéziós elemzéssel összefüggésben érintett dokumentumok listáját a nemzeti hatóságok az SKV tartalmának felülvizsgálatakor néhány esetben ki is bővítették.

Az Európai Unió vonatkozó dokumentumai

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
Európai Zöld Megállapodás	<p>Az Európai Zöld Megállapodás a Közösség válasza a jelenlegi éghajlati és környezetvédelmi kihívásokra. Ez egy új növekedési stratégia, amelynek célja, hogy az EU-t erőforrás-hatékony és versenyképes gazdasággá alakítsa át. Célja továbbá az EU természeti tőkéjének védelme, megőrzése és fejlesztése, valamint a polgárok egészségének és jólétének védelme a környezeti kockázatokkal és hatásokkal szemben. A Magyarország-Horvátország program a kiválasztott szakpolitikai célkitűzések és egyedi célkitűzések mindegyikén keresztül hozzájárul az Európai Zöld Megállapodás megvalósításához.</p>
Európai éghajlati paktum	<p>Az Európai Zöld Megállapodáshoz kapcsolódóan az Európai Éghajlati Paktum célja, hogy megteremtse az EU-ban a 2050-re megvalósuló klímaseglegességhez szükséges kereteket. A Magyarország-Horvátország program 2. prioritása – <i>(iv) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint a reziliencia előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket</i> – szerves részét képezi a tervezetben meghatározott célkitűzéseknek.</p>
Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozó uniós stratégia	<p>Az Európai Zöld Megállapodás, az EU fenntartható jövőre vonatkozó növekedési stratégiája azon a felismerésen alapul, hogy a zöld átalakulás lehetőséget jelent, és hogy a cselekvés elmulasztása hatalmas költségekkel jár. Az EU az elmúlt években a 2013-as alkalmazkodási stratégia keretében már tett lépéseket az ellenálló képesség fokozása érdekében, és ma már minden tagállam rendelkezik nemzeti alkalmazkodási stratégiával vagy tervvel. Az új alkalmazkodási stratégia a Zöld Megállapodással összhangban az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás</p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
	<p>okosabbá, rendszerszerűbbé és gyorsabbá tételével, valamint a nemzetközi fellépés fokozásával kívánja megvalósítani az éghajlatváltozással szemben ellenálló Unió 2050-ig szóló jövőképét. A Magyarország-Horvátország program az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a katasztrófakockázatok megelőzése és az ellen állóképesség előmozdítása révén járul hozzá az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljainak megvalósításához, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúra védelmének és megőrzésének fokozásával (beleértve a városi területeket is), valamint a szennyezés minden formájának csökkentésével.</p>
<p>Az EU vízügyi keretirányelve</p>	<p>A Víz Keretirányelv célkitűzéseivel összhangban (lásd (a 2000/60/EK irányelv 1. cikkét) a Magyarország-Horvátország program (2-es prioritás – <i>Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió</i>) hozzájárul a vízminőség javításához, a vízi ökoszisztémák védelméhez és a vízkárok csökkentéséhez. A 4. prioritás – <i>Együttműködő határmenti régió</i> – a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint a polgárok, a civil társadalom szereplői és az intézmények közötti együttműködés előmozdításával fokozhatja a hatékony közigazgatást, különösen a határ menti régiók vízgazdálkodási kihívásaival kapcsolatos jogi és egyéb akadályok megoldása érdekében, ami szintén az irányelv jelentős részét képezi.</p> <p>A keretrendszer szerint „közös elvekre van szükség a tagállamok erőfeszítéseinek összehangolásához ... a határokon átnyúló vízproblémák ellenőrzéséhez való hozzájárulás érdekében...”, illetve a 3. cikk (4) bekezdése szerint „a tagállamok biztosítják, hogy az irányelv követelményeit a környezetvédelmi célkitűzések elérésére (...), és különösen az összes intézkedési programot összehangolják a vízgyűjtő kerület egészére vonatkozóan. A nemzetközi vízgyűjtőkörzetek esetében az érintett tagállamok együttesen biztosítják ezt a koordinációt, és e célból felhasználhatják a nemzetközi megállapodásokból eredő meglévő struktúrákat.” Az Interreg VI-A Magyarország-Horvátország program pusztán létezésével alternatív alapot biztosít a vízgazdálkodási kérdésekben való együttműködéshez is, miközben a fenntartható turizmust (olyan természeti helyszíneken, mint a Dráva vízgyűjtője) a 3-as és a 4-es prioritás keretében erősíti.</p>
<p>Az EU 2030-ig szóló biodiverzitással kapcsolatos stratégiája – Hozzuk vissza a természetet az életünkbe!</p>	<p>Az Európai Zöld Megállapodáshoz kapcsolódó stratégia célja, hogy 2030-ra Európa biológiai sokféleségét az emberek, az éghajlat és a bolygó javát szolgáló helyreállítási pályára állítsa. A COVID-19 utáni kontextusban a stratégia célja, hogy növelje a társadalmak ellenálló képességét a jövőbeli fenyegetésekkel szemben, mint például: az éghajlatváltozás hatásai; erdőtüzek; az élelmezési bizonytalanság; betegségek kiterjedése – ideértve a vadon élő állatok védelmét és a vadon élő állatok illegális kereskedelme elleni küzdelmet. A Magyarország-Horvátország program 2. és 3. prioritása – <i>Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió</i>, valamint <i>Egy szociálisabb és befogadóbb Európa megteremtése a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával</i></p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
	<p>– a 2. (iv), 4. (ii) és 4. (vi) egyedi célkitűzések által az EU biológiai sokféleséggel kapcsolatos stratégiájában meghatározott intézkedések megvalósítását közvetlenül szolgálja a határon átnyúló térségben.</p>
<p>Európai Tájegyezmény</p>	<p>Az egyezmény célja a tájvédelem, a tájgazdálkodás és a tájtervezés előmozdítása, valamint az európai együttműködés megszervezése tájvédelmi kérdésekben. Az egyezmény 9. cikke (Határokon átnyúló tájak) kimondja, hogy a felek ösztönzik a határokon átnyúló együttműködést helyi és regionális szinten, és szükség esetén közös tájprogramokat készítenek és hajtanak végre. A magyar-horvát program 3. prioritása (4-es szakpolitikai célkitűzés <i>(vi) a kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítése a gazdaságfejlesztésben, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció terén</i>) teljes mértékben összhangban van az e cikkben meghatározott célkitűzéssel. A Magyarország-Horvátország program prioritásai a 2. (iv) egyedi célkitűzés és az 1. sz. Interreg-specifikus cél (b) pontja kontextusában hozzájárulnak az európai tájak összehangolt fejlesztéséhez és fenntartható használatához.</p>
<p>Az energiarendszerek integrációjára vonatkozó EU stratégia</p>	<p>Az energiarendszer integrációja az energiarendszer több energiahordozót, infrastruktúrát és fogyasztási ágazatot átfogó, összehangolt tervezése és működtetése a hatékonyabb, körkörös és megbízhatóbb energiarendszer érdekében. Az EU energiarendszereinek integrációjára vonatkozó stratégia arról fogalmaz meg jövőképet, hogy miként lehet felgyorsítani az átmenetet egy integráltabb energiarendszer felé, ideértve az uniós szintű konkrét szakpolitikai és jogalkotási intézkedéseket is.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program a 2-es szakpolitikai célkitűzés <i>(Egy zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa irányába a tiszta és igazságos energetikai átmenet, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozás enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdításával)</i> (i) és (iv) pontjain keresztül közvetlenül hozzájárul az EU energiarendszer-integrációs stratégiájának céljaihoz.</p>
<p>Az EU hidrogénstratégiája</p>	<p>Az Európai Unió szerint a (zöld) hidrogén „kulcsfontosságú prioritás az európai zöld megállapodás és Európa tiszta energiára való átállásának megvalósítása szempontjából”. Az Európai Zöld Megállapodással összhangban az EU hidrogénstratégiájának célja a hidrogényártás szén-dioxid-mentessé tétele és felhasználásának kiterjesztése olyan ágazatokban, ahol a hidrogén helyettesítheti a fosszilis tüzelőanyagokat.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program mind közvetlenül – lásd 2-es szakpolitikai célkitűzés (i) pont, <i>Az energiahatékonyságot szolgáló intézkedések előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése</i> –, mind pedig közvetve – <i>Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése,</i></p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
	<p><i>valamint a reziliencia előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket (lásd 2-es szakpolitikai célkitűzés (iv) pont keretében) – hozzájárul az EU hidrogénstratégiájának céljaihoz.</i></p>
<p>Európai Duna Régió Stratégia</p>	<p>Az ún. Duna régióra vonatkozó európai uniós stratégia (EUDRS) egy makroregionális stratégia, amelynek fő célja a meglévő rendelkezések és kezdeményezések összehangolása a Duna régióban a közös kihívások kezelése érdekében, mivel sok esetben határokon átnyúló együttműködésre és transznacionális megoldásra van szükség.</p> <p>A stratégia a kérdések és fejlesztési politikák széles körével foglalkozik, amelyeket 4 pillér és 12 kiemelt terület mentén koordinálnak. A magyar-horvát program a legerősebben a következő EUDRS prioritásokhoz kapcsolódik: PA2 – Fenntartható energia; PA3 – Kultúra és turizmus; PA6 – Biológiai sokféleség, tájak, levegő- és talajminőség; PA8 – A vállalkozások versenyképessége; PA9 – Emberek és készségek; PA10 – Intézményi kapacitás és együttműködés.</p> <p>Fontos hangsúlyozni, hogy a stratégia mögött nincs olyan pénzügyi forrás, amelyre pályázni lehetne. A stratégia célkitűzéseit be kell ágyazni a meglévő szakpolitikai keretekbe és a finanszírozással rendelkező operatív programokba. Az EUDRS tevékenységeit elsősorban a Duna Transznacionális Program támogatja. Ezen kívül a legtöbb célkitűzést projektek formájában valósítják meg az európai területi együttműködési programok (CBC programok, Interreg stb.) és a nemzeti operatív programok támogatásával.</p>
<p>Az EU invazív fajokról szóló rendelete</p>	<p>A rendelet szabályokat állapít meg az invazív fajok szándékos vagy nem szándékos behurcolásának és Unión belüli elterjedésének a biológiai sokféleségre gyakorolt káros hatásainak megelőzésére, minimalizálására és mérséklésére. Az invazív fajok olyan állatok és növények, amelyeket véletlenül vagy szándékosan olyan természetes környezetbe visznek be, ahol általában nem fordulnak elő, amelyek az új környezetükre nézve súlyos negatív következményekkel járnak (biológiai sokféleség és a kapcsolódó ökoszisztéma-szolgáltatások, egyéb társadalmi és gazdasági hatások), és amelyeket meg kell állítani. A biológiai sokféleség további romlásának megelőzése és az ökoszisztéma-alapú megközelítések a magyar-horvát program 2. szakpolitikai célkitűzésének (iv) pontjában szerepelnek, míg a 4. célkitűzés (vi) pontja a turizmus által okozott környezeti károk enyhítését célozza, ezáltal védve a program területén található őshonos természetes élőhelyeket.</p>

Vonatkozó magyar dokumentumok

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
---------------------------------------	----------

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
Magyarország Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptiója (2030-ig)	<p>A magyar-horvát program a határon átnyúló akciók megvalósításával hozzájárul a Kárpát-medence délnyugati részének fenntartható, összehangolt fejlesztéséhez, ami a Konceptió egyik konkrét területi célja. (Lásd „Az ország makroregionális szerepének erősítése; beavatkozási terület: a Kárpát-medencei gazdasági és vidékfejlesztési együttműködések kialakítása és erősítése; Magyarország térszervező szerepének erősítése a Kárpát-medencében; a területi és közösségközi kapcsolatok bővítése a Kárpát-medencében”). A Konceptió elismeri továbbá „a jelentős társadalmi hátrányokkal és problémákkal küzdő vidéki térségek fejlesztésének szükségességét”, amelyek egyike a magyar-horvát határ mentén, Baranya megyében található Ormánság történelmi területe.</p>
Országos Területrendezési Terv (OTrT) és a Miniszterelnökséget vezető miniszter 9/2019. (VI. 14.) számú rendelete	<p>Az OTrT-t a 2018. évi CXXXIX. törvény hozta létre – ami később kiegészült a 9/2019. (VI. 14.) sz. miniszteri rendelettel. A törvény és a rendelet hatálya a regionális területhasználat feltételeinek, illetve az infrastruktúra-hálózatok összehangolt térbeli rendjének meghatározására irányul az ország egészét illetően, valamint egyes kiemelt területekre vonatkozóan, amelyek az ország egész területén elhelyezkedő, különböző típusú „védőövezetekről” szóló rendelkezéseket tartalmaznak. Ezek mindegyike legalább az alábbiak egyikét szolgálja: fenntartható fejlődés, táj, természeti-, ökológiai- és kulturális környezet és értékek, erőforrások, védelmi érdekek, hagyományos földhasználat megőrzése.</p> <p>A fentiek fényében mind az OTrT mind a rendelet tökéletesen összhangban van a program 2. szakpolitikai célkitűzésének (iv) pontjával – <i>Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint a reziliencia előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket.</i></p>
Magyarország Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégiája (2014-2050)	<p>Az Interreg VI-A Magyarország-Horvátország program 2021-2027 kiválasztott szakpolitikai célkitűzései és a kapcsolódó egyedi célkitűzések nem helyezik előtérbe a határokon átnyúló közlekedési infrastruktúra fejlesztését.</p> <p>A turisztikai vonzerők határon átnyúló hálózatának fejlesztésével kapcsolatban (lásd 4-es szakpolitikai célkitűzés (vi)) pontja) a program keretében kisebb léptékű, a határon átnyúló közlekedés fejlesztését célzó intézkedések valósíthatók meg.</p>
Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)	<p>Magyarország második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiája átfogó keretet biztosít az éghajlat-politika, a zöld gazdaság fejlesztése és a társadalmi alkalmazkodás számára, amely tükrözi a nemzetközi és uniós kötelezettségvállalásokkal összhangban lévő éghajlatvédelmi célokat, valamint a szakpolitikai és gazdasági tervezés, illetve a társadalom egésze számára ágazati és területi dimenzióban egyaránt irányadó cselekvési irányokat. A stratégia az éghajlatváltozás kezelésének három pillérére épül, úgymint az éghajlatváltozás</p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
	<p>mérséklése, az alkalmazkodás és a tudatosság növelése. A stratégia és a magyar-horvát program között szoros koherencia mutatható ki, mivel az 1. és a 2. fejezet egyaránt a nemzeti éghajlat-változási stratégia fő céljait tükrözi.</p>
<p>Magyarország Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiája (2030-ig)</p>	<p>A Magyarország-Horvátország program a turizmus fejlesztésére összpontosít, többek között a határokon átnyúló gazdasági fejlődés, a társadalmi befogadás és a társadalmi innováció egyik hajtóerejére (lásd 3-as programprioritás <i>(Befogadó határmenti régió)</i>, (vi) egyéni célkitűzés).</p> <p>A Magyarország-Horvátország program keretében megvalósuló turizmusfejlesztési akciók számos, a stratégiában meghatározott területen (kulturális turizmus, gasztronómia és borturizmus, rendezvényturizmus, aktív és természetközeli turizmus) hozzájárulhatnak a határmenti régió turisztikai kínálatának növeléséhez.</p> <p>A program területileg a Dél-dunántúli Turisztikai Régió déli részét érinti, ahol Pécs városa is található, amely jelentős kulturális központnak számít, és 2010-ben elnyerte az Európa Kulturális Fővárosa címet. A borturizmus szempontjából is jelentős szerepe van a programterület részeként a magyar-horvát határhoz közeli villányi borvidéknek.</p>
<p>Magyarország Nemzeti Energia- és Klímaterve</p>	<p>A „Tiszta energiát minden európainak” csomag elindításakor az Európai Bizottság minden tagállamot arra kötelezett, hogy az EU szén-dioxid-mentesítési céljaival összhangban készítsen nemzeti energia- és éghajlat-változási tervet. A terv célkitűzései szoros koherenciát mutatnak a Magyarország-Horvátország program célkitűzéseivel, ideértve az 1. (iii) egyedi célkitűzés keretében a KKV-k fenntartható növekedésének és versenyképességének fokozását, valamint a KKV-k munkahelyteremtését, többek között termelő beruházások révén, illetve a 2 (i) egyedi célkitűzés keretében az energiahatékonyság előmozdítását és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését, illetőleg a 2. (iv) egyedi célkitűzés keretében az éghajlatváltozás és katasztrófakockázatok megelőzését és az ellenálló képesség előmozdítását, figyelembe véve az ökoszisztéma alapú megközelítéseket. Az 1-es és a 2-es prioritás keretében támogatott intézkedések hozzájárulnak a nemzeti energia- és éghajlatvédelmi terv fő célkitűzéseéhez, amelyek a szén-dioxid-mentesítésre, az energiahatékonyság növelésére, az ellátás biztonságára, valamint a kutatás és az innováció előmozdítására irányulnak.</p>
<p>Kvassay Jenő Terv – Magyarország Nemzeti Vízstratégiája (2017-2030)</p>	<p>A terv egyik hosszú távú célja a „megelőző árvíz- és belvízvédelem”. A 2-es programprioritás <i>(Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió)</i> és a benne rejlő szakpolitikai célkitűzés keretében <i>(Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa a tiszta és igazságos energiaátállás, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázat-megelőzés és -kezelés</i></p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
	előmozdításával) végrehajtott intézkedések támogatják a katasztrófakockázatok csökkentését a régióban.
<p>1155/2016. (III. 31.) Kormányhatározat Magyarország felülvizsgált, 2015. évi vízgyűjtő-gazdálkodási tervéről</p>	<p>A Víz Keretirányelvben meghatározott célkitűzések eléréséhez szükséges intézkedéseket az úgynevezett vízgyűjtő-gazdálkodási tervek foglalják össze. Magyarország kormánya az 1042/2012. (II. 23.) számú kormányhatározattal tette közzé Magyarország első vízgyűjtő-gazdálkodási tervét. A tervet 2015-ben felülvizsgálták, amelynek eredménye a 2016-2021. közötti időszakra vonatkozó cselekvési program. Jelenleg is készül a terv harmadik változata, amely a terv második időszakának (2016-2021) felülvizsgálatát fogja tartalmazni, és új célokat határoz meg 2022-2027-es időszakra vonatkozóan.</p> <p>A terv 1.2. fejezete (<i>Határon átnyúló vízkapcsolatok</i>) szerint a nemzetközi együttműködés létfontosságú Magyarország számára, mivel folyóvizeink több mint 90%-a a határon túlról származik, hasonlóan a felszín alatti vízkészleteink jelentős részéhez. A Magyarország-Horvátország program 2. (iv) és 4. (vi) egyedi célkitűzései keresztül általánosságban hozzájárul a tervben megfogalmazott célok eléréséhez, különösen a határon átnyúló vízgazdálkodási feladatok ellátásához.</p>
<p>„Egészséges Magyarország 2021-2027” – Egészségügyi ágazati stratégia (2021-2027)</p>	<p>A magyar-horvát program 4. (ii) egyedi célkitűzése kapcsolódik a stratégia 1. és 4. célkitűzéseiben meghatározott tevékenységekhez. A stratégia 2. célkitűzésének célja az egészséges életmód népszerűsítése, az egészségügyi kockázatok csökkentése a tudatosság növelése, az egészségnevelés és az egészségfejlesztés révén, míg a 4. célkitűzés a humán erőforrás fejlesztését támogatja az egészségügyben.</p>
<p>Magyarország Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiája (2012-2024)</p>	<p>A fenntarthatóságnak a Magyarország-Horvátország program intézkedéseiben való érvényesítése biztosítja, hogy a program hozzájáruljon a keretstratégiában meghatározott célkitűzések eléréséhez. A keretstratégia jellegéből adódóan a kapcsolat a magyar-horvát program valamennyi prioritására vonatkozik.</p>
<p>V. Nemzeti Természetvédelmi Alapterv (tervezet) (2021-2026)</p>	<p>A terv Magyarország V. Nemzeti Környezetvédelmi Programjának részeként meghatározza az ország legfontosabb természetvédelmi feladatait. A Magyarország-Horvátország program a terv számos célkitűzéséhez hozzájárul a 2. (iv), 4. (ii) egyedi célkitűzéseken és az Interreg-specifikus cél (b) pontján keresztül, lásd például: Természetvédelmi tervezés; Társadalmi kapcsolatok, szemléletformálás, bemutatás; Nemzetközi együttműködések stb.</p>
<p>Magyarország Nemzeti Tájstratégiája (2017-2026)</p>	<p>A stratégia egyik fontos célkitűzése, hogy a földterület bölcs felhasználásával hozzájáruljon egy élhető városi táj kialakításához (lásd a stratégia II. célkitűzését). A 2-es programprioritás (<i>Zöldebb és alacsony szén-dioxid-</i></p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
	<p><i>kibocsátású határmenti régió</i>) keretében végrehajtott intézkedések hozzájárulhatnak a városi zöld infrastruktúra fejlesztéséhez, a környezetszennyezés csökkentéséhez és a tudatosabb földhasználat támogatásához, míg a 4-es prioritás (<i>Egy szociálisabb és befogadóbb Európa a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával</i>) közvetlenül támogatja a stratégia III. célkitűzését, amely a földhasználat vonatkozásában a kultúrával és az oktatással kapcsolatos.</p>
<p>Nemzeti erdészeti stratégia (2016-2030)</p>	<p>Az erdészeti stratégia az erdő- és természetvédelmi célkitűzések mellett prioritásként kezeli az éghajlatváltozás hatásainak jobban ellenálló erdőterületek növelését, és támogatja az egyszikű kultúrákról a vegyes faállományokra való áttérést. A magyarországi erdőterületek növelése érdekében a stratégiával párhuzamosan egy nemzeti erdősítési programot is meghirdettek, amelynek célja a lakosság mozgósítása a faültetési akciókban való részvételre.</p> <p>A magyar-horvát határ menti terület erősen erdősült, és kiváló lehetőségeket kínál a 3. (vi) pont szerinti turisztikai tevékenységekkel kapcsolatos intézkedésekre, illetve a 2. (i) és (iv) pont szerinti biomassza alapú energiatermelésre. Az ilyen típusú tevékenységek előmozdítása során azonban minden kedvezményezettnek tiszteletben kell tartania és követnie kell az erdészeti stratégia célkitűzéseit, mint például a természetvédelmet, a fenntartható erőgazdálkodást és az erdők ésszerű használatát.</p>
<p>Nemzeti stratégia a biológiai sokféleség megőrzéséről (tervezet) (2021-2030)</p>	<p>A tervezet több, a biológiai sokféleséget veszélyeztető tényezőt azonosít, amelyek összhangban vannak a Magyarország-Horvátország program jellegével. E veszélyek mérséklése szoros kapcsolatot teremt a stratégia 9. célkitűzése („Az éghajlatváltozás és a biológiai sokféleség megőrzése közötti kapcsolatok jobb megértése, az ökoszisztémák éghajlatváltozással szembeni ellenálló képességének javítása, valamint a biológiai sokféleség megőrzése az éghajlatváltozás hatásainak csökkentése és az alkalmazkodás elősegítése érdekében”) és a Magyarország-Horvátország program 2. (iv) pontja között (Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a katasztrófakockázatok megelőzése és az ellenálló képesség előmozdítása, az ökoszisztéma-alapú megközelítések figyelembevételével). A veszélyek mellett az oktatásban (pl. tudatosságnövelés, egész életen át tartó tanulás) számos, a stratégia által elismert lehetőség rejlik, amelyeket a Magyarország-Horvátország program a 4-es szakpolitikai célkitűzés keretében is támogat.</p>
<p>Nemzeti hulladékgazdálkodási terv (2021-2027)</p>	<p>A terv stratégiai célja, hogy a magyar hulladékgazdálkodási ágazat a körforgásos gazdaság példaképe legyen Európában. A terv fő célkitűzései a hulladék keletkezésének megelőzése, az újrahasznosítás növelése valamennyi hulladékfajta esetében, a hulladéklerakás csökkentése és a lakosság szemléletformálása. A terv a program 1. (iii)</p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
	<p>egyedi célkitűzésével összhangban megoldást lát a fenntartható növekedést célzó, érintett KKV-k versenyképességének fokozásában, valamint az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás előmozdításában és az inkluzív és minőségi oktatáshoz való hozzáférés javításában, ami megfelel a 2. (iv) és a 4. (ii) egyedi célkitűzésnek is. A terv nagy hangsúlyt fektet a kölcsönös együttműködésre is, amelyet a program Interreg-specifikus célja is támogat.</p>
<p>Izszapkezelési és hasznosítási stratégia (2014-2023)</p>	<p>A stratégia szabványos útmutatóként szolgál a szennyvíziszap hatékony kezeléséhez és hasznosításához, mivel azt nem hulladéknak, hanem felhasználható másodlagos nyersanyagnak és megújuló energiaforrásnak tekinti. A stratégia a legszorosabb kapcsolatot a Magyarország-Horvátország programnak a zöldebb Európát célzó 2. prioritásának az (i) és (iv) célkitűzéseivel mutatja.</p>
<p>Magyarország Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégiája (2020-2050)</p>	<p>Magyarország célja a klímavédelemről szóló 2020. évi XLIV. törvény elfogadása által az, hogy 2050-re klímasemlegességet érjen el. A Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia egy 30 éves jövőképet vázol fel a társadalmi-gazdasági és technológiai fejlődési pályákról. A stratégia olyan kulcsfontosságú cselekvési területeket határoz meg, mint az energiahatékonyság javítása (1), a kutatás, a fejlesztés és az innováció, valamint a megfelelő oktatási és képzési programok (8), amelyek szorosan kapcsolódnak a 2. (i) célkitűzéshez (<i>Az energiahatékonyság előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése</i>) és a 4. (ii) célkitűzéshez (<i>Az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén az elérhető infrastruktúra fejlesztése révén, többek között a távoktatás és az online oktatás és képzés rugalmasságának elősegítésével</i>).</p>
<p>Baranya megye integrált területfejlesztési programja 2021-2027 (tervezet)</p>	<p>Az Integrált területfejlesztési program két fejlesztési program célkitűzéseit és prioritásait egyesíti, összekapcsolva Baranya megye Területfejlesztési programját Magyarország Terület- és Településfejlesztési Operatív Programjával (TOP Plusz).</p> <p>A TOP Plusz 2.1. és 1.2. intézkedése – „Klímabarát megye”, „Városfejlesztés, önkormányzati szolgáltatások” – szorosan kapcsolódik a megye Területfejlesztési programjának V. prioritásához – „A természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló környezetgazdálkodás feltételeinek megteremtése” – és a Magyarország-Horvátország program 2. prioritásához (<i>Zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa a tiszta és igazságos energiaátállítás, a zöld és kék beruházások, a körkörös gazdaság, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatok megelőzése és kezelése előmozdításával</i>).</p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
Baranya megye területfejlesztési koncepciója és programja 2030	<p>A Magyarország-Horvátország program számos, a megye Területfejlesztési koncepciójában és programjában megfogalmazott célkitűzést és prioritást támogat:</p> <p>A koncepció és a program II. és III. prioritása a termelési és rugalmassági kapacitás kiépítését célozza, az oktatási struktúrára összpontosítva, a K+F+I és a fenntartható fejlődési beruházások ösztönzésével, és a felsőoktatási intézmények és a magánszektor közötti együttműködés előmozdításával, ami tökéletesen összhangban van az 1. prioritással (<i>Egy intelligensebb Európa megteremtése az innovatív és intelligens gazdasági átalakulás előmozdításával</i>) és a 4. szakpolitikai célkitűzés (ii) pontjával (<i>Az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén, a hozzáférhető infrastruktúrák kialakítása révén</i>) a Magyarország-Horvátország programban.</p>
Somogy megye integrált területfejlesztési programja 2021-2027	<p>Az Integrált területfejlesztési program két fejlesztési program célkitűzéseit és prioritásait egyesíti, összekapcsolva Somogy megye területfejlesztési programját Magyarország Terület- és Településfejlesztési OP-jával (TOP Plusz).</p> <p>A területfejlesztési program 5. tematikus egyedi célkitűzését – ideértve a vidéki kisléptékű projektfejlesztést, a szociális szolgáltatások javítását – a TOP Plusz 3. prioritásának – „Humán erőforrások fejlesztése” – valamennyi intézkedésével összefüggésben, a Magyarország-Horvátország program 4. (vi) egyedi célkitűzése és különösen az Interreg-specifikus cél 1. b) pontja erőteljesen támogatja (lásd <i>A hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil társadalmi szereplők és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határ menti régiókban fennálló jogi és egyéb akadályok megszüntetése céljából</i>).</p>
A Somogy Megyei Közgyűlés elnökének 6/2020 (III.16.) számú önkormányzati rendelete Somogy megye területrendezési tervéről	<p>Helyi szinten a megyei rendelet a korábban elemzett Országos Területrendezési Terv (OTrT) részletesebb változata. Ezért tökéletesen összhangban van a magyar-horvát program 2. (iv) egyedi célkitűzésével is – <i>Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint a reziliencia előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket</i>.</p>
Somogy megye 2030 területfejlesztési koncepciója és programja	<p>A vizsgált dokumentumok között szoros területi és tematikus kapcsolat áll fenn:</p> <p>A megyei szintű program a Magyarország-Horvátország programhoz hasonlóan kiemelt figyelmet fordít a fenntartható erőforrás-felhasználásra, valamint a környezetgazdálkodásra az életminőség javítása érdekében, megteremtve a megyében a helyi termelésen alapuló, önfenntartó szociális gazdaság feltételeit. A Magyarország-Horvátország program 2-es prioritása – <i>Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határrégió</i> –</p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
	a koncepció II. általános célkitűzéséhez kapcsolódik: <i>A belső erőforrások fenntartható és hatékony felhasználása az ökológiai, társadalmi és gazdasági szempontok figyelembevételével.</i>
Zala megye integrált területfejlesztési programja 2021-2027 (tervezet)	<p>Az integrált területfejlesztési program két fejlesztési program célkitűzéseit és prioritásait egyesíti, összekapcsolva Zala megye területfejlesztési programját Magyarország Terület- és Településfejlesztési OP-jával (TOP Plusz).</p> <p>Az integrált területi program elősegíti az élhetőséget és a szociális szolgáltatások minőségét a megyében (1. és 4. célkitűzés), miközben figyelmet fordít az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség kialakítására is (6. célkitűzés). Ez a 3 célkitűzés tökéletesen összhangban van a Magyarország-Horvátország program célkitűzéseivel, mint például az 1. (iii) <i>(A kkv-k fenntartható növekedésének és versenyképességének, valamint a kkv-k körében való munkahelyteremtés fokozása, többek között termelő beruházások révén), a 4. (iv) és az 1-es Interreg-specifikus célkitűzés.</i></p>
Zala megye területfejlesztési koncepciója és programja 2030	<p>Mindkét dokumentum fő célja egy gazdag és harmonikusan fejlődő, zöld Zala megye megteremtése. A koncepció és a program stratégiai célkitűzései, így a III., IV. és V. prioritás – „Integrált környezetvédelmi programok megvalósítása” – szorosan kapcsolódnak a Magyarország-Horvátország program 4. és 2. szakpolitikai célkitűzéseire <i>(Egy szociálisabb és befogadóbb Európa megteremtése a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával / Egy zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa irányába a tiszta és igazságos energetikai átmenet, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozás enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdításával).</i></p>

Vonatkozó horvát dokumentumok

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
A Horvát Köztársaság 2030-ig szóló nemzeti fejlesztési stratégiája	<p>A Horvát Köztársaság 2030-ig szóló nemzeti fejlesztési stratégiája (a továbbiakban: NFS) alapvető dokumentum és átfogó stratégiai tervezési aktus, amely a Horvát Köztársaság számára minden fontos kérdésben irányt mutat a társadalom és a gazdaság hosszú távú fejlődésére vonatkozóan. A stratégiai keret tartalmazza a Horvát Köztársaság 2030-ig szóló jövőképét, a fejlesztési irányokat (fenntartható gazdaság és társadalom, a válságokkal szembeni ellenálló képesség erősítése, zöld és digitális átállás, kiegyensúlyozott regionális fejlődés), valamint a fejlesztési irányokon belül meghatározott stratégiai célokat, amelyek megvalósítása hozzájárul a Horvát</p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
	<p>Köztársaság jövőképének eléréséhez.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program prioritásai és célkitűzései hozzájárulnak az NFS valamennyi fejlesztési irányához, különösen a következő stratégiai célokhoz: versenyképes és innovatív gazdaság, oktatás és foglalkoztatás, globális elismertség és a Horvát Köztársaság nemzetközi pozíciójának és szerepének erősítése (kétoldalú kapcsolatok), biztonság a stabil fejlődésért (katasztrófavédelem és a polgári védelmi rendszer fejlesztése), átmenet a klímasemlegességre (erőforrás-hatékonyság, éghajlatváltozás, energiahatékonyság és önellátás, valamint a tiszta energiára való átállás), valamint a társadalom és a gazdaság digitális átállása.</p>
<p>A Horvát Köztársaság területfejlesztési stratégiája</p>	<p>A Horvát Köztársaság területfejlesztési stratégiája (a továbbiakban: TFS) a Horvát Köztársaság területfejlesztését irányító alapvető dokumentum. Meghatározza a területfejlesztés általános célkitűzéseit 2030-ig: kiinduló állapot, prioritások, iránymutatások és végrehajtási keret. Az TFS fejlesztési prioritásai a következők: a térszervezés fenntarthatósága, a tér identitásának megőrzése, a közlekedési kapcsolatok, az energiarendszer fejlesztése és a változásokkal szembeni ellenálló képesség.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 1. (iii), SZC 2. (i), SZC 2. (iv), SZC 4. (ii) és SZC 4. (vi) pontja hozzájárul a fenntartható fejlődési stratégiához, különösen annak alábbi prioritásaihoz: a területszervezés fenntarthatósága (a regionális egyenlőtlenségek csökkentése és az egyes területek fejlesztésének fenntartható tervezése, komfortos és fejlett városok kialakítása), a tér identitásának megőrzése (természetvédelmi területek és ökológiai hálózatos területek fenntartható fejlesztése, a kulturális örökség megőrzése és fenntartható használata), az energiarendszer fejlesztése (a megújuló energiaforrások arányának növelése) és a változásokkal szembeni ellenálló képesség (alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz, a természeti tőke erősítése a zöld infrastruktúra fejlesztésének tervezésével, az energiahatékonyság növelése, fenntartható hulladékgazdálkodás, alkalmazkodás a változó üzleti környezethez, fenntartható turizmus).</p>
<p>A Horvát Köztársaság természetvédelmi stratégiája és cselekvési terve a 2017-2025-ös időszakra vonatkozóan</p>	<p>A Horvát Köztársaság természetvédelmi stratégiája és cselekvési terve (a továbbiakban: TSCST) a természetvédelem alapvető dokumentuma. Meghatározza a biológiai sokféleség és a geodiverzitás megőrzésének céljait és iránymutatásait, valamint végrehajtási kereteit.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program szakpolitikai és célkitűzései hozzájárulnak az TSCST céljaihoz, de részben veszélyeztetik a biológiai sokféleséget. A lehetséges veszélyek a 2. (i) célkitűzéshez kapcsolódnak, mivel az többek között a megújuló energiaforrások részarányának növekedése révén támogatja az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését. A megújuló energiaforrások (MEF) alapvető fontosságúak a biológiai</p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
	<p>sokféleséget globális szinten fenyegető egyik legnagyobb veszélyt jelentő klímaváltozás kezelésében és mérséklésében. A megújuló energiaforrások nagymértékben hozzájárulnak az energiaforrások szén-dioxid-mentesítéséhez és lehetővé teszik a gazdasági fejlődést, de a megújuló energiaforrásokat hasznosító erőművek gyakran olyan területeket foglalnak el, amelyek veszélyeztetett fajok élőhelyei. Ezért az TSCST hangsúlyozza a biológiai sokféleség védelmének és a megújuló energiaforrások fejlesztésének összehangolásának szükségességét a fizikai és stratégiai tervezésben alkalmazott ágazatközi megközelítésen keresztül, beleértve a stratégiai környezeti vizsgálat és a környezeti hatásvizsgálat, valamint az ökológiai hálózat megfelelő értékelésének végrehajtását. A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (iv) pontja a természeti értékek védelmét hangsúlyozza (környezet- és természetvédelem, élőhelyek összekapcsolása, természetes élőhelyek helyreállítása stb.). Így megvalósítása hozzájárul az SNP céljaihoz.</p>
<p>A Horvát Köztársaság éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodási stratégiája a 2040-ig terjedő időszakra, 2070-ig terjedő távlatban</p>	<p>A Horvát Köztársaság 2040-ig és 2070-ig terjedő időszakra vonatkozó, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozó stratégiája (a továbbiakban: ÉVAS) meghatározza az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljait és prioritásait. A stratégia 8 kulcsfontosságú ágazatra (vízkészletek, mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat, biológiai sokféleség, energia, idegenforgalom és egészségügy) és 2 ágazatközi területre (területrendezés és -gazdálkodás, valamint kockázatkezelés) összpontosít, amelyekre vonatkozóan a CCAS az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást célzó intézkedéseket határoz meg.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (iv) pont hangsúlyozza az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázat-megelőzés és -kezelés fontosságát. Így annak végrehajtása hozzájárul az ÉVAS céljaihoz.</p>
<p>A Horvát Köztársaság alacsony szén-dioxid-kibocsátású fejlesztési stratégiája 2030-ig, 2050-ig terjedő távlatban</p>	<p>A Horvát Köztársaság alacsony szén-dioxid-kibocsátású fejlesztési stratégiája 2030-ig és 2050-ig való kitekintéssel (a továbbiakban: ASZKFS) iránymutatásokon és intézkedéseken keresztül határozza meg a Horvát Köztársaságnak az alacsony üvegházhatású gázkibocsátású, versenyképes gazdaság felé vezető útját. Az ASZKFS a gazdaság és az emberi tevékenységek valamennyi ágazatára vonatkozik, különösen az energiaágazat, az ipar, a közlekedés, a mezőgazdaság, az erdőszet és a hulladékgazdálkodás területén.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (i) pont hangsúlyozza az alacsony szén-dioxid-kibocsátású fejlesztés fontosságát, az SZC 2. (iv) pont pedig a közös fenntartható energia- és éghajlatvédelmi cselekvési tervek kidolgozására irányuló együttműködési kezdeményezéseket. Így a Magyarország-Horvátország program végrehajtása hozzájárul az ASZKFS iránymutatásaihoz és intézkedéseikhez.</p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
<p>Mezőgazdasági stratégia 2030-ig</p>	<p>A mezőgazdasági stratégia meghatározza a Horvát Köztársaság mezőgazdaságának és vidéki területeinek stratégiai átalakítására vonatkozó jövőképet és tervet a 2030-ig tartó időszakra. A jövőkép célja, hogy versenyképes áron több, jó minőségű élelmiszert állítson elő, a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodással növelje a mezőgazdasági termelés éghajlatváltozással szembeni ellenálló képességét, valamint hozzájáruljon az életminőség javításához és a foglalkoztatás növeléséhez a vidéki területeken.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (iv) pont különösen hozzájárul a mezőgazdasági stratégiához, mivel hangsúlyozza az éghajlatváltozás hatásainak csökkentése érdekében az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás szükségességét, valamint támogatja a zöld földhasználatot.</p>
<p>Nemzeti vízgazdálkodási stratégia</p>	<p>A nemzeti vízgazdálkodási stratégia (a továbbiakban NVS) olyan hosszú távú tervezési dokumentum, amely meghatározza az állami vízgazdálkodási politika jövőképét, küldetését, céljait és feladatait.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (i) pont az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését támogatja többek között a megújuló energiaforrások részarányának növelésével. A Magyarország-Horvátország programban a biomassza, a napenergia és a geotermikus energia valós fejlesztési potenciállal rendelkezik. A Magyarország-Horvátország programban nem szerepel a vízi erőművek fejlesztése, amelyek veszélyt jelenthetnek a víztestekre.</p>
<p>Nemzeti vízgazdálkodási terv (vízgyűjtő-gazdálkodási terv)</p>	<p>A nemzeti vízgazdálkodási terv (a továbbiakban: vízgazdálkodási terv) a vízgazdálkodás és az árvízkezelés alapvető eszköze. A vízgazdálkodási terv meghatározza a vízgazdálkodási és vízvédelmi célok, valamint az uniós és nemzeti szabályozásokkal összhangban meghatározott egyéb konkrét célok elérését szolgáló intézkedéseket. Az EU vízügyi keretirányelvvel összhangban a vízgazdálkodási tervek hatéves ciklusokra készülnek. A legutóbbi vízgazdálkodási terv a 2016-2021-es időszakra vonatkozik, és a 2022-2027-es időszakra vonatkozó terv elfogadásáig van hatályban. Elkészült a 2022-2027-es időszakra vonatkozó vízgazdálkodási terv tervezete.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (i) pont az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését támogatja többek között a megújuló energiaforrások részarányának növelésével. A Magyarország-Horvátország programban a biomassza, a napenergia és a geotermikus energia valós fejlesztési potenciállal rendelkezik. A Magyarország-Horvátország programban nem szerepel a vízi erőművek fejlesztése, amelyek veszélyt jelenthetnek a víztestekre. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és az ökoszisztéma-alapú megközelítés fontosságát, amelyet az SZC 2. (iv) pont hangsúlyoz, a vízgazdálkodási terv is elismeri az árvízkezelést</p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
	kezelésében.
Többéves építési programok a vízgazdálkodás területén	<p>A vízgazdálkodás többéves építési programjai hosszú távú programok, amelyek (1) a vízi közművek (2030-ig tartó időszakra) és (2) a szabályozási és védelmi vízügyi létesítmények és javító létesítmények (a 2013-2022 közötti időszakra vonatkozik) építésére irányulnak.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program politikai célkitűzései hangsúlyozzák a körforgásos gazdaság és a zöld beruházások (SZC 2), valamint az innovatív és intelligens gazdasági átalakulás (SZC 1) fontosságát. Ezek a célkitűzések ugyanazokat az eredményeket célozzák, mint a többéves programok, például a fenntartható fejlődést és a környezetvédelmet. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és az ökoszisztéma-alapú megközelítés fontosságát, amelyet az SZC 2. (iv) pontban hangsúlyoznak, a vízügyi létesítmények és a vízminőség-javító létesítmények szabályozására és védelmére vonatkozó többéves program is elismeri.</p>
A 2020-2029 közötti időszakra vonatkozó légszennyezés-ellenőrzési program	<p>A 2020 és 2029 közötti időszakra vonatkozó légszennyezés-ellenőrzési program célja (1) a nemzetközi szerződésekben és az EU kötelezettségeiben meghatározott légszennyezőanyag-kibocsátás csökkentési kötelezettségek teljesítése a kén-dioxid, a nitrogén-oxidok, a nem metán illékony szerves vegyületek, az ammónia és a szálló por (PM_{2,5}) tekintetében a 2020-2029 közötti időszakra és 2030-tól kezdődően, (2) hozzájárulni a bizonyos szennyező anyagok levegőbe történő antropogén eredetű kibocsátásának korlátozására irányuló célok eléréséhez, és (3) előrelépés az emberi egészséget és a környezetet nem érintő jelentős negatív hatásokat és kockázatokat nem okozó levegőminőségi szintek elérésében.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (i) pont támogatja az energiahatékonyságot és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését, ami a fosszilis tüzelőanyagok fogyasztásának mérsékléséhez vezet. A fosszilis tüzelőanyag-fogyasztás csökkentése hozzájárul a légszennyezés csökkentéséhez.</p>
A Horvát Köztársaság hulladékgazdálkodási terve a 2017-2022-es időszakra vonatkozóan	<p>A Horvát Köztársaság 2017-2022 közötti időszakra vonatkozó hulladékgazdálkodási terve, ideértve annak módosításait is (a továbbiakban: hulladékgazdálkodási terv) meghatározza a hulladékgazdálkodással kapcsolatos célokat és a kitűzött célok elérését szolgáló intézkedéseket. Ennek szerves részét képezi a hulladékeletkezés megelőzésére vonatkozó terv. A hulladékeletkezés megelőzése, a szelektív hulladékgyűjtés, a hulladékok újrafelhasználása és hasznosítása a körforgásos gazdaság szerves részét képezi. A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (iv) pont hangsúlyozza a körforgásos gazdaság, a zöld beruházások stb. fontosságát. Így annak végrehajtása hozzájárul a vízgazdálkodási terv céljaihoz.</p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
<p>A Horvát Köztársaság integrált nemzeti energia- és éghajlat-változási terve a 2021-2030-as időszakra vonatkozóan</p>	<p>A 2021-2030-es időszakra vonatkozó integrált nemzeti energia- és éghajlat-változási terv az energiaunió öt kulcsfontosságú dimenziójára épül: dekarbonizáció, energiahatékonyság, energiabiztonság, belső energiapiac, kutatás, innováció és versenyképesség. A terv 2030-ig meghatározza a kulcsfontosságú célokat, és a kulcsfontosságú célok eléréséhez más nemzeti stratégiákkal összhangban álló intézkedéseket határoz meg.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (i) és SZC 2. (iv) pontok hangsúlyozzák az alacsony szén-dioxid-kibocsátású fejlesztés, a tiszta és igazságos energiaátállítás, az energiahatékonyság, a zöld beruházások stb. fontosságát. Így a program végrehajtása hozzájárul az integrált nemzeti energia- és éghajlat-változási terv céljaihoz.</p>
<p>A Horvát Köztársaság energiafejlesztési stratégiája 2030-ig, 2050-ig terjedő időszakra vonatkozóan</p>	<p>A Horvát Köztársaság 2030-ig szóló, 2050-ig szóló energiafejlesztési stratégiája (a továbbiakban: EFS) egy lépést jelent az alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiatermelés víziójának megvalósítása felé, és biztosítja az átmenetet az energiapolitika új időszakába. Az EDS az energiapolitikai kezdeményezések széles körét képviseli, amelyek erősítik az energiaellátás biztonságát, fokozatosan csökkentik az energiavesztéseket és növelik az energiahatékonyságot, csökkentik a fosszilis tüzelőanyagoktól való függést, növelik a hazai villamosenergia-termelést és a megújuló energiaforrások használatát.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (i) és SZC 2. (iv) pontok hangsúlyozzák az alacsony szén-dioxid-kibocsátású fejlesztés, a tiszta és igazságos energiaátállítás, az energiahatékonyság, a zöld beruházások stb. fontosságát. Így a program végrehajtása hozzájárul az EFS stratégiai céljaihoz és politikáihoz.</p>
<p>A városi területek zöld infrastruktúrájának fejlesztési programja a 2021-2030-as időszakra vonatkozóan</p>	<p>A 2021-2030-as időszakra vonatkozó, a városi zöld infrastruktúra fejlesztésére irányuló program (a továbbiakban: VZI) célja a fenntartható, rugalmas, biztonságos és kényelmes városok és települések létrehozása. Célja, hogy megteremtse a jobb életminőség és az emberi egészség előfeltételeit, és hozzájáruljon a fenntartható társadalmi, gazdasági és területi fejlődéshez.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (iv) pont az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást és a katasztrófakockázatok megelőzését, az ellenálló képességet hangsúlyozza, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket. Így annak végrehajtása hozzájárul a VZI végrehajtásához.</p>
<p>A Horvát Köztársaság közlekedésfejlesztési stratégiája a 2017 és 2030 közötti</p>	<p>A Horvát Köztársaság 2017. és 2030. közötti időszakra vonatkozó közlekedésfejlesztési stratégiája (a továbbiakban: KFS) általános és konkrét célokat határoz meg a közlekedési ágazatokra vonatkozóan, valamint a</p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
<p>időszakra vonatkozóan</p>	<p>kítűzött célok elérését szolgáló intézkedéseket.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program kiválasztott szakpolitikai célkitűzései és a kapcsolódó egyedi célkitűzések nem helyezik előtérbe a határokon átnyúló közlekedési infrastruktúra fejlesztését. Az SZC 4. (vi) részeként a turisztikai vonzerők határokon átnyúló hálózatának fejlesztésével kapcsolatban a Magyarország-Horvátország program keretében kisebb léptékű, a határokon átnyúló közlekedés fejlesztését célzó intézkedések valósulhatnak meg.</p>
<p>Muraköz megye fejlesztési stratégiája 2020-ig (meghosszabbítva az új fejlesztési terv elfogadásáig)</p>	<p>Muraköz megye 2020-ig szóló (az új fejlesztési terv elfogadásáig meghosszabbított) fejlesztési stratégiája (a továbbiakban FS) Muraköz megye fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődésének fő dokumentuma. A stratégiai keret magában foglalja a jövőképet, a stratégiai célokat és a fejlesztési prioritásokat, valamint az ezek elérését szolgáló intézkedéseket és tevékenységeket. Az FS stratégiai céljai a következők: (1) a gazdaság növekedése és fejlesztése, (2) a lakosság jóléte és (3) a természet- és környezetvédelem, valamint a fenntartható infrastruktúra fejlesztése.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 1. (iii), SZC 4. (ii), RKC 1. (b) és RKC 1. (c) pontjai hozzájárulnak az 1. stratégiai cél, a gazdaság növekedésének és fejlődésének eléréséhez. Az SZC 4. (ii) és az RKC 1. (c) hozzájárul a 2. stratégiai cél, a lakosság jóléte eléréséhez. Az SZC 2 (i), SZC 2 (iv) és RKC 1. (b) hozzájárul a 3. stratégiai cél, a természet- és környezetvédelem, valamint a fenntartható infrastruktúra fejlesztése megvalósításához.</p>
<p>Muraköz megye területrendezési terve</p>	<p>Muraköz megye területrendezési terve (a továbbiakban: TT) kidolgozza a területrendezés elveit, és meghatározza Muraköz megye területének szervezését, védelmét, használatát és rendeltetését. A területfejlesztésnek ésszerűnek kell lennie a megye területének megőrzése és védelme érdekében.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (i) és SZC 2. (iv) pontja hangsúlyozza az alacsony szén-dioxid-kibocsátású fejlesztés, a zöld beruházások, a körkörös gazdaság, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás stb. fontosságát. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, amelyet az SZC 2. (i) hangsúlyoz az energiahatékonyság növelésével, a természeti erőforrások ésszerű felhasználását jelenti. A természeti értékek védelme, amelyet az SZC 2. (iv) pont hangsúlyoz, összhangban van a TT-vel, mivel annak rendelkezései védik a természeti értékeket, a tájat és az erdőket. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok kezelése, amelyet az SZC 2. (iv) pont is hangsúlyoz, a TT-ben elsősorban az árvíz- és erózióvédelemre irányul. Az oktatási infrastruktúrával kapcsolatos SZC 4. (ii) pont összhangban van az SP-vel, mivel a távoktatás és az online oktatás, valamint az egész életen át tartó tanulás fontos szerepet játszik a megye társadalmának</p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
	kiegyensúlyozott fejlődésében. A Magyarország-Horvátország program SZC 4. (vi) pontjában hangsúlyozott kultúra és fenntartható turizmus fontosságát a TT is elismeri.
<p>Varasd megye fejlesztési stratégiája 2020-ig (meghosszabbítva az új fejlesztési terv elfogadásáig)</p>	<p>Varasd megye 2020-ig szóló (az új fejlesztési terv elfogadásáig meghosszabbított) fejlesztési stratégiája (a továbbiakban FS) Varasd megye fenntartható fejlődésének fő dokumentuma. A stratégiai keret magában foglalja a jövőképet, a stratégiai célokat és a fejlesztési prioritásokat, valamint az ezek elérését szolgáló intézkedéseket. Az FS stratégiai céljai a következők: (1) gazdasági növekedés és foglalkoztatás, (2) emberi erőforrások fejlesztése és az életminőség javítása, valamint (3) fenntartható területfejlesztés, környezet- és területgazdálkodás.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 1. (iii), SZC 4. (vi), RKC 1. (b) és RKC 1. (c) pontja hozzájárul az 1. stratégiai cél, a gazdasági növekedés és foglalkoztatás eléréséhez. Az SZC 4. (ii), az SZC 4. (vi) és az RKC 1. (b) hozzájárul a 2. stratégiai cél, a humán erőforrás-fejlesztés és az életminőség javítása eléréséhez. Az SZC 2. (i), SZC 2. (iv) és SZC 4. (ii) hozzájárul a (3) stratégiai cél, a fenntartható területfejlesztés, környezet- és területgazdálkodás eléréséhez.</p>
<p>Varasd megye területrendezési terve</p>	<p>Varasd megye területrendezési terve (a továbbiakban TT) kidolgozza a területrendezés elveit, és meghatározza Varaždinska megye területének szervezését, védelmét, használatát és rendeltetését. A területfejlesztésnek ésszerűnek kell lennie a megye területének megőrzése és védelme érdekében.</p> <p>A természeti értékek védelme, amelyet a Magyarország-Horvátország program 2. pontjának iv. alpontja hangsúlyoz, összhangban van a TT-vel, mivel annak rendelkezései védik a természeti értékeket, a tájat és az erdőket. A szintén a 2. (iv) szakpolitikai célkitűzés pontban hangsúlyozott katasztrófakockázat-kezelés a TT-ben elsősorban az árvízvédelemre irányul. A 4. (vi) szakpolitikai célkitűzés pontban hangsúlyozott fenntartható turizmus fontosságát a TT is elismeri.</p>
<p>Kapronca-Kőrös megye fejlesztési terve a 2021-2027-es időszakra vonatkozóan</p>	<p>Kapronca-Kőrös megye 2021-2027-es időszakra vonatkozó fejlesztési terve (a továbbiakban: FT) Kapronca-Kőrös megye fejlesztésének fő dokumentuma. Középtávú jövőképet, speciális célokat tartalmaz a fejlesztési prioritásokkal, valamint az ezek elérését szolgáló intézkedéseket. Az FT céljai a következők: (1) a körforgásos gazdasággal jobban összekapcsolt megye, (2) szociálisan érzékeny megye és (3) intelligens és zöld megye.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (iv) pont hozzájárul az 1. cél eléréséhez: a körforgásos gazdasággal jobban összekapcsolt megye. Az SZC 4. (ii), 4. (vi) szakpolitikai célkitűzések, az RKC 1. (b) és RKC 1. (c) hozzájárul a (2) cél: a szociálisan érzékeny megye eléréséhez. Az SZC 1. (iii), 2. (i), 2. (iv) és (vi) szakpolitikai</p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
	<p>célkitűzések hozzájárulnak a (3) cél: az intelligens és zöld megye eléréséhez.</p>
<p>Kapronca-Kőrös megye területrendezési terve</p>	<p>Kapronca-Kőrös megye területrendezési terve (a továbbiakban TT) kidolgozza a területrendezés elveit, és meghatározza Kapronca-Kőrös megye területének szervezését, védelmét, használatát és rendeltetését.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (i) pont az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését támogatja többek között a megújuló energiaforrások részarányának növelésével. A TT a megújuló energiaforrások fejlesztését a megye természeti sajátosságaitól és gazdasági potenciáljától függően irányozza elő. A természeti értékek védelme, amelyet a 2. (iv) szakpolitikai célkitűzés pontja hangsúlyoz, összhangban van a programmal, mivel annak rendelkezései védik a természeti értékeket képviselő területeket, a tájat és az erdőket. Az SZC 2. (iv) pontban hangsúlyozott éghajlati alkalmazkodás és katasztrófakockázat-kezelés a stratégiai tervben szükségletként van elismerve, és rendelkezései elsősorban az árvízvédelemre és a zöld infrastruktúrára irányulnak. A TT elismeri, hogy minden veszélyeztetett projekt esetében meg kell határozni az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozó megfelelő intézkedéseket.</p>
<p>Belovár-Bilogora megye fejlesztési terve a 2021-2027-es időszakra vonatkozóan</p>	<p>Belovár-Bilogora megye 2021-2027-es időszakra vonatkozó fejlesztési terve (a továbbiakban: FT) Belovár-Bilogora megye fejlesztésének fő dokumentuma. Előkészítése folyamatban van. Mostanáig az FT stratégiai kerete készült el. Ez tartalmazza a középtávú jövőképet, a fejlesztési prioritásokat speciális célokkal, valamint az ezek elérését szolgáló intézkedéseket. Az FT fejlesztési prioritásai a következők: (1) innovatív és fenntartható gazdaság fejlesztése, (2) az életminőség javítása, (3) zöld és digitális átállás és (4) magas színvonalú irányítás.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 1. (iii), 4. (ii) és 4. (vi) pontok hozzájárulnak az (1) prioritáshoz: az innovatív és fenntartható gazdaság fejlesztéséhez. Az RKC 1. c) pont hozzájárul a 2. prioritáshoz: az életminőség javításához. A 2 (i) és 2 (iv) szakpolitikai célkitűzések hozzájárulnak a (3) prioritáshoz: zöld és digitális átállás. Az RKC 1. b) és az RKC 1. c) hozzájárulnak a 4. prioritáshoz, a magas színvonalú irányításhoz.</p>
<p>Belovár-Bilogora megye területrendezési terve</p>	<p>A Magyarország-Horvátország program SZC 1. (iii) pontja hangsúlyozza a KKV-k fontosságát a gazdasági fejlődésben, az SZC 4. (vi) pont pedig a fenntartható turizmus fontosságát a gazdasági fejlődésben. Belovár-Bilogora megye területrendezési terve (a továbbiakban: TT) szintén elismeri a KKV-k és a fenntartható turizmus fontosságát. Az SZC 2. (i) szakpolitikai célkitűzés támogatja az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését többek között a megújuló energiaforrások részarányának növelésével, és a TT a megújuló energiaforrások fejlesztését is előírja. A természeti értékek védelme, amelyet az SZC 2. (iv) pont hangsúlyoz, összhangban van a TT-vel, mivel annak rendelkezései védik a természeti értékekkel rendelkező területeket, a tájat és az</p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
	<p>erdőket. A TT részét képezik a katasztrófakockázat-kezeléssel kapcsolatos rendelkezések, amelyeket a Magyarország-Horvátország program SZC 2. (iv) szakpolitikai célkitűzése is hangsúlyoz.</p>
<p>Verőce-Drávamente megye 2020-ig szóló megyei fejlesztési stratégiája (meghosszabbítva 2022. június 1-jéig)</p>	<p>Verőce-Drávamente megye 2020-ig szóló megyei fejlesztési stratégiája (meghosszabbítva 2022. június 1-jéig) (a továbbiakban FS) Verőce-Drávamente megye fő stratégiai tervezési dokumentuma. A stratégiai keret magában foglalja a jövőképet, a célokat és a fejlesztési prioritásokat, valamint az ezek elérését szolgáló intézkedéseket. Az FS céljai a következők: (1) a gazdaság versenyképességének növelése, (2) a környezetvédelem és a fenntartható tér- és erőforrás-gazdálkodás, valamint (3) az életminőség javítása és az emberi erőforrások fejlesztése.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 1. (iii) pont, RKC 1. b) és RKC 1. c) pontja hozzájárul a gazdaság versenyképességének növelését célzó 1. cél eléréséhez. Az SZC 2. (i) és 2. (iv) pontok hozzájárulnak a 2. cél: a környezetvédelem, valamint a fenntartható tér- és erőforrás-gazdálkodás megvalósításához. Az SZC 4. (ii) pont hozzájárul a 3. cél: az életminőség javítása és az emberi erőforrások fejlesztése eléréséhez.</p>
<p>Verőce-Drávamente megye területrendezési terve</p>	<p>A Magyarország-Horvátország program SZC 1. (iii) pont hangsúlyozza a KKV-k fontosságát a gazdasági fejlődésben, az SZC 4. (vi) pont pedig a fenntartható turizmus fontosságát a gazdasági fejlődésben. Verőce-Drávamente megye területi terve (a továbbiakban: TT) szintén elismeri a KKV-k és a fenntartható turizmus fontosságát. Az SZC 2. (i) pont támogatja az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését többek között a megújuló energiaforrások részarányának növelésével, és a TT a megújuló energiaforrások fejlesztését is előírja. A természeti értékek védelme, amelyet az SZC 2. (iv) pont hangsúlyoz, összhangban van a TT-vel, mivel annak rendelkezései védik a természeti értékeket képviselő területeket, a növény- és állatfajokat, a tájat és az erdőket. A TT részét képezik a katasztrófakockázat-kezeléssel kapcsolatos rendelkezések, amelyeket a Magyarország-Horvátország program SZC 2. (iv) pont is hangsúlyoz.</p>
<p>Pozsega-Szlavon megye fejlesztési terve a 2021-2027-es időszakra vonatkozóan</p>	<p>Pozsega-Szlavon megye 2021-2027-es időszakra vonatkozó fejlesztési terve (a továbbiakban: FT) Pozsega-Szlavon megye fejlesztésének fő dokumentuma. A terv középtávú jövőképet, fejlesztési prioritásokat tartalmaz speciális célokkal, valamint az ezek elérését szolgáló intézkedéseket. Az FT fejlesztési prioritásai a következők: (1) versenyképes, innovatív gazdaság fejlesztése a zöld és intelligens fejlesztés révén, (2) az életminőség javítása, (3) hatékony közigazgatás és vagyongazdálkodás, területi és stratégiai tervezés, valamint (4) kiegyensúlyozott regionális fejlesztés.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 1. (iii), 4. (ii) és (vi) pontjai hozzájárulnak az 1. prioritáshoz, azaz a versenyképes innovatív gazdaság fejlesztéséhez a zöld és intelligens fejlesztés révén. Az SZC 2. (i), 2. (iv), 4. (ii),</p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
	<p>RKC 1. (b) és RKC 1. (c) hozzájárulnak a 2. prioritáshoz: az életminőség javításához. Az SZC 2. (iv) és RKC 1. b) hozzájárulnak a 3. prioritáshoz: a hatékony közigazgatáshoz és vagyongazdálkodáshoz. Az SZC 1. (iii), 2. (i), 2. (iv) pontok, RKC 1. (b) és RKC 1. (c) hozzájárulnak a 4. prioritáshoz: a kiegyensúlyozott regionális fejlődéshez.</p>
<p>Pozsega-Szlavon megye területrendezési terve</p>	<p>Pozsega-Szlavon megye területrendezési terve (a továbbiakban: TT) kidolgozza a területrendezés elveit, és meghatározza Pozsega-Szlavon megye területének szervezését, védelmét, használatát és rendeltetését.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 1. (iii) pont hangsúlyozza a KKV-k fontosságát a gazdasági fejlődésben, az SZC 4. (vi) pont pedig a fenntartható turizmus fontosságát a gazdasági fejlődésben. A TT elismeri a KKV-k jelentőségét a gazdasági fejlődésben és a megye területének kiegyensúlyozott fejlődésében, valamint elismeri a turizmus fenntartható módon történő fejlesztésének szükségességét is. Az SZC 2. (i) pont támogatja az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését többek között a megújuló energiaforrások részarányának növelésével, és a TT előírja a megújuló energiaforrások fejlesztését is. A természeti értékek védelme, amelyet az SZC 2. (iv) pont hangsúlyoz, összhangban van a TT-vel, mivel rendelkezései védik a természeti és tájképi értékekkel rendelkező területeket és az erdőket. A TT részét képezik a katasztrófakockázat-kezeléssel kapcsolatos rendelkezések, amelyeket a Magyarország-Horvátország program SZC 2. (iv) pont is hangsúlyoz.</p>
<p>Eszék-Baranya megye fejlesztési terve a 2021-2027-es időszakra vonatkozóan</p>	<p>Eszék-Baranya megye 2021-2027-es időszakra vonatkozó fejlesztési terve (a továbbiakban: FT) Eszék-Baranya megye fejlesztésének fő dokumentuma. Tartalmazza a középtávú jövőképet, a kiemelt területeket speciális célokkal, valamint az ezek elérését szolgáló intézkedéseket. Az FT kiemelt területei a következők: (1) a szociális rendszer és a polgárok életminőségének megerősítése és javítása, (2) minőségi, biztonságos és megőrzött életterek, (3) a gazdaság regionális láthatósága, versenyképessége és innovációja, valamint (4) hatékony és eredményes gazdálkodás.</p> <p>A Magyarország-Horvátország program SZC 4. (ii), RKC 1. (b) és RKC 1. (c) pontja hozzájárul az 1. prioritáshoz, azaz a szociális rendszer és a polgárok életminőségének megerősítéséhez és javításához. Az SZC 2. (i) és 2. (iv) pontok hozzájárulnak a 2. prioritáshoz, azaz a minőségi, biztonságos és megőrzött életterekhez. Az SZC 1. (iii), 4. (vi) pont, RKC 1. (b) és RKC 1. (c) hozzájárulna a 3. prioritáshoz: a regionális láthatóság, a gazdaság versenyképessége és innovációja. Az RKC 1. b) és RKC 1. c) hozzájárulnak a 4. prioritáshoz: a hatékony és eredményes gazdálkodáshoz.</p>
<p>Eszék-Baranya megye területrendezési terve</p>	<p>Eszék-Baranya megye területrendezési terve (a továbbiakban: TT) meghatározza Eszék-Baranya megye területének területi fejlődését. A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (i) pont az üvegházhatású gázok</p>

Vonatkozó dokumentum / stratégia neve	Összhang
terve	<p>kibocsátásának csökkentését támogatja többek között a megújuló energiaforrások részarányának növelésével. A TT a megújuló energiaforrások fejlesztését is előírnyozza. A természeti értékek védelme, amelyet az SZC 2. (iv) pont hangsúlyoz, összhangban van a programmal, mivel rendelkezései védik a természeti és táji értékeket képviselő területeket, valamint a biológiai sokféleséget. Az SZC 2. (iv.) pontban hangsúlyozott éghajlati alkalmazkodás és katasztrófakockázat-kezelés a stratégiai tervben elsősorban az árvízvédelemre irányul.</p>
Vukovár-Szerém megye területrendezési terve	<p>Vukovár-Szerém megye területrendezési terve (a továbbiakban: TT) meghatározza a Vukovár-Szerém megye használatának és kezelésének céljait, és iránymutatást ad a meghatározott célok eléréséhez. A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (i) pontja az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését támogatja többek között a megújuló energiaforrások részarányának növelésével. A TT előírnyozza a megújuló energiaforrások fejlesztését is. A természeti értékek védelme, amelyet az SZC 2. (iv) pont hangsúlyoz, összhangban van a TT-vel, mivel annak rendelkezései védik a természeti és táji értékekkel rendelkező területeket. A Magyarország-Horvátország program SZC 2. (iv.) pontban hangsúlyozott éghajlati alkalmazkodás és katasztrófakockázat-kezelés szükségességét a stratégiai dokumentum elismeri, és rámutat arra, hogy minden veszélyeztetett projekt esetében megfelelő éghajlat alkalmazkodási intézkedéseket kell meghatározni.</p>

4.2 A programdokumentum belső konzisztenciája

Ebben a fejezetben a Magyarország-Horvátország programdokumentum belső konzisztenciáját vizsgáljuk, különös figyelmet fordítva a következőkre:

- a programdokumentum 1. és 2. fejezete közötti esetleges ellentmondások, és
- a tervezett prioritások intézkedései közötti esetleges ellentmondások.

A programdokumentum területi elemzése (1. fejezet) részletesen bemutatja a természeti adottságokat, a területi jellemzőket, a társadalmi és gazdasági jellemzőket, a kihívásokat, az igényeket és a programterületben rejlő nagy lehetőségeket. Az 1. fejezet tartalmazza továbbá a kiválasztott szakpolitikai célkitűzések, az Interreg-specifikus cél, az egyedi célkitűzések és a megfelelő prioritások indoklását, amelyeket a 2. fejezet részletesen ismertet. Az 1. fejezetben az szakpolitikai célkitűzéseket és az Interreg-specifikus célokat az előző program következtetéseinek és tanulságainak fényében elemezzük, és összehasonlítjuk más uniós és nemzeti programokkal és stratégiákkal is.

A levont következtetések megerősítik, hogy bár a két országnak közös múltja van a határokon átnyúló együttműködés terén, vannak még javítandó területek. A területi elemzés tanulsága szerint a nem közvetlenül a határ mentén fekvő megyék szereplőit jobban be kell vonni és motiválni kell a program végrehajtási időszakában. A 2021-2027-es Magyarország-Horvátország program figyelembe veszi ezt a megállapítást, és nagyobb hangsúlyt fektet a területi integritásra. A korábbi tapasztalatok alapján az indikátorok pontos és megfelelő meghatározása a jelenlegi Magyarország-Horvátország programban is prioritás, azonban a dokumentum szerint a prioritásokhoz kapcsolódó kimeneti- és eredménymutatók jelenleg nem véglegesek, és a tárgyalási folyamat során még módosulhatnak.

Ami a más regionális stratégiákkal való szinergiákat illeti, logikai ellentmondás volt a megfogalmazás és a dokumentumban szereplő táblázatok (1.2. fejezet, a Magyarország-Horvátország program dokumentum 14. oldala) között:

- a megfogalmazás szerint az 1a. PT vízi mobilitás, az 1b. PT vasúti-közúti-légi mobilitás és a PT11 biztonság kivételével az EUDRS valamennyi PT-e szinergiát mutat a program stratégiai ajánlattételével; a táblázatban látható módon azonban mérsékelt kapcsolatot észleltek az SZC 4- EC (v9) és az EUDRS PT 1a, valamint a program RKC 1 és az EUDRS PT 11 között.

Az 1. fejezetből kiderül, hogy a Magyarország-Horvátország programterületet nem jellemzi ágazati specializáció, így valóban helyénvaló, hogy a Magyarország-Horvátország program az Interreg-specifikus célkitűzésen keresztül a hatóságok és intézmények, a tematikus célkitűzéseken keresztül pedig a különböző ágazatok KKV-i, valamint a civil szervezetek és a nagyközönség számára egyaránt kínál lehetőségeket.

A 2. fejezet bemutatja a kiválasztott prioritásokat, és tartalmazza a kiválasztott stratégiai ajánlások részletesebb indoklását, ideértve minden egyes esetben a várt eredményeket, a beavatkozási területeket, a támogatott jövőbeli intézkedések listáját, a kiválasztási kritériumok legfontosabb elveit, a mutatókat, a célcsoportokat és az uniós program forrásainak indikatív bontását a beavatkozás típusa szerint. A 2021-2027-es Magyarország-Horvátország program esetében négy prioritást határoztak meg.

Az 1. prioritás a versenyképes határmenti régiót célozza meg a PO1 (iii) egyedi célkitűzésen keresztül (*A kkv-k fenntartható növekedésének és versenyképességének, valamint a kkv-k körében való munkahelyteremtés fokozása, többek között termelő beruházások révén*), így az egyik legnagyobb határokon átnyúló jelentőségű projekt lesz. A korábbi Magyarország-Horvátország program üzleti együttműködések erősítését célzó prioritása most kibővült azzal a szándékkal, hogy a határ régióban az innovációs együttműködést is ösztönözze. Az üzleti együttműködés erősítése szilárd alapokra épül, mivel a partnerországok jelentős korábbi tapasztalatokkal rendelkeznek. Mivel a térségben nincsenek nagyvállalatok, az is ésszerű, hogy a KKV-kat határozták meg a szakpolitikai célkitűzés célcsoportjaként. A várt eredmények, mint például a programterületen működő versenyképesebb vállalkozások, az agyelszívás mértékének csökkenése a határ mindkét oldalán, valamint az integrált gazdasági fejlődés megvalósítása és az e prioritás alá tartozó intézkedések összhangban vannak.

A 2. prioritás célja egy zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió, amelynek elérése érdekében a Magyarország-Horvátország program a 2. szakpolitikai célkitűzés keretében két stratégiai jelentőségű területet választott ki. A PO2 (i), vagyis *Az energiahatékonyságot szolgáló intézkedések előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése* és a PO2 (iv), azaz *Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint a reziliencia előmozdítása* között szoros kapcsolat áll fenn, és a hozzájuk kapcsolódó tevékenységek erősítik egymás hatását. Mivel a Magyarország-Horvátország program inkább a kisléptékű beruházások és a soft tevékenységek támogatására összpontosít, a programozási folyamatban részt vevő szakértők szerint az (i) egyedi célkitűzés kiválasztása nem feltétlenül volt ésszerű, mivel az energiával kapcsolatos projektek nagy összegű támogatást igényelnek. A programdokumentum azt is indokolja, hogy a korlátozott források miatt a nagyobb infrastrukturális beruházások nem tartoznak a Magyarország-Horvátország program hatálya alá. Így az (i) egyedi célkitűzés indokolásában felsorolt, kísérleti és infrastrukturális beruházásokkal kapcsolatos intézkedéseket újra kell gondolni, mivel ezek hatékony megvalósítása pénzügyi ráfordításokat igényel.

A 3. prioritás célja egy befogadó határmenti régió kialakítása. E prioritáshoz a Magyarország-Horvátország program a 4. szakpolitikai célkitűzés keretében két társult egyedi célkitűzést jelölt ki: (vi) *A kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítése a gazdaságfejlesztésben, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció terén*, illetőleg a (ii) *Az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész*

életen át tartó tanulás területén, a hozzáférhető infrastruktúrák kialakítása révén – többek között a táv- és az online oktatás és képzés tekintetében a reziliencia növelésével. Mindkét célkitűzés kiválasztása indokolt és kapcsolódik egymáshoz, azonban az 4. szakpolitikai célkitűzés keretében kiválasztott társfinanszírozási célok meglehetősen eltérő témákat képviselnek. A (vi) egyedi célkitűzés alá tartozó intézkedések nagy hangsúlyt fektetnek a COVID-19 utáni helyreállításra, figyelembe véve a szabadterei és természetbarát turisztikai tevékenységeket. A programterület egyik kulcstényezőjének számító turizmus támogatása életképes választás. Fontos felismerni, hogy a COVID-járvány okozta nehézségek ellensúlyozására a Magyarország-Horvátország program célja a lemaradó területek turizmusának fellendítése, valamint a zöld turizmus népszerűsítése is.

A (ii) egyedi célkitűzés az oktatásra összpontosít, és az egyedi célkitűzés szerinti tevékenységek szorosan kapcsolódnak az 1. és 2. prioritáshoz. A Magyarország-Horvátország program egyik fő célkitűzése a befogadó határmenti térség gazdasági versenyképességének növelése, amelynek feltétele a foglalkoztatási helyzet javítása a munkaerő-piaci kereslet és kínálat összehangolásával. Mivel a magyar-horvát programterületen a legtöbb KKV-nál még mindig hiányoznak az üzleti és vállalkozói készségek, nagyobb hangsúlyt kap a szakképzés és a tréningek. A Magyarország-Horvátország program által meghatározott oktatási és szakképzési programok elindítása azonban helyreállíthatja a piaci egyensúlyt, és megszüntetheti a térségben tapasztalható társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségeket. Összefoglalva, a 3. prioritás alá tartozó, főként soft tevékenységek valóban megfelelnek a regionális igényeknek, és lehetővé teszik egy befogadó határmenti régió kialakítását.

A Magyarország-Horvátország program utolsó, 4. prioritásának célja egy együttműködő határmenti régió létrehozása a hatékony közigazgatás (lásd 1. (b) Interreg-specifikus cél) és az emberek közötti együttműködés (lásd 1. (c) Interreg-specifikus cél) fejlesztését támogató intézkedések végrehajtása révén. Az e prioritás keretében végzett tevékenységek hozzájárulnak az együttműködés erősítéséhez és a kapacitásépítéshez olyan kérdésekben, amelyeket más egyedi célkitűzések nem érintenek. A kiválasztott intézkedések lehetővé teszik a polgárok, a civil társadalom és az intézmények közötti interakciók lehető legszélesebb körét, miközben a 3. prioritással összhangban elősegítik a társadalmi befogadást. Ebben az összefüggésben fontos megjegyezni, hogy a programozó bizottság még nem hozott végleges döntést a potenciálisan kisprojekt alapok keretében megvalósuló kisléptékű projektekről.

Összefoglalva megállapítható, hogy a Magyarország-Horvátország program keretében tervezett prioritások a határmenti régió releváns problémáira és kihívásaira reagálnak, és a program prioritásaiban tervezett intézkedések kiegészítik egymást. A Magyarország-Horvátország program célcsoportja a társadalom valamennyi rétegét magában foglalja, és a prioritások keretében megvalósuló intézkedések összhangban vannak az Európai Unió környezetvédelmi célkitűzéseivel. Az 1. és 2. fejezet között nincs jelentős ellentmondás; kisebb logikai félreértésektől és hibáktól eltekintve a dokumentum belső koherenciája biztosított. A

dokumentum szövegezését tekintve mérsékelten érzékelhető a programozási folyamatot akadályozó körülmények okozta sietség, azonban ez nem jelenthet akadályt a Magyarország-Horvátország program által a 2021-2027 közötti időszakra kitűzött célok megvalósítása számára.

5 A határon átnyúló terület társadalmi-gazdasági és környezeti jellemzői

A területi elemzés alapján a fejezet röviden ismerteti a Magyarország-Horvátország határon átnyúló együttműködési térség jelenlegi társadalmi-gazdasági és környezeti helyzetét, valamint annak várható alakulását a Magyarország-Horvátország program végrehajtása nélkül, különös tekintettel a határon átnyúló rendszerekre, figyelembe véve a határon átnyúló elhelyezkedés előnyeit és hátrányait is.

Az első alfejezetben a régió társadalmi-gazdasági rendszerét a helyzetelemzés vonatkozó fejezete(i) alapján ismertetjük, a következő főbb területeket vizsgálva:

- demográfia,
- térszerkezet és épített környezet,
- gazdaság és innováció,
- infrastrukturális összeköttetések,
- társadalmi befogadás, valamint
- kulturális örökség és intézményi együttműködés.

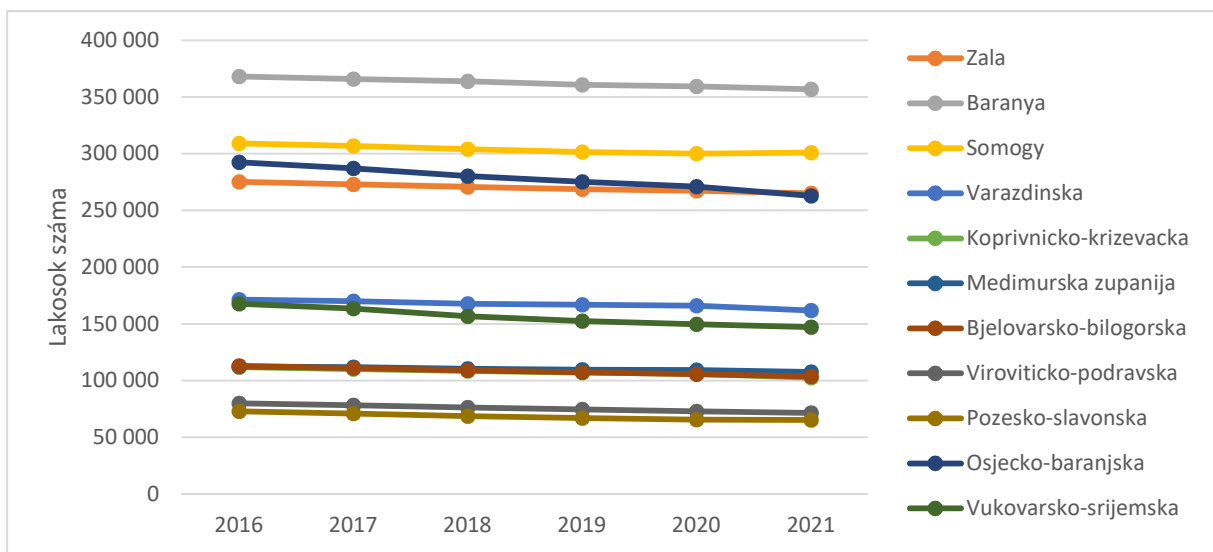
A második alfejezet a helyzetelemzés vonatkozó fejezete(i) alapján röviden ismerteti a határon átnyúló régió környezeti állapotát, a következő szempontokra összpontosítva:

- környezet,
- alacsony szén-dioxid-kibocsátású és zöld perspektívák.

5.1 A program célkitűzései által valószínűleg érintett területek társadalmi-gazdasági jellemzői

5.1.1 Demográfia

A Magyarország-Horvátország határrégió demográfiájára jellemző legtöbb folyamat szinte azonos. A megyék komoly demográfiai erózióval néznek szembe, ami hatással van a helyi infrastruktúrára, gazdaságra és környezetre. A magyarországi megyékben 2016 és 2021 között a népességfogyás mértéke 2,6-3,6% volt, míg Horvátországban ez az adat magasabb, 4,2-12,3% közötti. A legsúlyosabb népességfogyás Vukovár-Szerém, Eszék-Baranya, Verőce-Drávamente és Pozsega-Szlavon megyékben volt, amelyek hat év alatt lakosaiknak több mint egytizedét veszítették el.

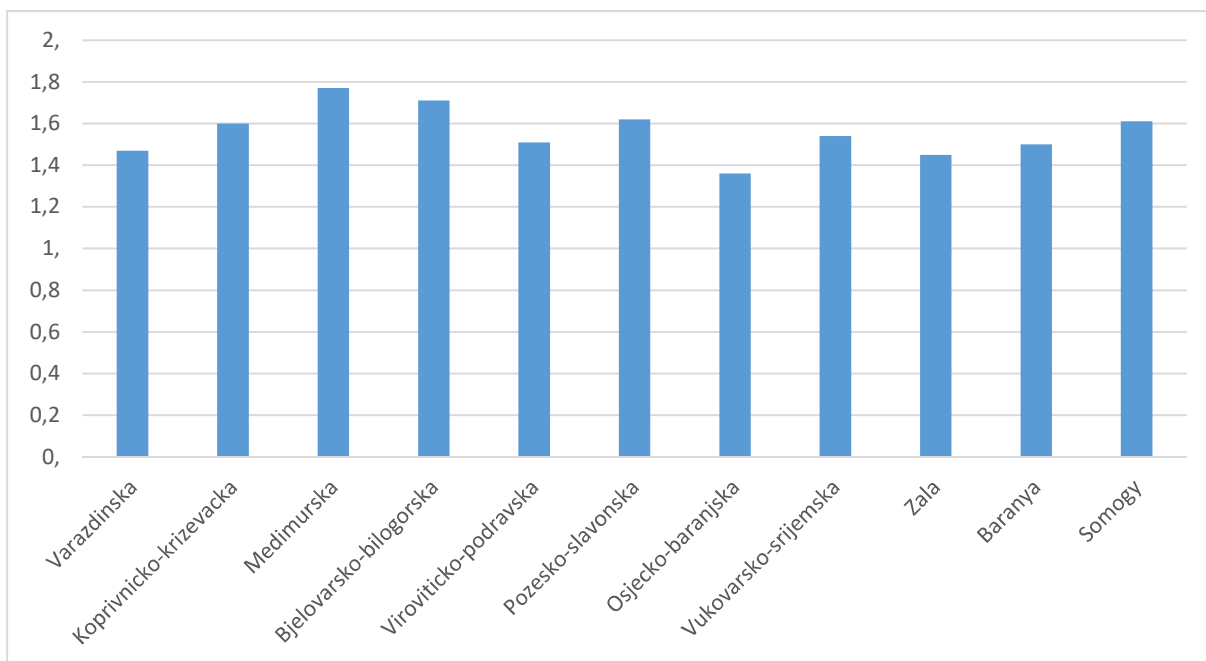

2. sz. ábra: A határrégió lakosságának változása 2016 és 2020 között

Forrás: Eurostat

A vidéki területeket jobban érinti az elnéptelenedés folyamata, a fiatal és képzett lakosság gyakran vándorol el az országon belüli vagy külföldi városokba. A demográfiai erózió miatt nőhet az alacsonyabb jövedelmű vagy nyugdíjas népesség aránya, ami jelentős veszteséget okoz az önkormányzati költségvetésekben. Ez a hatás korlátozza a települések képességeit a helyi infrastruktúra, például az úthálózat, az egészségügy és az oktatás fenntartására. Ami a horvát megyéket illeti, az országon belül ezeket a területeket kevésbé érinti a nemzetközi migráció; az adriai régió népszerűbb célpontja az ideiglenes vagy állandó migrációnak. Zágráb és Budapest ráadásul közel van a határmenti térséghez, mindkét főváros jó helyzetben van a minőségi munkaerő vonzása szempontjából.

A helyi lakosok számbeli csökkenésének egyik fő oka a lakosság alacsony termékenységi rátája. A mutató azt mutatja, hogy egy nő átlagosan hány gyermeket vállal életében. A népességszám fenntartásához ennek a számnak legalább 2-nek kellene lennie. Az alábbi ábra mutatja a termékenységi rátában megfigyelhető eltéréseket a határrégióban:

3. sz. ábra: A határrégió teljes termékenységi rátája 2019-ben

Forrás: Eurostat

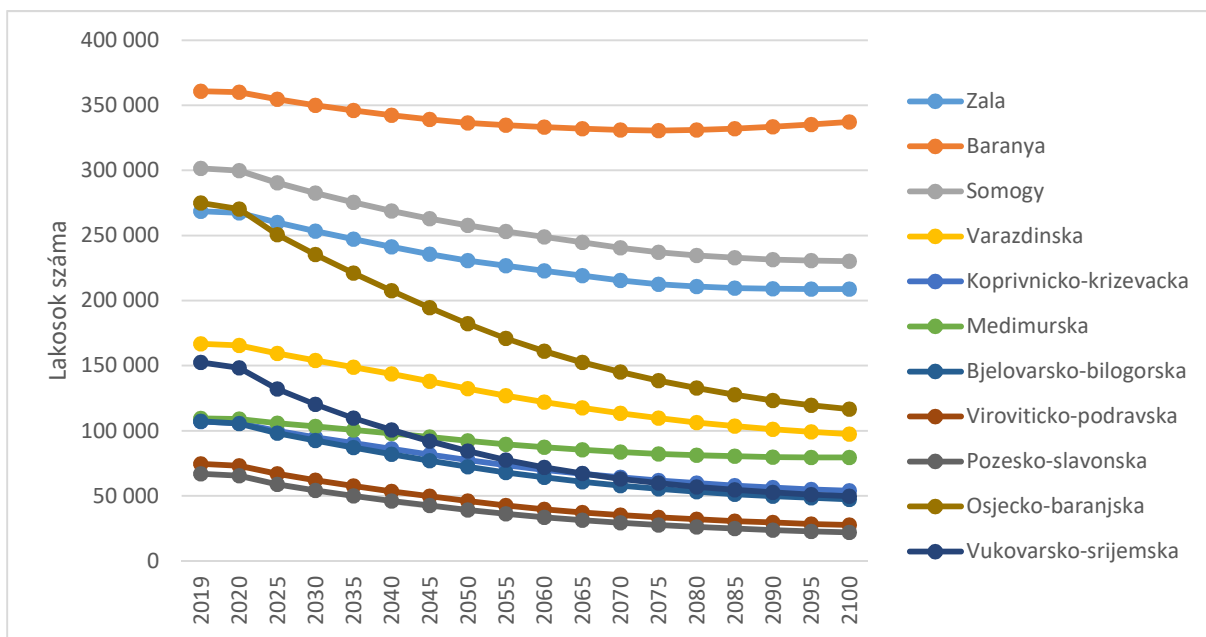
A terület valamennyi megyéjében alacsonyabb a termékenységi arányszám, mint amennyire a népesség hosszú távú fenntartásához szükség lenne, azonban Eszék-Baranya, Zala és Varasd megyékében a helyzet kritikus, mivel az érték 1,5 alatt van. A születendő gyermekek számának csökkenésével a helyi lakosság átlagéletkora emelkedik, miközben a megyék népessége az előregedő társadalom problémáit mutatja. A megyék termékenységi helyzetének megváltoztatása nélkül csak egy tényező enyhíthetné a népesség számának gyors csökkenését: a belső vagy külső migráció.

A népesség előregedése számos hatással van a helyi gazdaságra:

- csökken a képzett és rendelkezésre álló munkaerő mennyisége, miközben a nyugdíjasok száma növekszik;
- a helyi gazdaság szerkezete az új fogyasztási szokásokkal megváltozik (pl. gyakoribb igény az egészségügyi szolgáltatásokra, kevesebb beruházás az építőiparban).

Az említett hatások mindegyike jelentős hátrányt okoz a közvetlen külföldi befektetések vonzására való képességben is.

Az Eurostat előrejelzései szerint a határon átnyúló térség valamennyi megyéje drámai népességvesztéssel fog szembenézni, a nyolc horvátországi megyéből hatban a felére csökken a lakosság száma (Vukovár-Szerém és Pozsega-Szlavon megyékben ez 67%!).

4. sz. ábra: A határrégió népesség-előrejelzése a 2019 és 2100 közötti időszakra

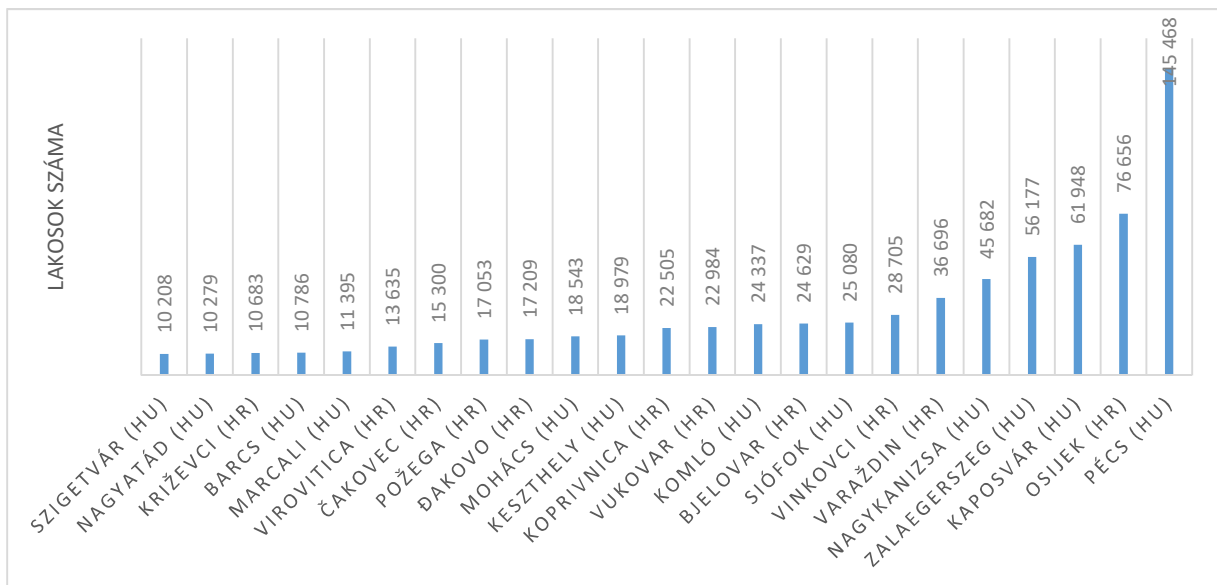
Forrás: Eurostat

Az egyik legfontosabb problémás terület, amelyet az uniós forrásoknak meg kellene célozniuk, az elnéptelenedési folyamat megváltoztatása vagy legalábbis fenntartható kezelése oly módon, hogy a csökkenő népességszám ellenére a helyi gazdaság teljesítménye és az életminőség megőrizhető legyen.

5.1.2 Térszerkezet és épített környezet

A térszerkezetet tekintve Magyarország és Horvátország eltérő fizikai földrajzi paraméterekkel rendelkezik, a Kárpát-medencén belüli megyék kisebb magasságkülönbséggel rendelkeznek, ezért a településszerkezet sűrűbb. A horvátországi megyékben a lakosság több mint harmada 1000 lélekszám alatti településeken él. Mint az alábbi ábra mutatja, a határrégióban a legnagyobb város és regionális központ Pécs, és az öt legnépesebb városból négy a magyarországi megyékben található.

A legnagyobb városok a határon átnyúló területen a következők:

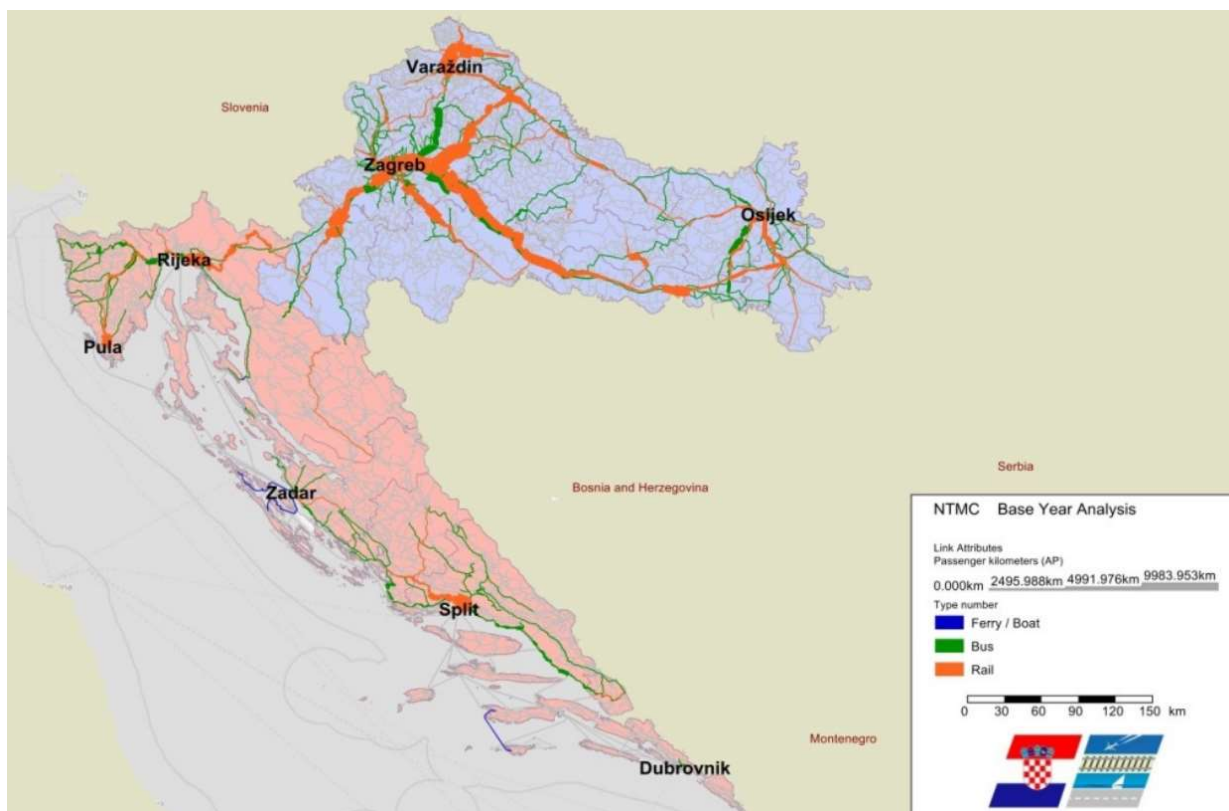
5. sz. ábra: A határrégió városai népesség szerint 2021-ben

Forrás: popis2021.hr; ksh.hu

A városokban a kereskedelem, az egészségügy, az oktatás és az ipari tevékenységek különböző szolgáltatásai összpontosulnak, ami a vidéki területekhez képest több lehetőséget biztosít az embereknek. A városiasodás a XIX. század ipari forradalma óta kulcsfontosságú szerepet játszik a térszerkezet-változási folyamatokban, és a városok még mindig komparatív előnyökkel rendelkeznek. Európában a regionális fejlődés számos tengelye figyelhető meg, ahol a „motorok” olyan nagyvárosok, mint London, Párizs, München, Berlin, Budapest, Varsó vagy Moszkva.

A szóban forgó terület fejlesztésének vannak speciális elemei, az egyik ilyen az úthálózat. A magyarországi megyéket az M7-es és M6-os autópályák és az összekötő úthálózat hozza egymáshoz közelebb. A közúti áru fuvarozás és kereskedelem fő tengelye Budapest-Zágráb és Budapest-Pécs-Eszék között van, ami fontos tényező az új vállalkozások letelepedése, a külföldi tőke vonzása szempontjából. Az autópálya-hálózaton kívüli városok rosszabb helyzetben vannak az országos kereskedelem és vállalkozásfejlesztés összekapcsolása szempontjából.

A vasúthálózatot illetően az alábbi ábra a határon átnyúló térség horvátországi részének fő közlekedési folyosóit mutatja. A leggyakrabban használt vonalak Varasd, Eszék és Zágráb között, míg a magyarországi részen Zalaegerszeg - Székesfehérvár/Győr, Nagykanizsa-Székesfehérvár, illetőleg Pécs-Budapest között található.

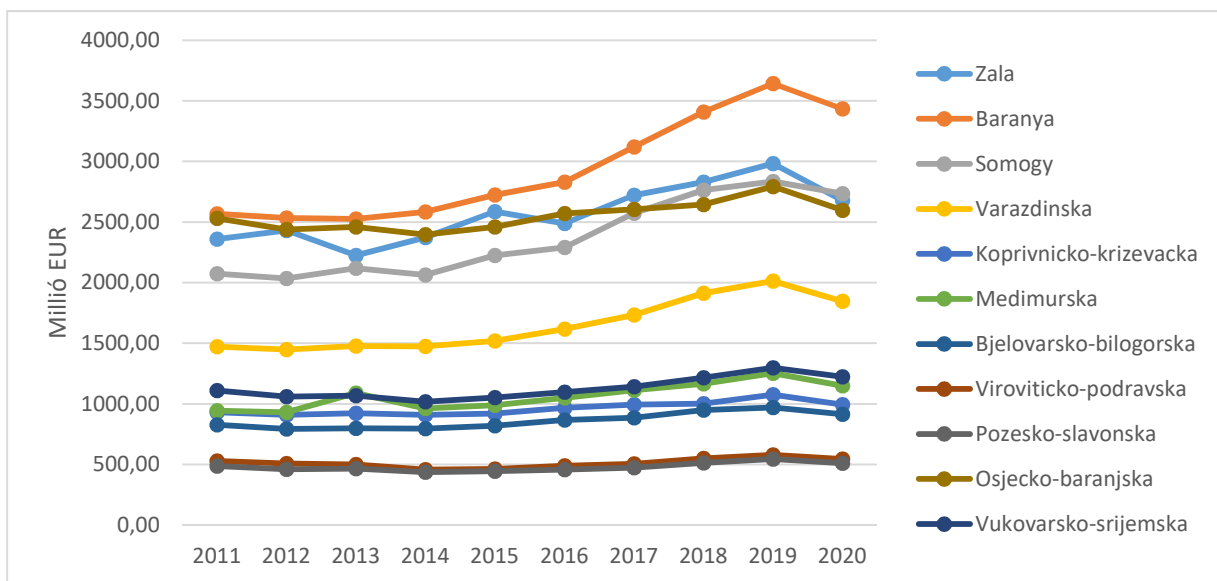
6. sz. ábra: Átlagos személyszállítási volumen

Forrás: A Horvát Köztársaság közlekedésfejlesztési stratégiája (2017-2030)

A térszerkezetek az infrastruktúra részeként nagymértékben függnek a természeti környezettől. Magyarországon a Balaton és a többi természeti tájegység (mint a somogyi dombok, a Mecsek-hegység) határozzák meg a növekvő településszerkezet és az úthálózat fejlődésének lehetőségeit. Ugyanakkor Horvátországban a sűrű erdővel borított magasabb hegyek határozzák meg a térszerkezeteket.

5.1.3 Gazdaság és innováció

A különböző régiók gazdasági teljesítményének mérésére szolgáló legelterjedtebb mutató a bruttó hazai termék mutatója. A GDP tekintetében a határrégiókn belül a megyék két csoportra oszthatók: míg a három magyarországi megye és Eszék-Baranya, valamint Varasd gazdasági fejlődést mutatott 2011-2019 között, addig a többi hat horvátországi megye egymáshoz hasonló, stagnáló teljesítményt produkált. A grafikonon a COVID-19 világjárvány hatásai is jól megfigyelhetők: a gazdasági visszaesés jelentősebb azokban a megyékben, ahol a GDP nagyobb mértékben növekedett.

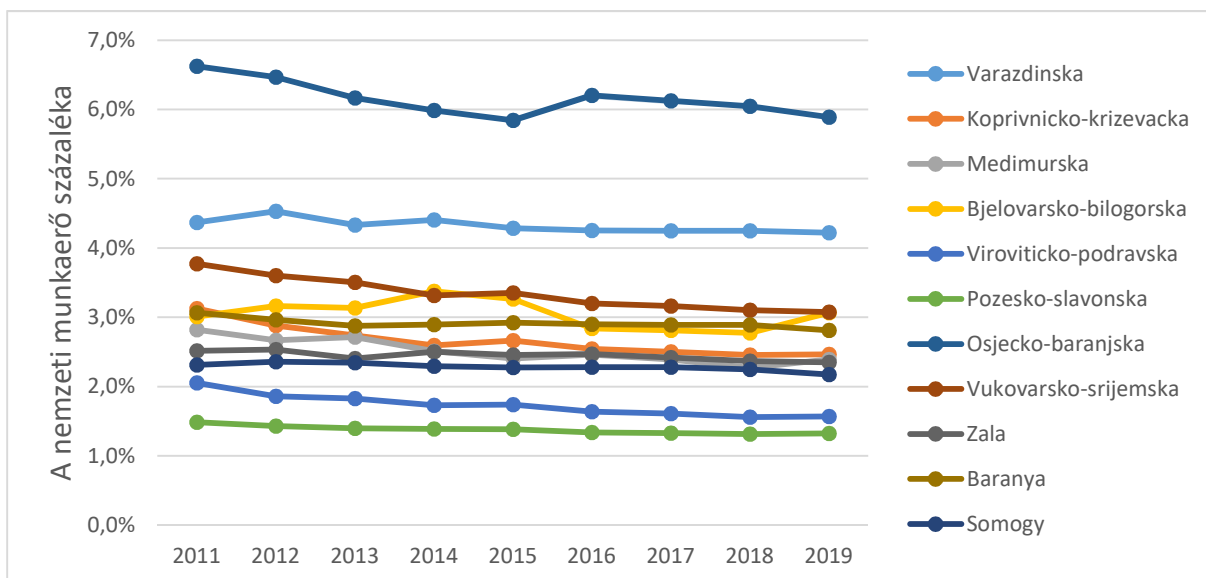
7. sz. ábra: A határrégió GDP értékei 2011 és 2020 között

Forrás: Eurostat

A megyék az Európai Unió részeként nagymértékben függenek a rendelkezésre álló közösségi támogatásoktól, mivel az egész terület egy kohéziós régió része – a megyék az uniós források fő kedvezményezettjei.

A gazdaság teljesítményének egy másik mutatója a határon átnyúló térségben a szegénységi kockázat. Az Eurostat 2020-as adatai szerint a kontinentális Horvátországban a lakosság 18,3%-a, Magyarországon pedig 19,5%-a van kitéve a szegénység kockázatának. A megyék romló szegénységi helyzete szoros összefüggésben áll a világjárvány okozta lezárások és a növekvő infláció – Magyarországon súlyosabb – kritikus hatásaival.

Ami a foglalkoztatást illeti, a határrégió valamennyi megyéje viszonylag korlátozott potenciállal rendelkezik a munkahelyteremtés terén, mivel a minőségi munkaerő a fővárosok és a fejlettebb országok felé húz. Az alábbi ábra a munkavállalók országokon belüli megoszlását mutatja. Két horvátországi megyében – Eszék-Baranya és Varasd – a foglalkoztatottság viszonylag magasabb az országos átlagnál. Az adatok a megyék relatív gazdasági szerepét mutatják, amelyek stagnáló vagy csökkenő tendenciát mutatnak (kivéve Belovár-Bilogora megyét).

8. sz. ábra: A munkaerő megoszlása a két országon belül a 2011 és 2019 közötti időszakban

Forrás: Eurostat

A határmenti térség gazdasági és demográfiai kihívásait tekintve az uniós forrásoknak olyan magas hozzáadott értékű gazdasági tevékenységek, munkahelyek létrehozását kellene célozniuk, amelyekkel a csökkenő helyi munkaerő megőrizhetné az életminőséget a régióban.

5.1.4 Infrastrukturális összeköttetések

A határtérségben viszonylag jól kiépített közlekedési infrastruktúra; az M6 és az M7 autópálya, valamint ezek horvátországi folytatásai biztosítják a biztonságos és gyors személy- és áruszállítást. A kisebb településeket kisebb utak kötik össze a főhálózattal, amelynek minősége változó. Bár a közúti hálózat alapvető fontosságú az áruk importja/exportja és a személyszállítás szempontjából, a közlekedés CO₂ kibocsátásának aránya mindkét országban gyorsan növekszik.

A légi közlekedést illetően a határon átnyúló területen kisebb állami vagy magántulajdonban lévő repülőterek állnak rendelkezésre, amelyek közül a következők említhetők:

- Pécs-Pogány repülőtér,
- Hévíz-Balaton repülőtér,
- Kaposvár-Kaposújlak repülőtér,
- Eszéki repülőtér (nemzetközi),
- Varasdi reptér,
- Csáktornyai reptér (repülős iskola).

Ezek a repülőterek kisebb szerepet játszanak a nemzetközi légi közlekedésben, bár a határon átnyúló térségen belüli együttműködés szempontjából jelentősek.

A két legnagyobb folyó a határon átnyúló térségben a Dráva, amely a két ország közötti határvonalat képezi, illetőleg a Duna. A vízi közlekedés csak a programterület keleti részén releváns, ahol a Duna és a Dráva folyó egy része is elérhető. A Duna a TEN-T törzshálózat része (VII. folyosó).

5.1.5 Társadalmi befogadás

A két ország hosszú múltra tekint vissza a különböző kultúrájú együttműködésben, hiszen a határon átnyúló terület egykor az Osztrák-Magyar Monarchia része volt. A világháborúk és a horvát honvédő háború után a két ország etnikai és vallási helyzete homogénebbé vált, az etnikai csoportok folyamatosan asszimilálódtak a vezető etnikumokhoz. Mindkét országnak sajátos stratégiái és programjai vannak a növekvő számú roma lakosság integrálására, amelyek az oktatásra és a foglalkoztatásra összpontosítanak.

Mivel Magyarország és Horvátország az EU tagállamai, kötelesek minden szinten követni a társadalmi befogadásra vonatkozó előírásokat. Bár az új technológiák és szabályozások biztosítják és fejlesztik a fogyatékossgal élők életminőségét, mindkét országban még mindig jelentős akadályok találhatók az épített és online környezetben. Az Európai Szociális Alap pénzügyi támogatásával számos közterületet, például kormányzati épületeket, tömegközlekedési eszközöket alakítottak át a fogyatékossgal élők igényeire összpontosítva.

Magyarország és Horvátország a külső migráció frontvonalába tartozik, mivel ezek az országok az Európai Unió határai. A számos menekült- és migránshullám jelentős határőrizeti, adminisztratív és humanitárius terhet jelent a nemzeti hatóságok és a nem kormányzati szervezetek számára. A határmenti térség megyéinek szembe kell nézniük a nemzetközi migráció gazdasági, társadalmi és környezeti hatásaival.

5.1.6 Kulturális örökség és természeti értékek

Mindkét országnak hosszú történelme van, amelyet külföldi kultúrákból, vallásokból és gazdaságokból származó különböző hatások érték. Ennek a történelemnek a nyomai megtalálhatók a határon átnyúló területen is, bár csak az egyik érte el az UNESCO világörökség szintjét: Pécs (Sopiana) ókeresztény nekropolisza Magyarországon.

A határrégióban számos természeti értéket képviselő terület található, köztük Natura 2000 területek, védett természeti területek (például a magyarországi Duna-Dráva Nemzeti Park vagy a horvátországi Mura-Dráva Regionális Park) és a Mura-Dráva-Duna Határon Átnyúló Bioszféra Rezervátum (Ausztria, Szlovénia, Horvátország, Magyarország és Szerbia). E helyszínek mellett mindkét országban számos turisztikai célpont található, amelyek hozzájárulhatnak a helyi gazdaság fenntartásához és a vidéki kultúra megőrzéséhez.

Az Európai Unió részeként Magyarország és Horvátország is köteles együttműködni számos olyan területen, mint például a külpolitika, a közös piacok szabályozása vagy a jogharmonizáció.

Az intézményi együttműködés fő platformjai a kutatás és fejlesztés (pl. egyetemek, laboratóriumok); illetve a környezetvédelmi kezdeményezések és a határokon átnyúló projektek megvalósítása.

Javaslat: A helyi turisztikai célpontokra építve közös fenntartható/zöld márka kialakítása és szolgáltatási csomagok kínálása a két országban.

5.2 A program célkitűzései által valószínűleg érintett területek környezeti jellemzői

5.2.1 Környezet

Talaj

A terület talaja jelentős változatosságot mutat, ami természeti értékei szempontjából is igen jelentős. A szántóföldi gazdálkodás mellett elsősorban erdőgazdálkodás, szőlőtermesztés és legeltetés céljára használják őket. Fontos kiemelni, hogy a vizsgált területen különösen magas az erdőterületek aránya.

A turizmus fejlesztésével kapcsolatos mindenféle építési beruházás (úthálózat, infrastruktúra bővítése és beépített területek) közvetlen negatív hatással van a talajra, mivel a talaj funkciói romlanak (lásd a szerves anyag arányának és a szennyezés-pufferelési képességnek a csökkenését, a biológiai sokféleség romlását, illetve a talajnak olyan anyagokkal való lefedését, amelyek megakadályozzák a vízfelvételt, és így nem tudnak természetes vízvisszatartóként működni). A közúti közlekedésből származó savas lerakódás is veszélyezteti a térség talaját (a talaj savasodása degradációs folyamat), mivel a térségben nagy a közúti közlekedés aránya. Fontos megemlíteni azt is, hogy az éghajlatváltozás miatt a térségben előforduló egyre több aszályos nap, valamint a hegyvidéki és dombvidéki területeken hirtelen lezúduló heves esőzések a jövőben fokozni fogják a talajromlást és a talajpusztulást. A helytelen mezőgazdasági gyakorlat (rossz öntözés, túlzott tápanyag-utánpótlás, a lejtőkkel párhuzamos szántás) jelentősen rontja a térség értékes szántóföldjeinek állapotát, talajromlást és élelmiszerbiztonsági problémákat okozva. A talaj tekintetében a térségben (egykor) legjelentősebb talajszennyezéssel érintett helyszínek (Baranya megye, Kapronca-Kőrös megye) a mai napig problémásnak számítanak, és a nem megfelelő kommunális szennyvíztisztításból származó talajszennyezés is komoly gondot jelent. A talaj nehézfém-szennyezése (Pb, Cd, Ni) elsősorban az egykori bányavidékeken (a Dráva, a Száva és kisebb mértékben a Mecsek-hegység környékén) jelentős.

Javaslat: Célszerű az építkezés során a lehető legkisebbre csökkenteni a további talajborítást. A burkolt útfelületek megfelelő vízvezetése szintén kiemelkedő fontosságú az erózió hatásainak

mérséklése érdekében. Az erdők és állandó gyepterületek megőrzése segít az erózió elleni védekezésben, valamint csapadéktöbblet esetén a víz visszatartásában, és így hozzájárul az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz. Fontos továbbá a precíziós gazdálkodási gyakorlatok széles körű alkalmazása, hogy elkerülhető legyen a felesleges öntözővíz és a túlzott mennyiségű műtrágya talajba juttatása.

Víz

A felszíni és felszín alatti víztestek védelme az egész régióban prioritást élvez. A Balaton, a Kis-Balaton és a Dráva mentén, valamint számos kisebb területen találunk olyan részeket, amelyek víztest (vízforrás) besorolása rendkívül érzékeny, így azok intenzívebb hasznosítása semmilyen formában nem javasolt, mivel az már eleve fenntarthatatlan. A Balaton esetében továbbra is kiemelkedő problémát jelent az algavirágzás jelensége, amely a tó eutrofizációjával összefüggésben a vízminőség romlását okozza. További kihívást jelent a partja mentén a közelmúltban kialakult beépített területek növekedése a korábbi nádas állományok felszámolásával, amelyek épségük esetén tisztítják a vizet, és élőhelyként funkcionálnak a változatos növény- és állatvilág számára.

A szélsőséges időjárási eseményeknek az éghajlatváltozás hatására bekövetkező egyre gyakoribb előfordulása miatt mind a vízkészletek kimerülésével, mind az árvizekkel rendszeresen számolni kell. A Duna, a Dráva, a Száva és a Mura folyókon az árvízvédelmi intézkedések különösen fontosak, összhangban az értékes élőhelyként betöltött funkcióik fenntartásával (az EU Víz Keretirányelve és az élőhelyvédelmi irányelv szerint). A folyók mentén fekvő nagyvárosok a nem megfelelő szennyvíztisztítás miatt potenciális szennyezőforrások lehetnek. A régióban a Duna és a Dráva (a Szávától délebbre található) folyószakaszai hajózhatóak, így a vízzállítás nagyobb mértékű növekedése a fent említett felszíni vizek fokozott terhelését jelenti. A Dráva vízszintje azonban 2022 tavaszán rendkívül alacsony volt, ami a különböző vízhasználati módok újragondolását sürgette. A Dráva esetében fontos megemlíteni, hogy egy nem megfelelően megtervezett vízerőmű-rendszer károsan befolyásolhatja az adott víztesthez kapcsolódó felszín alatti vízrendszer vízdinamikáját.

Horvátországban az ivóvízbázis jelentős tartalékai a Dráva (kavicsos-homokos üledékréteggel rendelkező) völgyében találhatóak, amelyek minőségi és mennyiségi megőrzése stratégiai feladat. A közüzemi vízellátás szempontjából kiemelkedő jelentőségű a felszín alatti vízkészletek és a forrásvizek állapotának és mennyiségének megőrzése. A folyók hordalékszállítását is figyelembe kell venni ezen a ponton, mivel a nagyobb hordalékot (kavicsot) a vízi erőművek (a Dráva esetében Ausztria, Szlovénia és Horvátország; a Duna esetében Szlovákia) megállítják, ami egyes folyószakaszokon eliszaposodáshoz, míg más ágakban a meder mélyüléséhez vezet. Az iszaposodás alacsony vízállás idején akadályozhatja a hajózást, míg a meder mélyülése a környező szántóföldek és természeti területek talajvízszintjének süllyedéséhez vezet, ami az ivóvízellátást is veszélyezteti; valamint hatalmas mennyiségű talajvíz (mesterséges vízelvezető

csatornákon keresztül a folyókba áramló) elvesztéséhez a vízgyűjtő területről, amely így folyamatosan kiszárad.

Az úthálózatnak a turizmus fejlesztése érdekében történő további bővítése szintén negatív hatással lehet a vízre, de ez a hatás nagymértékben függ a tervezéstől és a kivitelezéstől (az új útszakasz vízelvezetésének módjától és hatékonyságától) is. Habár elmondható, hogy az újonnan épített autópályákon és utakon zárt csatornarendszerek találhatóak, ugyanakkor a meglévő elkerülő utak egy részénél ez (az útfelületek vízelvezetésének hiánya) még mindig problémát jelent.

A határon átnyúló területen jelentős geotermikus vízkészlet is található, amelynek védelme kiemelt fontosságú. A mezőgazdasági tevékenység során a szántóföldi növénytermesztés jelentős terhelést okoz a műtrágyák és növényvédő szerek használata miatt – ezek az európai uniós előírások ellenére még mindig problémát jelentenek a térségben. Az EU új biodiverzitási stratégiája a növényvédő szerek mennyiségének és toxicitásának jelentős csökkenését fogja eredményezni.

Javaslat: Mind a felszín feletti, mind a felszín alatti vizek gondatlan vízkitermelése veszélyeket hordozhat magában (helyi aszály, szélsőséges szikesedés, a felszín alatti vízkészletek kimerülése). Továbbá mivel elhanyagolható mértékben ugyan, de az esetleges balesetekből származó felszíni olajkiömlések is okozhatnak vízszennyezést, célszerű minél több elektromos járművet üzemeltetni. A hajózási előírásokat újra kell gondolni a szélsőséges vízszintváltozások és az üledékképződési folyamatok miatt. (Előbbiek az éghajlatváltozás, utóbbiakat a folyó felsőbb szakaszain lévő vízerőművek okozzák.)

Levegő

A térségben a légszennyezettség jellemzően átlagos. A légszennyező anyagok legnagyobb kibocsátása a régióban a közlekedésből származik, kisebb arányban az iparból (néhány jelentős forrással), a mezőgazdaságból és a háztartásokból. Jelenleg a nagyvárosok közlekedése, a turisztikai központok és a hőerőművek területe jelenti a legnagyobb szennyezőanyag-kibocsátást. A vidéki háztartások jelentős része szilárd anyagokat használ fűtésre. A tűzifa esetében biztosítani kell, hogy az fenntartható (pl. folyamatos) erdőgazdálkodásból származzon, és hogy megfelelően használják fel (kiszáritott, nem nedves fa formájában). A háztartásokban használt lignit és szén arányát (az uniós szintű ajánlásoknak megfelelően) minimálisra kell csökkenteni, és fel kell hagyni minden más szilárd anyag (háztartási hulladék, építési törmelék, például festett fa) fűtésre való felhasználásával.

A légszennyezés szempontjából az infrastrukturális beruházásokhoz kapcsolódó tevékenységek (pl. az úthálózat bővítése) jelentenek veszélyt a határrégióban. Az építkezések közvetlen környezetét várhatóan érinti a részecskeszennyezés (PM₁₀, PM_{2,5}), a helyszíntől (az építkezéstől való távolságtól vagy pl. a meteorológiai viszonyoktól) függően egyes környező területeken a

légszennyezés (elsősorban a részecsk koncentráció) is növekedhet. A gépjárművek által használt meglévő úthálózat közelében a forgalomból származó légszennyezés (SO₂, NO₂, NMVOC, PM₁₀) szintén légszennyezést okoz, különösen a nagyvárosokba vezető utakon (pl. Zágráb, Eszék, Pécs). A térség idegenforgalmának fejlődésével kapcsolatban meg kell említeni, hogy a látogatók számának emelkedését követően a megnövekedett gépjárműforgalom miatt megemelkedhet a légszennyezés, különösen a népszerű turisztikai célpontokhoz vezető közutakon. A megújuló energiaforrások, amelyek fontosak a levegő védelme szempontjából, nincsenek kellő mértékben jelen a térségben.

Javaslat: Gondoskodni kell arról, hogy az építési munkálatok elvégzéséhez szükséges időt minimalizálják, elkerülve a szükségesnél nagyobb késedelmeket. Az üzemeltetési fázisban a gépjárművek által használt útvonalak mellett a levegőtisztaság védelméhez szükséges növényvédő sávok telepítése. Szükséges továbbá a népszerű turisztikai célpontok gyorsabb elérhetőségének biztosítása és egyes forgalmas útszakaszok tehermentesítése. A „Fűts okosan!” („Heat smartly”) kampányt folytatni kell a háztartási fűtésből származó kibocsátások csökkentése érdekében. Az épületek szigetelésére irányuló kampányok szintén a tisztább levegőt szolgálják.

Biodiverzitás, növényvilág, állatvilág

A vizsgált terület változatos, védett természeti értékekkel és magas szintű biodiverzitással rendelkezik. A kedvező éghajlati és ökológiai viszonyoknak köszönhetően a dombok erdei, valamint a nagy folyók mentén fekvő egyes alluviális területeken sűrűk, fajösszetételük változatos, de az antropogén hatások miatt a természetes növényzet egy része antropogén növényzetté (legelőkké, ligetökké, szántóföldekké vagy gyümölcsösökké) alakult át; megfelelő kezelés esetén azonban e természetközeli területek egy része fontos élőhelyet biztosíthat a madarak, pillangók, hüllők, növények stb. számára. A terület jelentős vadon élő állat- és madárpopulációknak ad otthont. Általánosságban elmondható, hogy az infrastrukturális bővítések, különösen a lineáris infrastrukturális fejlesztések (a turisztikai célpontok elérhetőségének javítása érdekében) negatív hatással vannak a vadvilágra, mivel az érintett területek élőhelyei elvesznek vagy feldarabolódnak: az építkezés során csökken a növényzet, és a gyomosodás (néha invazív idegen fajokkal), illetve a bozótosok térhódítása felülírja a kívánatos természetes folyamatokat. A bekerített vagy zajvédett utak szintén teljesen áthatolhatatlan akadályt jelentenek sok faj számára. Az energiaellátó létesítmények (távvezetékek) és a földalatti csővezetékek (például a földgázvezetékek) különösen nagy veszélyt jelentenek a madarakra, mivel a természetvédelmi övezetben gyakran inváziós növényfajok nőnek.

A turisztikai fejlesztések esetében a természeti környezet hasznosításával kapcsolatban figyelembe kell venni az élővilágra gyakorolt negatív hatásokat. A fejlesztésekhez kapcsolódó beruházások területfoglalással járnak (pl. turisztikai célpontokhoz vezető útszakaszok építése, parkolók létesítése stb.), ami szintén növelheti a fragmentációt. A látogatók növekvő száma kárt

okozhat az élővilágban (növényzet letaposása, hulladék természetbe juttatása, érzékeny állatfajok, pl. fészkelő madarak zavarása). Az élőhelyfoglalás és a zavarás mellett a potenciális szennyezéssel is számolni kell: jellemzők a közlekedési hálózatokból származó szennyező anyagok (olaj, nehézfémek), amelyek felhalmozódással (szél, víz) jutnak be egyes közeli élőhelyekre. A Kárpát-medencében a termálfürdők szennyvizeinek vízfolyásokba történő bevezetése is problémás: ezek a hőszennyezés és a sószennyezés szempontjából egyaránt veszélyeztetik a helyi ökoszisztémákat. A térség másik fontos problémája a Balaton algavirágzása, amelyért a foszforkoncentráció növekedése mellett részben invazív fajok elszaporodása is felelős lehet. Az algavirágzás jelensége azonban a tó helyi ökoszisztémáját is hátrányosan érinti.

A Dráva az egyik utolsó igazán élő nagy folyó Európában, de az osztrák, szlovén és horvát vízi erőművek miatt csak egy rövid szabadon folyó szakasza maradt meg, amely többnyire a közös magyar-horvát szakaszon található. Ezért a Mura-Dráva-Duna területét (a világon egyedülként öt résztvevő országgal) az UNESCO határokon átnyúló bioszféra-rezervátummá nyilvánította. Magyarország és Horvátország egyaránt nagy felelősséget visel a folyó különböző felhasználási módjaiban, ideértve a folyószabályozási munkálatokat vagy az esetleges hajózást, hogy megőrizték a folyó mentén található változatos élőhelyeket, növény- és állatvilágot. A Duna esetében lásd még a hajózással kapcsolatos megjegyzéseinket a „Víz” alfejezetben.

Javaslat: Az infrastruktúra-hálózat fejlesztése során a területekre jellemző élőhelytípusokat a döntéshozatal kapcsán vizsgálni kell a természetesség, a ritka és fokozottan védett növény- és állatfajok előfordulása szempontjából oly módon, hogy az építkezés, üzemeltetés és fenntartás hatásai mindig a lehető legkisebb károsodást eredményezzék. Figyelembe kell venni a klímaváltozás várható rövid- és hosszú távú hatásait is (lásd pl. a folyók szélsőségesen alacsony vízállását). A rendszeres kaszálás és legeltetés megoldást jelenthet az invazív fajok elszaporodására.

Natura 2000

A vizsgált régióban jelentős számú Natura 2000 terület található. Ezek közül több Horvátország területén, valamint a Balaton és a hozzá kapcsolódó magyarországi vízgyűjtő területén. A Vadon élő madarak védelméről szóló irányelv hatálya alá tartozó területek kiterjedése jelentős, madártani értékük kiemelkedő. Értékes természetvédelmi területek találhatóak a Duna-Dráva térségben (mind Magyarországon, mind Horvátországban), amelyek értékes biotópoknak (botanikai és zoológiai ritkaságoknak) adnak otthont. Egyértelmű, hogy a Natura 2000 területek jelentős része vízi élőhelyekhez kapcsolódik, így a hajózási forgalom várható növekedése a jövőben negatív hatással lesz a Natura 2000 fajokra és élőhelyekre. (A legtöbb tó és folyó a Natura 2000 hálózatba tartozik.)

Javaslat: A folyók infrastruktúrájának fejlesztése előtt ökológiai felmérésekre és Natura 2000 hatásvizsgálatokra lesz szükség.

Éghajlat

Az éghajlatváltozás szempontjából a régiót az jellemzi, hogy az évszázad végére tovább nő a hóhullámok és a heves esőzések gyakorisága. A következő évtizedekben melegebb, szárazabb és egyenlőtlenebb csapadékmennyiségű lesz a Kárpát-medence és a Dráva-Száva régió. Az üvegházhatású gázok kibocsátása a mezőgazdasági és az ipari szektorból, valamint a közlekedésből, a szállításból és a háztartásokból súlyosbíthatja a negatív változásokat. A térségben kibocsátott üvegházhatású gázokat túlnyomórészt a CO₂, és csak kisebb arányban a CH₄ és NO₂ alkotják. Egyértelmű, hogy a legjelentősebb üvegházhatású gázkibocsátás (jelen esetben túlnyomórészt CO₂) minden megyében az energiaszektorból és a cementiparból származik (pl. Baranya megyében Beremend), emellett nagy arányban származik a közúti közlekedésből és a szállításból. Ezen kívül a térségben az üvegházhatású gázok kibocsátásának növekedését okozhatja a helytelen mezőgazdasági gyakorlat (szerves széntartalom csökkentés) is. A széndioxid-kibocsátás kapcsán ki kell emelni a Zala megye területén található Kis-Balaton vizes élőhelyeit, amelyek a klímaváltozás okozta aszály miatt növelhetik kibocsátásukat (szerves széntartalom csökkenés és növekvő CO₂ kibocsátás).

A régió helyzete a megújuló energiaforrás-potenciál (mint például napenergia, szélenergia, vízenergia, biomassza) szempontjából igen kedvező, de ezek fenntarthatósága jelentősen függ a hasznosításuk módjától. A biomassza felhasználása például csak akkor tartható fenn a talaj számára, ha az előállítás (villamos energia- vagy hőtermelés céljából) úgy történik, hogy nem zsákmányolja ki a talajt, és nem károsítja a biológiai értékeket. Az is fontos, hogy a napenergia hasznosítására irányuló fejlesztések ne zöldmezős beruházás formájában valósuljanak meg, és ne bármilyen biológiai szempontból is termőterületeknek számító helyszínt vegyenek igénybe.

Javaslat: A turizmus fejlesztésével összefüggésben célszerű a közúti közlekedési infrastruktúra fejlesztése ezeken a területeken (a forgalmas utak minőségének javítása), valamint az elektromos tömegközlekedés (villamosított vasút, elektromos busz) fejlesztése és népszerűsítése a látogatók körében, továbbá a kerékpárutak számának növelése. Javasoljuk ezen felül a helyes mezőgazdasági gyakorlatok támogatását a térségben (folyamatos szántóföldi borítás, ezáltal csökkentve a talajban tárolt szénvesztéséget; áttérés a biotikus és abiotikus alapok megőrzése érdekében a biotikus termelésre). A fűtési energiaigény csökkentése a szigetelés és a technológiai fejlesztés révén (értsd a felhasznált energiaforrások vagy fűtési módok megváltoztatása) a háztartásokban, valamint az intézményekben és az iparban szintén közelebb visz az éghajlati célokhoz.

5.2.2 Alacsony szén-dioxid-kibocsátású és zöld perspektívák

Magyarország és Horvátország az Európai Unió tagjaként elkötelezte magát a klímasemlegesség és a fenntartható fejlődés céljai mellett. Ez azt jelenti, hogy a gazdaság minden ágazatának el kell érnie az üvegházhatású gázok nettó nulla kibocsátását, vagy a kibocsátott mennyiséget erdősítéssel vagy más mesterséges szén-dioxid-nyelők létrehozásával kell kompenzálni. Magyarországon az ipar által dominált gazdaság és az extenzív mezőgazdasági termelés, míg Horvátországban a tömegturizmus kulcsfontosságú területein szükséges alacsony szén-dioxid-kibocsátású innovációkat és strukturális változásokat végrehajtani.

2019-ben jelent meg az Európai Zöld Megállapodás, amely felvázolta a klímasemlegesség irányába vezető főbb lépéseket, és amely az ágazati szakpolitikák mellett pénzügyi forrásokat teremt a zöld átálláshoz. A 2021-2027-es operatív programok alapjai és céljai nagymértékben kapcsolódnak az Unió éghajlatpolitikai céljaihoz. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának mérséklését, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást és a szemléletváltást elősegítő pénzügyi támogatás nagyon fontos a határon átnyúló együttműködés területén az éghajlattal kapcsolatos problémák leküzdése érdekében.

Az éghajlatváltozás bizonyítottan súlyosbítja az európai országok meglévő gazdasági és társadalmi problémáit (pl. belső és külső migráció, természeti erőforrások szűkössége), ezért a zöld gazdaságba való befektetés nélkül a megyék egyre nagyobb versenyképességi hátrányba kerülnek. A polgároknak szóló üzeneteknek nagyon különbözőnek kell lenniük az anyagi lehetőségeik szerint, mivel számos háztartás még mindig égeti a hulladékot (különösen a műanyagot) a kemencében vagy a kályhában, és energiaszegénységben szenved, míg mások (különösen a nagyobb városokban) nyitottak az ökológiai fogyasztási mintákra és a biotermékekről szóló üzenetekre.

5.3 Releváns környezeti konfliktusok és problémák

A helyzetelemzés alapján ez a fejezet ismerteti a magyar-horvát határon átnyúló régió releváns környezeti konfliktusait és problémáit, különösen azokat, amelyek a különleges környezeti jelentőségű területekre vonatkoznak, mint például a 79/409/EGK és a 92/43/EGK irányelvek szerint kijelölt területek.

A védett területeket különösen veszélyeztető környezeti konfliktusok és problémák hozzájárulnak bizonyos fajok és élőhelyek elvesztéséhez, és az ökoszisztéma romlásához, továbbá az ökoszisztéma ellenálló képességének gyengüléséhez vezetnek. A fő környezeti konfliktusok és problémák a következők:

- Az élőhelyek megváltozása – ideértve a természetes és természetközeli élőhelyek elvesztését, feldarabolódását és degradálódását – a földhasználat megváltozása miatt az

egyik fő problémát jelenti. A természetes élőhelyek degradálódásának fő okai a vidéki táj széttöredezése a városiasodás és a lineáris infrastruktúrafejlesztések miatt, az élőhelyek homogenizálódása és elvesztése a mezőgazdaság fejlődése és a földek elhagyása miatt, valamint az intenzív erdőgazdálkodás.

- A természeti erőforrások, különösen a felszín feletti és felszín alatti víztestek vagy a talaj túlzott kiaknázása.
- Az invazív fajok felgyorsult terjedése nemcsak a biológiai sokféleség csökkenésének egyik fontos tényezője, hanem jelentős gazdasági károkat is okoz.
- Egyes szennyezési terhelések csökkentek, például az európai vizek tápanyagokkal való felúsulása. A nitrogénszint azonban Európa nagy részén még mindig jelentősen meghaladja az ökoszisztéma eutrofizációs határértékeit, és az eutrofizációs kockázat az előrejelzések szerint az elkövetkező évtizedben változatlan marad. A (főként a közúti közlekedésből származó) légszennyezés nemcsak az emberi egészségre, hanem az ökoszisztémák egészségére is jelentős hatással van. Az ökoszisztémákat károsító legkárosabb légszennyező anyagok az ózon, az ammónia és a nitrogén-oxidok.
- Az éghajlatváltozás fokozódó hatásai (lásd fent) már most is hatással vannak a fajok és élőhelyek elterjedésére és kölcsönhatására, és az előrejelzések szerint az elkövetkező évtizedekben egyre jelentősebb fenyegetést jelentenek. Az elmúlt két évtizedben a tanulmányok a térség legelterjedtebb erdei ökoszisztémáinak északra történő eltolódását mutatják, és kiemelik, hogy a bükk- és gyertyánállományok megújulása más fajokkal folytatódik, vagyis az őshonos fafajok csemetéi nem tudnak lépést tartani az éghajlatváltozással. Az éghajlatváltozás számos más környezeti veszélyt is súlyosbít.

5.4 A program számára releváns környezetvédelmi célkitűzések

Nemzetközi, közösségi vagy tagállami szinten számos olyan stratégia és kapcsolódó célkitűzés létezik, amelyek a környezet és a határrégió szempontjából relevánsak, és amelyeket a program előkészítése során figyelembe vettek. Ebben a fejezetben ezeket a – főként közösségi szintű – stratégiákat ismertetjük röviden.

A 2019-ben közzétett **Európai Zöld Megállapodás** támogatja azt a célkitűzést, hogy 2050-re klímasemleges EU-t, azaz olyan gazdaságot hozzanak létre, amelynek a nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátása nulla. Az Európai Zöld Megállapodás megvalósítása megköveteli a legfontosabb szakpolitikák és intézkedések megújítását és aktualizálását. Minden uniós fellépésnek és szakpolitikának hozzá kell járulnia az Európai Zöld Megállapodás célkitűzéseéhez.

Az Európai Zöld Megállapodás keretében számos stratégiát dolgoztak ki és újítottak meg. Az Európai Zöld Megállapodás nyolc alfejezetben – és a kapcsolódó stratégiákban – tárgyalja az egyes területeken megjelenő problémákat és felvázolt megoldásokat, amelyek a következők:

- Az EU 2030-ra és 2050-re vonatkozó éghajlatpolitikai célkitűzéseinek növelése (2.1.1.) - *Európai éghajlat-változási törvény és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozó uniós stratégia.*
- Tiszta, megfizethető és biztonságos energiaellátás (2.1.2.) – *Az energiarendszerek integrációjára vonatkozó uniós stratégia.*
- Az ipar mozgósítása a tiszta és körforgásos gazdaságért (2.1.3.) – *Körforgásos gazdasági cselekvési terv.*
- Energia- és erőforrás-hatékony építés és felújítás (2.1.4.) – *Felújítási hullám.*
- A fenntartható és intelligens mobilitásra való áttérés felgyorsítása (2.1.5.) – *Intelligens és fenntartható mobilitási stratégia.*
- A „farmról az asztalra”: egy igazságos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszer kialakítása (2.1.6.) - *A farmról az asztalra stratégia.*
- Az ökoszisztémák és a biológiai sokféleség megőrzése és helyreállítása (2.1.7.) – *Az EU 2030-ig tartó időszakra szóló biodiverzitási stratégiája.*
- Szennyezőanyag mentességre való törekvés egy mérgezésmentes környezetért (2.1.8.) – *Szennyezőanyag mentességi cselekvési terv.*

Ebben a fejezetben a dokumentum céljával összefüggésben részletesebben ismertetjük az „Az éghajlatváltozással szembeni ellenálló Európa megteremtése – az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás új uniós stratégiája” és az „EU 2030-ig tartó időszakra szóló biodiverzitási stratégiája – Hozzuk vissza a természetet az életünkbe!” című dokumentumokat.

Az éghajlatváltozás kezelése sürgető kihívás. A légkör melegszik, és ez már most is hatással van mindennapi életünkre. Az éghajlatváltozás egyre súlyosabb hatással van bolygónk ökoszisztémáira és biológiai sokféleségére, valamint az egészségünkre és az élelmezési rendszerekre. Az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület becslése szerint az éghajlatváltozás jelentette kihívások kezelése és a hőmérséklet-emelkedés 1,5 °C-ra való korlátozása érdekében 2050-re globálisan nettó nulla CO₂ kibocsátást kell elérni, és az évszázad végére semlegesíteni kell az összes többi üvegházhatású gáz kibocsátását.

A biodiverzitás a modern európai környezetvédelmi stratégiák egyik kulcsfontosságú témája. Ezt az összetett témát számos zöld kérdés befolyásolja, ahogyan azt az EU 2030-ig tartó időszakra szóló biodiverzitási stratégiája is tükrözi. A stratégiában számos intézkedést fogalmaztak meg a biodiverzitás csökkenésének megfordítása érdekében.

Az EU biodiverzitással kapcsolatos stratégiájában szereplő tevékenységek többsége a magyar-horvát határon átnyúló terület egésze szempontjából is kulcsfontosságú. Nemcsak a különböző környezeti kérdések kezelése, hanem a fő ökológiai folyosók és elemek fenntartása és megőrzése is az egész határmenti térség közös feladata. A legtöbb környezeti kérdés szorosan összefügg egymással, és integrált megoldásokat igényel. Az éghajlatváltozás felgyorsítja a

természet pusztulását az aszályok, árvizek és tüzek által, míg a természet elvesztése és nem fenntartható használata az éghajlatváltozás egyik fő hajtóereje.

A stratégia két fő célja, nevezetesen egy összefüggő transzeurópai természetvédelmi hálózat kiépítése és az EU földterületei legalább 30%-ának jogi védelme megköveteli a (korábban említett) meglévő védett területek bevonását, valamint új ökológiai folyosók létrehozását a magyar-horvát határrégió egészén, hogy összekapcsolják azokat. Egy másik cél, hogy az EU területének 10%-a szigorúan védett terület legyen, és e területek hálózatának részeként kiemelik a fő folyók (Duna, Dráva, Száva) és a dombos vagy hegyvidéki területek mentén megmaradt elsődleges és idős erdők védelmének szükségességét.

Az édesvízi ökoszisztémák helyreállításának célja azt jelenti, hogy 25.000 km szabadon áramló folyót kell helyreállítani az EU-ban; a fent említett fő folyók, valamint a kisebb vízfolyások kiemelkedő potenciállal rendelkeznek e célok eléréséhez Horvátországban és Magyarországon.

A városi és városkörnyéki területek zöldítésének célját szem előtt tartva néhány város és település már kidolgozta városi zöldítési tervét, vagy megkezdte a kék és zöld infrastruktúra közösségi tervezését. A magyar-horvát határrégió folyami, vízi, vizes, valamint szárazföldi élőhelyei alkotják e hálózatok gerincét.

A magyar-horvát határon átnyúló régió legtöbb mezőgazdasági területe jó lehetőséget teremt a műtrágya felhasználásának 2030-ig legalább 20%-kal való csökkentésére irányuló célkitűzés, valamint a levegő, a víz és a talaj szennyezésmentességére vonatkozó cselekvési terv célkitűzésének megvalósítására, mivel környezeti feltételeik kedvezőek a biotermesztéshez.

Az invazív fajokra vonatkozó uniós rendelet végrehajtása szintén kedvezően fogja érinteni ezeket a területeket, mivel a természetes és természetközeli élőhelyek közül az ártéri erdők és más folyami ökoszisztémák szenvednek leginkább az invazív fajok okozta nyomástól.

6 A programvégrehajtás lehetséges környezeti hatásai

A környezeti vizsgálat fő fejezetében a környezeti elemekre gyakorolt lehetséges környezeti hatások értékelése történik. Ezek az elemek a talaj; levegő; felszín feletti és felszín alatti vizek; biodiverzitás, növény- és állatvilág; Natura 2000 területek és egyéb természetvédelmi területek; éghajlat; épített környezet, települési környezet és kulturális örökség; emberi egészség és életmód; környezettudatosság; felmerülő környezeti konfliktusok és potenciális problémák, a meglévő problémák súlyosbodása; a fenti rendszereket fenyegető veszélyek összefüggései és kumulatív hatása. A Magyarország-Horvátország program valamennyi tervezett beavatkozását figyelembe vesszük, és kiemeljük a lehetséges – negatív, semleges, kedvezőtlen, pozitív – környezeti hatások értékelését.

6.1 A program lehetséges hatása a talajra

1. prioritás: Versenyképes határmenti régió

1-es szakpolitikai célkitűzés - Egy intelligensebb Európa megteremtése az innovatív és intelligens gazdasági átalakulás előmozdításával

Az SZC 1. (iii) pont keretében tervezett projektek és tevékenységek, amelyek infrastruktúra-fejlesztést, új hardvereszközök építését vagy telepítését foglalják magukban, megfelelő kezelés hiányában negatív hatással lehetnek a talajra. Az infrastruktúra-fejlesztések általában épületek, kiegészítő építmények, például utak, közművek építéséből állnak, a talajegyengetés és feltöltés alkalmazásával, amelyek mind hozzájárulnak a talaj lezárásához, a felső talaj (tehát a szerves anyag) elvesztéséhez, a biológiai aktivitás csökkenéséhez, a vegyi anyagokkal és nehézfémekkel való esetleges szennyezéshez a lefolyás és a hulladéktermelés révén, esetenként erdőirtáshoz, a fajok összetételének megváltozásához, valamint a talaj víz- és légáteresztő képességének csökkenéséhez, ami segít a kártevők és betegségek elleni küzdelemben. Ezáltal széles körű erózióhoz vezet a helyszínen és közvetve a helyszínen kívül is, valamint negatív hatással van a környező növény- és állatvilágra. A helyszíni erózió következtében többlet tápanyag és üledék kerülhet a területre, amely végül a felszíni és felszín alatti víztestekbe kerül, és a területen kívülre is eljut, veszélyt jelentve más élőlényekre is. A hardverek beépítése a sűrűségtől, a súlytól és a beépítés helyétől függően a talaj tömörödéséhez vezethet.

Fontos megjegyezni, hogy az infrastrukturális, építési tevékenységek során a talaj mindig érintetlenül marad, ez nem kerülhető el, azonban a hatás minimalizálható a lehető leghamarabb történő talajborítással. Az építéssel kapcsolatos valamennyi hulladék és vegyi anyag eltakarítását és ártalmatlanítását a nemzeti környezetvédelmi előírásoknak megfelelően kell elvégezni. Ezeket az enyhítő intézkedéseket ki kell emelni az SZC 1. (iii) pont vonatkozó intézkedéseiben.

Mivel a határokon átnyúló régió nagyon fontos a mezőgazdasági termelés szempontjából, e talajok védelme, illetve az erózió és a szennyezés minimalizálása kiemelkedő fontosságú. Ezért javasolt, hogy az infrastrukturális tevékenységeket, építkezéseket gondosan tervezzék meg a termékeny talajokon vagy a mezőgazdasági termőföldek közelében.

2. prioritás: Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió

2-es szakpolitikai célkitűzés – Egy zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa irányába a tiszta és igazságos energetikai átmenet, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozás enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdításával

Az SZC 2. (i) pontja nem tartalmaz olyan intézkedéseket vagy tervezett projekteket, amelyek negatív hatással lehetnek a talajra. Közvetve azonban az alacsony kibocsátású épületek felújítása, megújuló energiaforrások vagy infrastrukturális berendezések telepítése, tiszta közlekedési megoldások, amelyek építési tevékenységeket is magukban foglalhatnak, esetében ugyanazokat a hatásokat kell figyelembe venni, mint az SZC 1. (iii) kapcsán leírtak. Ezen túlmenően a megújuló energiát hasznosító létesítmények a mérettől és a hasznosítás céljától függően földigényesek lehetnek, ami tájtalakítással, földtisztítással és szinterézssel járhat, ami hatással van a talaj biológiai sokféleségére, és végső soron a talaj tömörödéséhez, fokozott lefolyáshoz és erózióhoz vezet. A napenergia-létesítmények a talaj mikroklímájának megváltoztatásával befolyásolják a talaj hidrológiai és szén-dioxid-dinamikáját. A lakó- vagy kereskedelmi épületekre épített kisebb napelemes létesítmények azonban minimálisan vagy egyáltalán nem befolyásolják a földhasználatot. A fotovoltaiikus panelek veszélyes anyagokat is tartalmazhatnak, amelyek sérülés vagy nem megfelelő ártalmatlanítás esetén kiömlési kockázatot hordoznak, így talajszennyezést eredményezhetnek. A geotermikus energiatermelésre szolgáló közvetlen felhasználású és lakossági hőszivattyús létesítmények kis mértékű hőmérsékletváltozást eredményezhetnek a talajban, és amennyiben a technológia felszíni kibocsátást alkalmaz, akkor fennáll a talajszennyezés veszélye. A lakossági biomassza-fűtési rendszerek (erőművek is) az előző két lehetőségénél nagyobb negatív hatást gyakorolhatnak a talajra, mivel e rendszerek tüzelőanyagként terményekre, fára vagy különböző típusú hulladékokra van szükség. A fakitermelés céljából történő erdőirtás vagy az energianövények intenzív termesztése talajerózióhoz és talajromláshoz vezet.

Az SZC 2. (iv) nagyon jótékony hatással lehet a talajokra, különösen a biodiverzitás fenntartását, az ökoszisztéma-szolgáltatásokat, a vizes élőhelyek helyreállítását, a zöld infrastruktúrát, az élőhelyeket, a természetalapú megoldások alkalmazását célzó közös tevékenységek és minden olyan oktatási program tekintetében, amelynek célja az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a fenntartható földhasználat fontosságának terjesztése. Többek között a vizes élőhelyek helyreállítása és fenntartása a Duna-Dráva-Mura Határon Átnyúló Bioszféra Rezervátumban és környékén, az Őrségi Nemzeti Park Zala megyében segíti a talajok szervesanyag-tartalmának, biológiai aktivitásának növelését. A vizes élőhelyek fontosak a fokozott szén-dioxid tárolási és megkötési képességük (szénnyelők) miatt, ami növeli a helyi területek ellenálló képességét és alkalmazkodóképességét az éghajlatváltozás hatásaival szemben.

Mivel a határmenti régiót nagymértékben jellemzi a mezőgazdasági földhasználat és a gazdasági szempontból fontos termelési tevékenységek (szántóföldi növénytermesztés, kertészet, erdőgazdálkodás), javasolt, hogy ez a szempont tükröződjön a leírásban. Javasolt olyan közös tevékenységeket is felvenni, amelyek a fenntartható földhasználati gyakorlatok széles körű használatára és az azokra való áttérésre összpontosítanak, amelyek az agro-ökológiai technikáktól, a regeneratív, ökológiai (csökkentett talajművelés, hüvelyes takarónövények, bizonyos talajtípusok esetében a talajművelés nélküli művelés stb) technológiáig terjednek. Ehhez figyelembe kell venni a talajvédelmi/talajépítési gyakorlatok feltételeit az érintett és a környező mezőgazdasági területeken, valamint az érintett talajok minőségében bekövetkezett változásokat. Fontos lenne továbbá olyan közös tevékenységeket folytatni, amelyek a helyi gazdálkodók, földtulajdonosok, mezőgazdasági és élelmiszeripari kkv-k oktatását, képzését célozzák azért, hogy megtanulják ezeket a gyakorlatokat, vagy kicserélik a már meglévő helyes gyakorlatokat a biodiverzitást és az ökoszisztéma-szolgáltatásokat tiszteletben tartó és arra építő fenntartható mezőgazdasági földhasználat érdekében. Ezen túlmenően fontosak az olyan közös tevékenységek, amelyek felhívják a szélesebb civil társadalom, a helyi polgárok

és más érdekeltek figyelmét arra, hogy miért fontosak ezek a gyakorlatok, és hogyan járulnak hozzá az éghajlatváltozáshoz való helyi alkalmazkodáshoz, a jólét javításához, valamint a helyi mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek hozzáadott értékének növeléséhez, amely e gyakorlatok és az egészséges talajok eredményeként jön létre. Jelenleg a mezőgazdaságban érdekeltek (főként a mezőgazdasági termelők) teljesen hiányoznak az SZC 2. (iv) pontból, még a fő célcsoportok között sem szerepelnek. Javasoljuk, hogy vonják be őket, és a tervezett tevékenységeknél vegyék figyelembe a mezőgazdasági földhasználatot.

3. prioritás: Befogadó határmenti régió

4-es szakpolitikai célkitűzés: Egy szociálisabb és befogadóbb Európa megteremtése a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával

Az SZC 4. (ii) pontja nem tartalmaz olyan intézkedéseket vagy tervezett projekteket, amelyek negatív hatást gyakorolnának a talajra. A tervezett infrastruktúra-fejlesztési és építési tevékenységek során azonban a talajra gyakorolt negatív hatásokat és javaslatokat figyelembe kell venni, ahogyan azt az SZC 1. (iii) pont részletezi.

Az SZC 4. (vi) a tervezett turisztikai projektek és tevékenységek fenntartható jellegének köszönhetően pozitív hatással lehet a talajra. Ugyanakkor figyelmet kell fordítani a lehetséges negatív hatásokra is, mivel a tervezett turisztikai tevékenységek, mint például a látóvalók, szolgáltatások, mobilitás és infrastruktúra fejlesztése, növelni fogják az adott kulturális vagy természeti helyszíneket látogató emberek és járművek számát. Ez nagymértékben hozzájárul a fedőtalaj elvesztéséhez, a szervesanyag-vesztéshez, a biológiai aktivitás csökkenéséhez, a növényzet elvesztéséhez (a taposás miatt) és a talajok áteresztő képességének csökkenéséhez, ami a rugalmasság és a pufferkapacitás csökkenéséhez vezet. ponthoz kapcsolódó építési tevékenységeknek figyelembe kell venniük az SZC 1. (iii) pontjában említett hatásokat és javaslatokat.

A határmenti régióban várható fokozott turisztikai tevékenység végső soron szemeteléshez és nem kívánt hulladéktermeléshez vezet, ami a talajszennyezés veszélyével járhat, így a talajvíz és a felszín alatti vizek szennyezése is előfordulhat. Így ezek végső soron romló hatással lesznek a helyszínek természeti értékeire, amelyek gyakran a turisztikai látogatás hozzáadott értékét vagy célját jelentik.

E hatások minimalizálása érdekében javasolt a helyi turisztikai vállalkozások, a helyi lakosok és más érintettek oktatására és képzésére összpontosító közös tevékenységek beiktatása a hulladéktermelés megelőzésével és/vagy a természeti és kulturális turisztikai helyszíneken történő megfelelő ártalmatlanítással kapcsolatban, a nemzeti szabályozások vagy önkormányzati útmutatók szerint. Javasolt olyan harmonizált gyakorlatok vagy iránymutatások kidolgozása és végrehajtása a turisztikai vállalatok, szállodák között országszerte, amelyek megtiltják az egyszer használatos műanyagok, evőeszközök, egyadagos ételek, túlzott csomagolás vagy veszélyes, káros tisztítószeres használatát, és inkább vászonzsákokba vagy kocsikba gyűjtik a hulladékot stb. A harmonizált irányelveknek részletesen ki kell térniük a turisztikai szolgáltatók vagy a kapcsolódó vállalatoktól származó szennyvíz összegyűjtésére és kezelésére. Ha az érdekeltek számára nem állnak rendelkezésre fenntartható szennyvíztisztító létesítmények és berendezések, akkor javasolt olyan intézkedések beépítése, amelyek támogatják a szükséges berendezések fejlesztését és beszerzését. Ezen túlmenően a fentiekkel párhuzamosan nemcsak a turisztikai vállalkozásokat, hanem a látogatókat is fel kell világosítani az érkezésük előtt és a tartózkodásuk alatt digitális alkalmazások, online promóciós anyagok vagy személyes eszmecsere segítségével a hulladékkezelés szabályairól és helyes magatartásáról, de inkább arról, hogyan tudnak felkészülni a látogatásuk előtt a hulladék keletkezésének megelőzésére.

4. prioritás: Együttműködő határmenti régió

1. sz. Interreg-specifikus cél – Az együttműködés jobb irányítása

Az RKC 1. b) pont szerinti projektek a talajok szempontjából nem relevánsak.

Az RKC 1. c) olyan projekteket és intézkedéseket tartalmaz, amelyek különböző kulturális, sportfesztiválok és rendezvények szervezését támogatják, amelyek ugyanúgy veszélyeztetik a talajokat, mint az SZC 4. (vi) pontban részletezettek, mivel ezek a rendezvények hozzájárulnak a fokozott turisztikai tevékenységekhez, a nagyszámú látogató és jármű mozgásához, szemeteléshez vagy a természeti területek megváltoztatásához. Javasoljuk, hogy csak akkor szervezzenek ilyen rendezvényeket természeti helyszíneken, ha a személyek és járművek száma korlátozható, és a már említett óvintézkedéseket megteszik a hulladékkezelés megelőzése érdekében.

6.2 A program lehetséges hatása a levegőre

1. prioritás: Versenyképes határmenti régió

1-es szakpolitikai célkitűzés - Egy intelligensebb Európa megteremtése az innovatív és intelligens gazdasági átalakulás előmozdításával

Az SZC 1. (iii) pontja keretében javasolt infrastruktúrafejlesztéssel és építkezésekkel járó tevékenységek negatív hatással lehetnek a levegőre, mivel ezek a tevékenységek légszennyezést eredményeznek. A légszennyezés kockázata még nagyobb, ha ezek a fejlesztések települések, lakóövezetek közelében történnek. A légszennyezés számos légzőszervi problémához járul hozzá, mint például a tüdő elzáródása, asztmás vagy allergiás reakciók, vírusos és bakteriális betegségek, különösen, ha a közeli lakosság hosszú ideig ki van téve ennek.

Javasoljuk, hogy a két ország között a nemzeti szabályozások tiszteletben tartása mellett a fejlesztési és építési tevékenységek legjobb gyakorlatáról szóló, a kvv-k számára készült harmonizált iránymutatások vagy kézikönyvek létrehozására irányuló közös tevékenységeket is tervezzenek.

A KKV-k fejlesztése érdekében történő épületbővítés, átalakítás, felújítás vagy korszerűsítés mellett javasolt a meglévő épületek lehető legnagyobb mértékű újrahasznosítása is. Az újrahasznosítás nem igényel nagyszabású, fizikai építkezést és területrendezést, ezért megelőzi vagy minimálisra csökkenti a légszennyezést.

2. prioritás: Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió

2-es szakpolitikai célkitűzés – Egy zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa irányába a tiszta és igazságos energetikai átmenet, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozás enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdításával

Az SZC 2. (i) pontja pozitív hatással lesz a levegőre, mivel közvetve az épületek energiahatékonyabbá tétele, az alacsony kibocsátású technológiák jobb használata, a megújuló energiaforrások részarányának növelése és az e-mobilitási megoldások közvetlen támogatása a fosszilis tüzelőanyagok fogyasztásának csökkenéséhez vezet. A fosszilis tüzelőanyag-fogyasztás csökkenése alacsonyabb légszennyezőanyag-kibocsátást és üvegházhatású gázkibocsátást jelent, ami a levegő (és az éghajlat) minőségének javulásához, ezáltal a lakosok jobb közérzetéhez vezet, ami elsősorban Pécsen fontos, ahol a levegő minősége gyakran rossz.

Azonban mind a biomassza erőművek, mind a lakossági/otthoni létesítmények esetében nagy a

kockázata annak, hogy a biomassza elégetése során számos káros szennyező anyag (nitrogén-oxid, kén-oxid vagy részecske) szabadul fel, ami levegőszennyezéshez vezet. Ez negatívan befolyásolhatja a lakosok és más szervezetek egészségét is, növelve a szív- és érrendszeri, valamint légzőszervi problémák kockázatát.

Javasoljuk, hogy az alacsony szén-dioxid-kibocsátású projektekben nagyobb hangsúlyt fektessenek a biofizikai tervezésre, azaz a természetes anyagok, például a növényzet beépítésére az épületek belső vagy külső kialakításába, amivel nagymértékben javítható a beltéri levegő minősége.

Az SZC 2. (iv) pozitív hatással lesz a levegőre, mivel a biodiverzitás védelmével, a élőhelyek rekonstrukciójával, a zöldterületek és parkok revitalizációjával kapcsolatos tervezett intézkedések hozzájárulnak a jobb levegőminőséghez a levegő szennyező anyagoktól való megtisztítása, valamint a CO₂ elnyelő képesség növelése révén. A zöld infrastrukturális projektek és a természetalapú megoldások a határmenti városokban (de a kistelepüléseken, ipari parkokban is) szintén hozzájárulnak a légszennyezés mérsékléséhez, árnyékoló hatásúak, így hozzájárulnak a jobb helyi klímaadaptációhoz.

3. prioritás: Befogadó határmenti régió

4-es szakpolitikai célkitűzés: Egy szociálisabb és befogadóbb Európa megteremtése a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával

Az SZC 4. (vi) pontnak negatív hatásai lehetnek a levegőre az infrastrukturális fejlesztéseket és az építkezéseket említő, légszennyezéshez vezető tevékenységek miatt. A levegőre gyakorolt káros hatásokat és az enyhítő megoldásokat már az SZC 1. (iii) pontjában tárgyaltuk.

A közlekedéshez kapcsolódó légszennyezés várható a fokozott turisztikai tevékenység során, mivel az a járművek fokozott jelenléte miatt a kulturális és természeti helyszíneken megnövekszik. A légszennyező anyagok kockázatot jelentenek a látogatók és a helyi lakosok számára, de a növény- és állatvilágra gyakorolt ökotoxicitás esélye is felmerül.

Ezért javasolt, hogy az SZC 2. (i) pontjában tervezett e-mobilitást, alacsony kibocsátású közlekedési megoldásokat (nem csak kerékpározást) az SZC 4. (vi) pontjában is vegyék figyelembe. A fenntartható turizmusban használt e-mobilitási technológiák helyi lehetőségeinek megteremtése nagyban hozzájárulna a helyi vagy regionális légszennyezés csökkentéséhez.

Javasoljuk továbbá, hogy a határokon átnyúló térségben a turizmusban érdekelt felek közötti harmonizált szabályok és szabványok kidolgozására irányuló közös fellépések is szerepeljenek a kulturális és természeti helyszíneken a fosszilis tüzelőanyaggal működő járművek számának megelőzése, nyomon követése és szabályozása érdekében.

Az SZC 4. (ii) pontja nem tartalmaz olyan intézkedéseket vagy tervezett projekteket, amelyek negatív hatással lennének a levegőre. Csak a tervezett infrastruktúra-fejlesztési és építési tevékenységek során kell figyelembe venni a levegőre gyakorolt negatív hatásokat és javaslatokat, ahogyan azt az SZC 1 (iii) pont részletezi.

4. prioritás: Együttműködő határmenti régió

1. sz. Interreg-specifikus cél – Az együttműködés jobb irányítása

Az RKC 1. b) pont szerinti projektek a levegő szempontjából nem relevánsak.

Az RKC 1. c) olyan projekteket és intézkedéseket tartalmaz, amelyek elősegítik a különböző kulturális, sportfesztiválok és rendezvények szervezését, amelyek ugyanúgy veszélyeztetik a levegőt, mint az SZC 4. (vi) pontjában részletezettek, mivel ezek az események hozzájárulnak a fokozott turisztikai tevékenységekhez, a nagyszámú jármű kulturális és természeti helyszíneken való mozgásához.

6.3 A program lehetséges hatása a felszíni és a felszín alatti vizekre

1. prioritás: Versenyképes határmenti régió

1-es szakpolitikai célkitűzés - Egy intelligensebb Európa megteremtése az innovatív és intelligens gazdasági átalakulás előmozdításával

Az SZC 1. (iii) pontjában felsorolt intézkedések, ideértve az infrastrukturális fejlesztést, az épületek és utak építését, közvetlen negatív hatással lehetnek a víztestekre, ha nem megfelelően kezelik őket. Bármilyen építkezés a helyszínen kívüli hatást eredményezhet a különböző szennyező anyagok felesleges kibocsátása révén, amelyek végül a felszíni és felszín alatti vizekbe kerülnek, és így a vízminőség romlásához vezetnek. Ezért a folyók (Duna, Mura, Dráva stb.), tavak vagy más víztestek közelében zajló fejlesztésekre különös figyelmet kell fordítani. A túlzott mennyiségű üledék zavarossá teszi a vizet, ami megakadályozza, hogy a napfény behatoljon a vízbe, ezért csökken a vízi növényzet fotoszintetikus aktivitása. Az oxigénszint csökkenése a vízi élőhelyek elvesztését és természetességének csökkenését eredményezi. Mivel az üledék felhalmozódhat a patakcsatornáknak, csökkentve az áramlási kapacitást, ez növeli annak veszélyét, hogy rövid időn belül nagy mennyiségű víz érkezik, ami gyakori áradásokhoz vezet (még olyan helyeken is, ahol az árvíz soha nem jelentett veszélyt).

Ezért fontos a 6.1. pontban említett erózió- és üledékvédelmi terv kidolgozása, amelyet a 6.2. pontban kiemelt, a fejlesztési tevékenységekre vonatkozó legjobb gyakorlatok kézikönyve kísér (beleértve a vízszennyezés megelőzését, a lefolyás szabályozását vagy az építési anyagok megfelelő tárolását és ártalmatlanítását).

2. prioritás: Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió

2-es szakpolitikai célkitűzés – Egy zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa irányába a tiszta és igazságos energetikai átmenet, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozás enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdításával

Az SZC 2. (i) negatív hatással lehet a víztestekre. Az SZC 1. (iii) pontban és a 6.1. pontban említett hulladék-megelőzésre és -ártalmatlanításra vonatkozó javaslatokat az épületek felújítása és utólagos átalakítása, illetve az infrastrukturális tevékenységek során is figyelembe kell venni, mivel az ilyen fejlesztések során keletkező hulladék a vízfolyásokba kerülhet.

Ami a megújuló energiaforrások, például a geotermikus energia telepítését illeti, az a felszíni vizek instabilitását okozhatja, mivel a víz (és a gőz) eltávolítása a földalatti tározókból lassú süllyedést vagy túlhasználatot okozhat. Ezért a geotermikus energiatermelésben olyan technikák alkalmazása javasolt, amelyek elsősorban a felhasznált víznek a földbe történő visszasajtolásával járnak, hogy csökkentsék a talajsüllyedés kockázatát. A napenergia felhasználása esetén az alkalmazott technológia típusától függően ezek a létesítmények hűtési célokra vizet használhatnak fel, ezért növelhetik a helyi vízigényt, ami hozzájárulhat a vízfelhasználás visszafogásához. A 6.1. pontban említett fotovoltai panelek mérgező anyagainak kiömlési kockázata szintén a felszíni és felszín alatti vizek szennyezéséhez vezethet. A lakossági biomassza-berendezéseknek hasonló közvetett negatív hatásai vannak, mint a talajok esetében, mivel az energianövények tüzelőanyagként való termesztése öntözést igényelhet, ami vízhiányhoz vezet, ami súlyosbítja az aszályos időszakokat, és negatív hatással van a vízi ökoszisztémákra is. Ezenkívül a nagyobb biomassza-hasznosító létesítmények a használt vizet magasabb hőmérsékleten bocsátják vissza a környezetbe, ami zavarja a helyi ökoszisztémákat.

Az SZC 2 (iv) pozitív hatással lesz a víztestekre, különösen az árvízi katasztrófák enyhítésére, a víztestek, azok minőségének és kék infrastruktúrájának javítására, a természetes élőhelyek helyreállítására és a tudatosság növelésére tervezett intézkedésekre.

A vztetek szempontjából a két legnagyobb kockázat az árvíz, különösen a határ menti folyókon, valamint az aszály. Az árvizek előfordulása az éghajlati és csapadék szélsőségek miatt fokozódni fog. Az aszályos időszakok a víz áramlásának és mennyiségének csökkenését eredményezik, ami a hígulás csökkenése miatt a sótartalom növekedéséhez vezet, a pH megváltozása pedig megváltoztatja és veszélyezteti a vízi ökoszisztémákat. A vízszintcsökkenés vízhiányhoz vezet, ami a helyi mezőgazdasági termelésben öntözési zavarokat okoz, ami egyre gyakoribb a határvidéken is.

Amint a 6.1. pontban említettük, itt is ki kell emelni, hogy a mezőgazdasági földhasználatot is be kell vonni, különösen a vízviszartartási intézkedések tekintetében. Javasoljuk, hogy a természetvédelmi és árvízvédelmi szakemberek támogatásával a gazdálkodók között határokon átnyúló, harmonizált vízviszartartási és -tárolási stratégiák és gyakorlatok kidolgozására irányuló közös tevékenységeket is be kell vonni. Az érdekeltek képzését és oktatását is be kell vonni a már meglévő vagy harmonizált intézkedésekkel kapcsolatban. A határ menti régióban széles körben alkalmazni kell a szerves, regeneratív, agrárökológiai gyakorlatokat, amelyek javítják a talaj szerkezetét, és ezáltal képesek korlátozni a felszíni lefolyást, csakúgy, mint a természetes tavak és kisebb víztározók rekonstrukcióját, a folyók csatornáiban a tárolást szolgáló duzzasztók építését és a megfelelő öntöző-elvezető rendszert, amely szabályozza a lefolyást.

A javaslat szerint a közös fellépések célja a folyók kezelésének ökológiai megközelítést követő átalakítása, valamint a leromlott állapotú folyószakaszok és árterek helyreállítása. A várt eredmények elérése érdekében a (iv) pontnak biztosítania kell, hogy a jövőben a Murán és a Dráván tervezett vízerőmű-építésekre ne adjanak engedélyt mindaddig, amíg további előrelépés nem történik a vízenergia-rendszerek/technológiák környezetbarátabbá tétele és a vízi ökoszisztémák károsodásának csökkentése érdekében.

Ezenkívül a vízi utakat érintő súlyos balesetek esetén figyelembe kell venni a katasztrófavédelemmel kapcsolatos európai uniós irányelveket és nemzeti törvényeket és rendeleteket (2011. évi CXXVIII. törvény; 219/2011. (X.20.) rendelet; 96/82/ EK tanácsi irányelv; 2012/18 / EU irányelv).

3. prioritás: Befogadó határmenti régió

4-es szakpolitikai célkitűzés: Egy szociálisabb és befogadóbb Európa megteremtése a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával

Az SZC 4. (vi) negatív hatásokkal járhat a vztetekben gazdag határvidéken. A turisztikai tevékenység - még ha ökoturizmusnak is nevezik, végső soron növelni fogja a vízfogyasztást, ami ennek az erőforrásnak a túlhasználatát eredményezi, elsősorban szállodai szálláshelyek, élelmiszertermelés, sport, kulturális tevékenységek vagy személyes használat céljából. Ez a vízminőség romlásához, a szennyvízzel való szennyezéshez vezet, amely szennyezi a felszíni és felszín alatti vizeket, és veszélyezteti a vízi ökoszisztémákat, a környező növény- és állatvilágot és a helyi lakosokat. Ezen túlmenően a szemetelés és a hulladéklerakás tovább fokozza ezt a szennyezést, és rontja a természeti és kulturális helyszínek vonzerejét.

A javaslat szerint közös fellépéseket kell tenni a szennyvízkibocsátással kapcsolatos szabályozások harmonizálására vagy kidolgozására, valamint a két ország turisztikai létesítményeiben a szennyvíz fizikai vagy biológiai tisztításának elfogadására vagy fejlesztésének támogatására.

Az SZC 4. (ii) pont nem tartalmaz olyan intézkedéseket vagy tervezett projekteket, amelyek negatív hatással lennének a vztetekre. Csak a tervezett infrastruktúra-fejlesztés és építési tevékenységek során kell figyelembe venni a vízre gyakorolt negatív hatásokat és javaslatokat, ahogyan azt az SZC 1 (iii) pont részletezi.

4. prioritás: Együttműködő határmenti régió

1. sz. Interreg-specifikus cél – Az együttműködés jobb irányítása

Az RKC 1. b) pont szerinti projektek a víztestek szempontjából nem relevánsak.

Az RKC 1. c) pont olyan projekteket és intézkedéseket tartalmaz, amelyek elősegítik a különböző kulturális, sportfesztiválok és rendezvények szervezését, amelyek ugyanúgy veszélyeztetik a vizeket, mint az SZC 4. (vi) pont esetében, mivel ezek az események hozzájárulnak a turisztikai tevékenységek növekedéséhez.

6.4 A program lehetséges hatása a biodiverzitásra, a növényvilágra és az állatvilágra

1. prioritás: Versenyképes határmenti régió

1-es szakpolitikai célkitűzés – Egy intelligensebb Európa megteremtése az innovatív és intelligens gazdasági átalakulás előmozdításával

Az SZC 1. (iii) pontban felsorolt projektek és intézkedések, amelyek infrastruktúra-fejlesztéssel, épületek vagy kiegészítő építmények (utak) építésével járnak, negatív hatással lehetnek a biodiverzitásra, a növény- és állatvilágra. Ezek a tevékenységek szinte minden esetben területrendezéssel, gyakran erdőirtással járnak, ami közvetlenül az élőhelyek elvesztéséhez, megváltozásához és a biológiai sokféleség csökkenéséhez vezet. Az őshonos élőhelyek feldarabolódnak, a megmaradt élőhelyek kiterjedése és összekapcsolódása pedig csökken, ami veszélyezteti a fajok túlélését, növeli a mortalitást és csökkenti a populációkat (főként a nagyobb élőhellyel rendelkező nagyobb gerincesek esetében). A zajszennyezés is növeli a stresszt, megzavarja a táplálkozási, vadászati és szaporodási viselkedést, és gyakran áttelepülést eredményez. Az építkezésekről származó hulladék és szennyvíz továbbá veszélyt jelent a növényvilágra, a vízi ökoszisztémákra és a gerincesekre összességében, így negatívan befolyásolja az alkalmazkodóképességet és az éghajlati változásokra, természeti katasztrófákra vagy szélsőséges időjárási viszonyokra való reagálási képességet, és támogatja az invazív idegen fajok behatolását is.

Ezért fontos, hogy a tervezett fejlesztések csak a vonatkozó nemzeti környezetvédelmi előírásoknak megfelelően történjenek (mindenképpen a régóta folyamatban lévő fejlesztések esetében, valamint a két ország olyan védett természeti területein, mint a Mura-Dráva-Duna határon átnyúló UNESCO Bioszféra Rezervátum, Natura 2000 területek, nemzeti parkok, természetparkok, különleges rezervátumok, jelentős tájképek vagy erdőrezervátumok (elsősorban Zala, Somogy, Belovár-Bilogora, Pozsega-Szlavón megyékben).

Más, nem védett természeti területek esetében javasolt a határokon átnyúló természetvédelmi szakértők támogatásával harmonizált biodiverzitás-visszaszerzési stratégiák és gyakorlatok kidolgozása az infrastruktúra-fejlesztési tevékenységekhez (főként a zöldmezős projektek esetében), ideértve olyan intézkedéseket, mint a vadon élő állatvilágot támogató meglévő élőhelyek helyreállítása és összekapcsolása, a meglévő élőhelyeknek a fejlesztési területeken belüli megtartása az ökológiai sávok megmentése vagy hasonló jellemzők újbóli létrehozása, a környező táj javítása pufferterületekkel a vadon élő állatok támogatása érdekében, vagy szükség esetén az élőhelyek áthelyezése. A fejlesztés céljától függően a zöldmezős és a beépített területekre vonatkozó projektek esetében is ki kell dolgozni a környezeti hatásvizsgálatot. Emellett a biodiverzitás megmaradó értékének megfelelő elemzését is el kell végezni az épített területek esetében, a biodiverzitás védelmére vonatkozó harmonizált legjobb gyakorlatra vonatkozó iránymutatások kíséretében.

2. prioritás: Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió

2-es szakpolitikai célkitűzés – Egy zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa irányába a tiszta és igazságos energetikai átmenet, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozás enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdításával

Az SZC 2. (i) pontja negatív hatással lesz a biodiverzításra, ha a cselekvési tervekben naperőművek, biomassza és geotermikus erőművek építését irányozzák elő. Ezen erőművek építése erdőirtást, az állandó gyepterületek (amelyeket korábban legelőként vagy szénaföldként használtak) földhasználatának megváltoztatását, valamint nagy kiterjedésű területrendezéseket igényelhet, amelyek a természetes élőhelyek elvesztését vagy feldarabolódását, valamint fajok (pl. védett növény- és állatfajok) esetleges eltűnését eredményezik. Ezen túlmenően, legyen szó akár lakossági napelemekről vagy napelemparkokról, a vadon élő állatok és az ilyen létesítmények közötti kölcsönhatás növeli a sérülések vagy elpusztulások (rovarok, madarak) kockázatát – ez különösen a védett fajok esetében lehet problémás. A biomassza-hasznosító létesítmények esetében még a működés is kockázatot jelent a biodiverzításra nézve az átalakított mezőgazdasági területek vagy a tüzelőanyag előállításához szükséges erdők kivágása révén.

Ugyanakkor az SZC 2. (i) pontja közvetve pozitív hatással lesz a biológiai sokféleségre, amennyiben a finanszírozott projektek és tevékenységek ténylegesen csökkentik az üvegházhatású gázok kibocsátását és a természeti erőforrásokra nehezedő nyomást. Ezen ellentmondás miatt fontos, hogy a nemzeti biodiverzitási stratégia céljait ágazatközi módon, a környezeti hatásvizsgálat kidolgozásával összehangolják a megújuló energia fejlesztési tervekkel.

A 6.2. és 6.6. pontban részletezett javaslatok a biofizikai tervezésnek az épületek energiahatékony felújításába és utólagos felszerelésébe történő beépítésével kapcsolatban szintén nagyban hozzájárulnának a biológiai sokféleség javításához vagy a városok nagyobb növényzetének növeléséhez.

Az SZC 2. (iv) közvetlen pozitív hatással lesznek a biodiverzításra, a növény- és állatvilágra, különösen az élőhelyek közötti összeköttetés javítását, az ökológiai folyosók visszaépítését, a vizes élőhelyek helyreállítását, az őshonos fajok védelmét és a kapcsolódó közös tudatosságnövelő tevékenységeket célzó közös tevékenységek.

Noha a két ország határán található Európa egyik legjelentősebb vizes élőhelye, a Mura-Dráva-Duna Határon Átnyúló Bioszféra Rezervátum (HBR), a tervezett projektekben és tevékenységekben nagyon kevés szó esett erről. A HBR mögött most jelentős támogatás áll, köszönhetően az öt határ menti ország kormányközi megállapodásának, amely remélhetőleg a vízparti területek, folyóágak és élőhelyek helyreállítását fogja előmozdítani.

Ezért javasolt a kizárólag a Mura-Dráva-Duna HBR-re vonatkozó egyedi intézkedések bevezetése, nem csak azért, mert egyedülálló biodiverzitással rendelkezik, olyan ritka élőhelyekkel, mint az árterületi erdők és szigetek, kavics- és homokpadok vagy ökorárok, amelyek számos vonuló és védett madárnak nyújtanak menedéket, pihenő- és fészkelőhelyet. De azért is, mert a két ország határán húzódik, jelezve a határokon átnyúló együttműködés és kapcsolatok fontosságát (ami a program egyik kiemelkedő célja). A közös vízviszartartási stratégiák mellett a célzott közös fellépéseknek a vizes élőhelyek körüli gyepek védőövezetek létrehozására is hangsúlyt kell fektetniük.

A 6.1. pontban foglalt javaslatokkal összhangban közös fellépéseket kell bevezetni a mezőgazdasági szereplők oktatására és képzésére a környezetbarát, organikus vagy agro-ökológiai gyakorlatokról, amelyekkel megőrizhető a biodiverzitás a régióban, mint például a védősávok használata, a tájképi jellemzők megőrzése és a hagyományos tájak fenntartása, a táj sokszínűsége, a természeti jellemzőkkel összhangban, az agrárerdészeti gyakorlatok, a szintetikus műtrágyák, a szárítószerkezetek, a kémiai

növényvédő szerek (különösen a neonikotinoidok) kerülése.

A tervezett puha oktatási és figyelemfelkeltő intézkedéseknek az éghajlatváltozásnak a két ország biológiai sokféleségére gyakorolt hatásaira, valamint a biológiai sokféleségnek az éghajlat-szabályozásban és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásban betöltött szerepére kell összpontosítaniuk (pl. szén-dioxid-nyelők, szén-dioxid-tárolás, víztárolás, az ökoszisztéma-szolgáltatások típusa stb.)

Az SZC 2. (iv) pont nem említi az erdőket, ami hiányosság, mivel az erdők a biodiverzitás szempontjából ugyanolyan fontosak (fajokban gazdag életközösségeket is fenntartanak) mint a regionális víztestek, amelyek látszólag az SZC 2. (iv) pont fókuszában állnak. A határon átnyúló terület erdőkben és védett erdőkben gazdag, ezért javasoltak olyan célzott közös fellépéseket, amelyek a helyes erdőgazdálkodási gyakorlatok cseréjére és/vagy elfogadására összpontosítanak, amelyek célja a szerkezetileg változatos erdők létrehozása, az őshonos fák fenntartása vagy az invazív fajok őshonos fajokkal való helyettesítése.

Javasolt továbbá közös erőfeszítéseket tenni a regionális ökoszisztéma-szolgáltatások állapotának értékelésére, és létrehozni egy adatmegosztási rendszert nemcsak a természetvédelmi szervek és hatóságok között, hanem az összes érintett érdekelt féllel (mezőgazdaság, vadászat és vadgazdálkodás stb.) együttműködve, ágazatközi szinten.

Az üledékképződési folyamatok megváltoztatásán, valamint a kavicsbárok és szigetek kialakulásán kívül a meglévő vízerőművek nagy nyomást gyakorolnak a folyók élőhelyeire (és az ott élő fajokra) is, egyes szakaszokon rendkívül alacsony vízállásokat, rövid csúcsidőszakokban (amikor a turbinák működnek) pedig árvizeket okozva. Ezért nem szabad további vízerőműveket építeni a területen.

3. prioritás: Befogadó határmenti régió

4-es szakpolitikai célkitűzés: Egy szociálisabb és befogadóbb Európa megteremtése a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával

Az SZC 4. (vi) pontja negatív hatással lehet a biodiverzitásra, különösen az SZC 1. (iii) pontban említett, az infrastrukturális fejlesztésekkel és építkezésekkel kapcsolatos hatások tekintetében. Ezen túlmenően az itt tervezett fokozott turisztikai tevékenység és a szolgáltatási infrastruktúra fejlesztése elkerülhetetlenül a földterület valamilyen módon vagy formában történő kiürítését és átalakítását eredményezi, ami a biodiverzitás csökkenéséhez, az élőhelyek és a populációk feldarabolódásához vezet. Ez túlhasználathoz is vezet, mivel a természeti erőforrások (élelmiszer, víz, anyagok) iránt nagy lesz az igény. Ezért erősen ajánlott elkerülni minden olyan presztízs vagy luxusorientált turisztikai szolgáltatásfejlesztést, mint például a mesterséges sportpályák (golfpálya) vagy tájképi struktúrák, amelyek nemcsak az erőforrásokat használják túl, hanem az élőhelyeket és a kapcsolódó biodiverzitást is megzavarják. A turizmus az adott élőhelyen invazív fajok megjelenését is eredményezheti. Ezek a fajok gyomnövényként vagy kártevőként hatnak, kiszorítva az őshonos populációt, amikor a helyi ökoszisztémán kívüli területekre kerülnek. Mivel az invazív fajok jelenléte a célterületen (HBR, védett erdőrezervátumok, Natura 2000 területek, nemzeti parkok) már eleve kezelendő probléma, ezt nem szabad a turizmus révén tovább súlyosbítani. A turizmus másik kockázata a biodiverzitásra nézve a hulladéktermelés és a nem megfelelő ártalmatlanítás, amely szennyvízzel való szennyezéshez vezet (szennyvíz, szilárd hulladék, műtrágya, sportpályákon, parkokban használt növényvédő szerek), ami az egészséges ökoszisztéma funkciók, a vízminőség, a toxicitás, valamint a növényzet és az élővilág károsodását eredményezi. A természeti területeken a nagyszámú látogató a taposás révén tönkretelheti a növényzetet, és növelheti az erózió kockázatát. Ezenkívül a turisztikai tevékenységet kísérő zaj és zavarás megváltoztathatja az állatok szaporodási, táplálkozási, fészkelési és vadászati szokásait.

Ezért ajánlott közös fellépésekkel harmonizált gyakorlati kódexeket vagy útmutatókat kidolgozni arra vonatkozóan, hogyan lehet a biológiai sokféleséget a turisztikai szolgáltatások révén megőrizni, és

hogyan lehet a turisztikai területrendezési ellenőrzéseket elfogadni a biodiverzitás kulcsfontosságú helyszíneinek védelme érdekében a turisztikai vállalatokkal, valamint a közművelődési és természetvédelmi intézményekkel együttműködve. A Nemzetközi Turisztikai Partnerség útmutatója tartalmazza a legjobb gyakorlatokat arra vonatkozóan, hogy hogyan kell a környezetet nem zavaró turisztikai létesítményeket megtervezni és elhelyezni – ezt széles körben alkalmazni kell a tervezett projektek során. A biodiverzitással kapcsolatos nemzeti célokat és a nemzeti biodiverzitási stratégiákban szereplő megfontolásokat is össze kell hangolni, és be kell építeni a nemzeti vagy regionális turisztikai stratégiákba és cselekvési tervekbe.

Javasolt közös környezetgazdálkodási gyakorlatok kidolgozása és elfogadása (a körforgás elveit követve) a hulladék keletkezésének megelőzésére, a hulladékok kezelésére, szelektálására vagy ártalmatlanítására a turisztikai létesítményekben. Javasoljuk továbbá, hogy olyan közös fellépésekkel egészítsék ki a közös fellépést, amelyek célja a turisztikai vállalatok ösztönzése olyan fenntartható beszerzési rendszerek elfogadására, amelyek biztosítják a környezetbarát tisztítószerek, újrafelhasználható, újrahasznosítható, komposztálható anyagok megbízható forrásokból történő beszerzését. Javasoljuk továbbá a túracsoportok vagy a látogatók ellenőrzésére irányuló intézkedések elfogadását a zavarás és a rombolás minimalizálása érdekében.

Javasoljuk továbbá, hogy ne csak a vízi turizmushoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztésére, hanem a környezettudatos vízi turisztikai tevékenységekre vonatkozó közös stratégiák és tervek kidolgozására is helyezzenek nagyobb hangsúlyt, mivel ezek a tevékenységek (mint például a vízi túraútvonalak, a vízi madarak megfigyelése, csónaktúrák) kedvezően tudják befolyásolni a biológiai sokféleség megőrzését, a látogatók helyi ökoszisztémákkal kapcsolatos tudatosságát és a regionális fejlődést.

Az SZC 4. (ii) pont nem tartalmaz olyan intézkedéseket vagy tervezett projekteket, amelyek negatív hatással lesznek a biodiverzitásra. Csak a tervezett infrastruktúra-fejlesztési és építési tevékenységek során kell figyelembe venni a biológiai sokféleségre gyakorolt negatív hatásokat és javaslatokat, ahogyan azt az SZC 1. (iii) pont részletezi.

4. prioritás: Együttműködő határmenti régió

1. sz. Interreg-specifikus cél – Az együttműködés jobb irányítása

Az RKC 1. b) pont szerinti projektek nem relevánsak a biodiverzitás, a növény- és állatvilág szempontjából.

Az RKC 1. c) olyan projekteket és intézkedéseket tartalmaz, amelyek elősegítik a különböző kulturális, sportfesztiválok és rendezvények szervezését, amelyek ugyanúgy veszélyeztetik a biológiai sokféleséget, mint az SZC 4. (vi) esetében, mivel ezek az események hozzájárulnak a turisztikai tevékenységek növekedéséhez.

6.5 A program lehetséges hatása a Natura 2000 területekre és egyéb védett természeti területekre

1. prioritás: Versenyképes határmenti régió

1-es szakpolitikai célkitűzés – Egy intelligensebb Európa megteremtése az innovatív és intelligens gazdasági átalakulás előmozdításával

Az SZC 1. (iii) pontban előírányzott infrastrukturális fejlesztések és építkezések hasonló negatív hatással lesznek a Natura 2000 területekre, mint ahogyan azt a 6.4. pontban részletezzük. A „romlásmentesség” koncepciója azonban hangsúlyosabb, és prioritást kell élveznie a Natura 2000 területek közelében végzett bármilyen fejlesztési vagy építési tevékenység tervezésekor (horvát védett területek és Ekološka

mreža Natura 2000: <https://www.biportal.hr/gis/>; magyar védett területek: https://www.eea.europa.eu/soer/2010/countries/hu/nature-protection-and-biodiversity-state/bd3.jpg/image_view_fullscreen; a horvátországi és magyarországi Natura 2000 területek Id.: <https://natura2000.eea.europa.eu/>). Megfelelő, alapos hatásvizsgálatot is el kell végezni minden, engedélyezett fejlesztési munka előtt. Ha a fejlesztések eredményeként a védett élőhely jelentős megváltozása, vagy akár a szennyezés csekély esélye is beigazolódik, akkor ezeket a tevékenységeket olyan jelentős változtatásnak kell tekinteni, amely az élőhelyet és a fajokat közvetlenül érintené, ezért az engedélyek nem adhatók meg.

2. prioritás: Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió

2-es szakpolitikai célkitűzés – Egy zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa irányába a tiszta és igazságos energetikai átmenet, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozás enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdításával

Az SZC 2. (i) pont a 6.4. pontban részletezettekhez hasonló negatív hatásokkal jár. De ugyanazt az óvatosságot és a romlásmentesség elvét kell figyelembe venni, ahogy azt az SZC 1. (iii) pontban tárgyaltunk, amikor az alacsony kibocsátású technológiákat, az e-mobilitást, a megújuló energiaforrások hasznosítását és a kapcsolódó létesítményeket a Natura 2000 területek közelében veszik fontolóra.

Az SZC 2. (iv) pont pozitív hatással lesz a Natura 2000 területekre, mivel a felsorolt projektek és intézkedések célja a természetes élőhelyek védelme és javítása, az élőhelyek összekapcsolhatósága, a veszélyeztetett fajok és az invazív fajok elleni küzdelem, valamint a védett területek ellenálló képességének növelése a természeti katasztrófákkal vagy az éghajlatváltozás hatásaival szemben.

A Natura 2000 területek meg nem említése az SZC 2. (iv) projektekben vagy intézkedésekben azonban olyan hiányosság, amellyel foglalkozni kell. A határ menti régió különösen gazdag Natura 2000 védett területekben, nemcsak a Mura-Dráva-Duna Határon Átnyúló Bioszféra Rezervátum, hanem a Pécs melletti Mecsek, az északi és déli Zselic, a Szentai erdő Magyarországon vagy a horvátországi Biogora Kilnicko gorje, Ribnjak Našice, Papuk stb. is ugyanilyen fontosak, és mindannyian ki vannak téve az éghajlatváltozás negatív hatásainak. Ezért javasoljuk, hogy a Magyarország-Horvátország programban tervezett közös természetvédelmi intézkedésekbe integráljuk és említsük meg a Natura 2000 területekre vonatkozó, összehangolt, egyértelmű célokat tartalmazó, célzott természetvédelmi tervek kidolgozását mindkét ország célterületén – amennyiben ilyenek nincsenek. Az Európai Biodiverzitás Információs Rendszer adatai alapján Horvátországban mind a fajok, mind az élőhelyek természetvédelmi állapota 45%-ban rossz vagy gyenge, 48%-ban pedig ismeretlen. Míg a védett erdők jó állapotban vannak az országban, addig a gyepek állapota rossz vagy gyenge. Ezzel szemben Magyarországon a fajok 65%-a és az élőhelyek 85%-a rossz vagy gyenge természetvédelmi helyzetűnek tekinthető. A magyarországi célterületen főként védett erdők és gyepek találhatók, amelyek állapota meglehetősen rossz. Ez nemcsak a Natura 2000 természetvédelmi terv kidolgozásának fontosságát indokolja, hanem a tervek és célkitűzéseik harmonizálásának szükségességét is mutatja a két ország között. Ezeket ki kell egészíteni közös monitoring- és értékelési rendszerekkel az ismeretlen állapotú területek feltérképezésére és értékelésére. Ajánlatos például olyan közös akciókat indítani, amelyek a regionális beporzók állapotának feltérképezését célozzák egy határokon átnyúló mintavételi hálózattal rendelkező harmonizált megfigyelési rendszer kidolgozásával.

Ajánlatos a Natura 2000 területgazdálkodási szereplők és más ágazatok (erdőgazdálkodás, mezőgazdaság, turizmus, halászat) közötti megértés és együttműködés javítására összpontosító közös fellépésekkel kiegészíteni, valamint a Natura 2000 természetvédelmi célkitűzéseinek az ágazati stratégiákba és tervekbe való beágyazása. Ezen túlmenően a természetvédelmi tervek megvalósítása érdekében jogilag kötelező erejű, határokon átnyúló szabályozásokat kell feltárni és kidolgozni az

országok között (pl. a szántó- és gyepterületekre vonatkozó speciális Natura 2000 földhasználati szabályok harmonizált szabályozása, a Natura 2000 földtulajdonosok oktatása az erdő-, szántó- és gyepegzeldélés legjobb gyakorlataira vonatkozóan).

Javasolt továbbá olyan közös fellépések bevonása, amelyek célja a beruházások növelése, az alapok határokön átnyúló harmonizálása (pl. a LIFE program társfinanszírozása) vagy más uniós alapok (Horizon Europe projektek, Biodiversa+ partnerség) felhasználása a kapacitásépítés vagy a vonatkozó kutatások elvégzése érdekében.

Javasoljuk, hogy az érintettek széles körével együtt olyan együttműködési intézkedésekkel egészüljön ki, amelyek feltérképezik és értékelik a Natura 2000 területek társadalmi-gazdasági előnyeit. Meg kell becsülni e területek gazdasági értékét és költségmegtakarító jellegét. Ezt úgy lehet kiszámítani, hogy figyelembe vesszük szén-dioxid-tároló képességüket, a biológiai sokféleség szinergiáit az éghajlatváltozás enyhítésével és az ahhoz való alkalmazkodással, az ökoszisztémák (erdők, vizes élőhelyek, gyepterületek) védelmével, a szélsőséges időjárás vagy természeti katasztrófák okozta károk csökkentésével, a védett növények és állatok széles körének fenntartásával, a mezőgazdaság, az élelmiszerellátás és -biztonság vagy a víztisztítás szempontjából fontos beporzó rovarok megporzásával. Ezért javasoljuk, hogy a Natura 2000 területek költségeinek és hasznának elemzése érdekében közös fellépést javasolunk.

Amint azt a 6.4. fejezet 2. prioritásánál leírtuk, a meglévő vízerőművek bizonyos időszakokban rendkívül alacsony vízállást okoznak egyes folyószakaszokon, míg a rövid csúcsidőszakokban (amikor a turbinák működnek) az áradások kiegyensúlyozatlan körülményeket teremtenek a folyó menti fajok és élőhelyek számára. Ezen túlmenően a vízerőművek negatív hatással vannak az oldalirányú összeköttetésekre is (akadályozzák vagy megnehezítik a halak vándorlását), és így károsítják a Natura 2000 legfontosabb funkcióját (azaz az ökológiai hálózat létrehozását és fenntartását). Ezért nem szabad engedélyezni további vízerőművek építését a területen.

3. prioritás: Befogadó határmenti régió

4-es szakpolitikai célkitűzés: Egy szociálisabb és befogadóbb Európa megteremtése a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával

Az SZC 4. (vi) pont hasonló negatív hatásokkal járhat a Natura 2000 területekre, mint ahogyan azt a 6.4. pontban részleteztük. Ugyanakkor a turizmus szempontjából pozitív hatások is elérhetők, mivel ezek a területek növelik a célterület vonzerejét, így az emberek természetesen ezeket a területeket élvezni is akarják.

A Natura 2000 területek fontos szerepet játszhatnak a helyi és regionális turisztikai látványosságok vagy termékek márkaépítésében – így e területek védelme és megőrzése még jelentősebbé válik, mivel hozzájárulnak a helyi gazdasági fejlődéshez, enyhítik a szegénységet, vonzzák a külföldi befektetéseket, javítják a helyi imázst és az életminőséget. Erre építve javasolt kiemelni a közös akciókat, programokat, amelyek támogatják a helyi turisztikai vállalatok, a natúrparkok és más érdekelt felek oktatását a Natura 2000 irányelvek és a nemzeti természetvédelmi tervek általános tartalmáról és következményeiről. Fontos továbbá, hogy a két ország közös irányítási programot hozzon létre a Natura 2000 területeken folytatott ökoturisztikai tevékenységekre vonatkozóan, amely integrálja a közös Natura 2000 természetvédelmi terveket irányító intézkedéseket, és összhangban van a nemzeti biodiverzitási stratégiákkal.

Ajánlatos külön-külön közös fellépésekkel oktatni és képezni a látogatókat és a helyi lakosokat a Natura 2000 területek ideális, kívánatos állapotáról, hogy biztosítsák e területek védelmét és fenntartható használatát.

Az SZC 4. (ii) pont nem tartalmaz olyan intézkedéseket vagy tervezett projekteket, amelyek negatív

hatást gyakorolnának a Natura 2000 területekre. Csak a tervezett infrastruktúra-fejlesztési és építési tevékenységek során kell figyelembe venni ugyanazokat a negatív hatásokat és javaslatokat, mint amelyeket az SZC 1. (iii) pontban részleteztek.

4. prioritás: Együttműködő határmenti régió

1. sz. Interreg-specifikus cél – Az együttműködés jobb irányítása

1. intézkedés: Az RKC 1. b) pont szerinti projektek nem relevánsak a Natura 2000 területek szempontjából.

2. intézkedés: Az RKC 1. c) olyan projekteket és intézkedéseket tartalmaz, amelyek elősegítik a különböző kulturális, sportfesztiválok és rendezvények szervezését, amelyek ugyanúgy veszélyeztetik a Natura 2000 területeket, mint az SZC 4. (vi) esetében részletezettek, mivel ezek a rendezvények hozzájárulnak a turisztikai tevékenységek növekedéséhez.

Ugyanakkor ki kell emelni, hogy a környezetvédelmi előírásoknak megfelelően a „romlásmentesség” elvét tiszteletben tartva különleges rendezvények engedélyezésére lehet szükség, ha kulturális, sporteseményeket és fesztiválokat terveznek a Natura 2000 területek közelében vagy azokon - mivel ezek a rendezvények mesterséges, idegen, ideiglenes építmények megjelenésével megváltoztathatják a terepet, a környezetet. Javasoljuk továbbá, hogy a tervezett, többnapos, nagyszámú látogatót váró rendezvényeket ne engedélyezzék vagy ne engedélyezzék a Natura 2000 területeken, mivel a zaj és a zene komoly zavaró hatással lehet az élővilágra.

6.6 A program lehetséges hatása az éghajlatra

1. prioritás: Versenyképes határmenti régió

1-es szakpolitikai célkitűzés - Egy intelligensebb Európa megteremtése az innovatív és intelligens gazdasági átalakulás előmozdításával

Az SZC 1. (iii) pontban felsorolt, infrastruktúra-fejlesztést és építési tevékenységeket magában foglaló tevékenységek negatív hatást gyakorolhatnak az éghajlatra. Az építési folyamatok, mint például a fosszilis tüzelőanyaggal működő nehézgépek használata, a nem megfelelő hulladékkezelés és a szállítás üvegházhatású gázkibocsátáshoz vezet. A globális felmelegedéshez képest ezeknek a kis léptékű építkezéseknek elhanyagolható hatásai lehetnek.

A 6.2. pontban részletezett, a fejlesztési tevékenységekre javasolt legjobb gyakorlatok kézikönyvét azonban itt is alkalmazni kell.

Javasoljuk továbbá, hogy a nemzeti éghajlat-változási stratégiák célkitűzéseivel összhangban a kkv-kkal szemben támasztott fenntarthatósági/klímapozitív elvárások is szerepeljenek a kiválasztási kritériumok között annak biztosítása érdekében, hogy a tervezett projektek és fellépések során megújított vagy továbbfejlesztett termékek és szolgáltatások megfeleljenek a körforgásos gazdaság/organikus/agro-ökológiai elveknek. Ezért hozzájárulnak a mezőgazdaságban, az iparban vagy a szolgáltatási ágazatban az éghajlatváltozáshoz való helyi alkalmazkodáshoz, és a termékek előállítása nem járul hozzá az üvegházhatású gázok kibocsátásához.

2. prioritás: Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió

2-es szakpolitikai célkitűzés – Egy zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa irányába a tiszta és igazságos energetikai átmenet, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozás enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdításával

Az SZC 2. (i) pozitív hatással lesz az éghajlatra, mivel az épületek felújítására és utólagos felszerelésére irányuló intézkedések nettó nulla vagy energiatakarékos megoldásokkal segítik a megújuló energiaforrásokra és az e-mobilitásra való áttérést, és hozzájárulnak a régióban az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentéséhez, a szénlábnyom mérsékléséhez vagy az építkezések során kibocsátott kibocsátások kompenzálásához. A biomasszával működő energetikai létesítmények (üzemek vagy lakossági technológiák) azonban szén-dioxid-kibocsátás forrásai lehetnek, így hozzájárulhatnak az éghajlatváltozáshoz. Kibocsátásuk még mindig alacsonyabbnak tekinthető, mint egyes fosszilis erőműveké, de a geotermikus vagy napenergia-berendezésekhez képest nagyobb. Működésükhöz erdőirtásra és a növényzet tüzelőanyagként való betakarítására is szükség van, és a zöld növényzet általában elnyeli a szén-dioxidot, ami biomassza hiányt eredményez.

Az SZC 2. (i) pontnak összhangban kell lennie az SZC 2. (iv) ponttal a városi területek zöldinfrastruktúra-fejlesztésével kapcsolatban. Ez az intézkedés ugyanolyan fontos a nettó nulla épületek elérése szempontjából, mivel az ilyen utólagosan felújított épületek hatékonysága javulhat, és a helyi mikroklima javításával a városi területek ellenálló képessége is fokozódhat az éghajlatváltozás elleni küzdelemben, és biztosíthatja a lakosok hosszú távú jólétét. Nemcsak a fák, parkok, zöldfelületek számát kell növelni, hanem a 6.2. pontban leírt biofás kialakítás (élő falak, tetőfedések, zöld homlokzatok) alkalmazását is be kell építeni az épületek felújításába és a fenntartható mobilitási megoldásokba, mivel a növényzeti klímahatások révén csökkentik az energiafogyasztást, mérséklik a városi hőszigetelést, csillapítják a zajt, jobb szélvédelmet és otthont biztosítanak a beporzóknak, tisztítják a levegőt a szennyező anyagoktól, valamint megújuló és újrahasznosíthatóak. Természetes vízvisszatartási intézkedéseket és esővízgyűjtési megoldásokat is alkalmazni kell, és kampányok és a legjobb gyakorlatok népszerűsítése révén népszerűsíteni kell a háztartások körében.

Fontos azonban figyelembe venni, hogy az alacsony kibocsátású épületek esetében előfordulhat a „visszacsapási-hatás”, ami azt jelenti, hogy a lakóknak megnyugtató, megnyugtató érzésük lehet, hogy nem járulnak hozzá az üvegházhatású gázok kibocsátásához, így végül több energiát használnak.

Figyelembe véve a biomassza energiafelhasználásának említett nagyobb negatív hatásait az éghajlatra (de a biológiai sokféleségre, a levegőre és a talajra is), – még az Európai Unió is megkérdőjelezi, hogy a biomassza energia megújuló energiaforrásnak tekinthető-e, mivel hozzájárul az éghajlatváltozáshoz és hosszú távon biomassza hiányt eredményez –, ajánlott, hogy a program a nap- és geotermikus energia megoldásokat részesítse előnyben a biomasszával működő energetikai létesítményekkel (különösen a fát és energianövényeket használó típusokkal) szemben. Ezen túlmenően, ha a biomasszával kapcsolatos megoldásokat is figyelembe vesszük, akkor közös fellépéseket kell kidolgozni a tüzelőanyag-források, a biomassza típusok, valamint a fenntartható tüzelőanyag-kezelés és betakarítási gyakorlatok összehangolt és helyes kiválasztása érdekében.

Javasoljuk továbbá, hogy a határokon átnyúló tervek kidolgozására irányuló közös fellépésekkel egészítsük ki a főként napenergia és geotermikus energia, de a biomassza energiafelhasználás kombinálásának lehetőségeit is, hogy elkerüljük az egyetlen energiaforrástól való függőséget.

Az SZC 2. (iv) pont pozitív hatással lesz az éghajlatra, mivel a biológiai sokféleség megőrzését, a zöld infrastruktúra fejlesztését és az élőhelyek helyreállítását magában foglaló tervezett projektek hozzájárulnak a kibocsátások (CO₂) elnyeléséhez, és szén-dioxid-nyelőként működnek. Ha a tervezett intézkedéseknek köszönhetően az élőhelyek egészségessé és jól működővé válnak, az növeli az

ellenálló képességet, a szélsőségekkel és katasztrófákkal szembeni alkalmazkodóképességet, és szabályozni fogja a helyi éghajlatot.

3. prioritás: Befogadó határmenti régió

4-es szakpolitikai célkitűzés: Egy szociálisabb és befogadóbb Európa megteremtése a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával

Az SZC 4. (vi) pontban szereplő turizmusfejlesztéssel kapcsolatos intézkedéseket körültekintően kell mérlegelni, mivel azok negatív hatással lehetnek az éghajlatra. A fokozott turisztikai tevékenység a szállítás, a hulladéklerakás, valamint az áruk és szolgáltatások fogyasztása miatt üvegházhatású gázok és ózonlebontó anyagok kibocsátásához vezet. Bár a túlzott turizmus elleni fellépések üdvözlendők, javasolt a fenntartható turisztikai tevékenységek határokon átnyúló harmonizálására irányuló közös fellépést és a bevált gyakorlatok cseréjét is magában foglaló közös fellépés, amely magában foglalja a kibocsátások elfogadható határértékeit, a kibocsátások változásainak nyomon követésére szolgáló mérhető mutatókat, a járművek és látogatók számának korlátozását, valamint a fosszilis üzemanyaggal működő járművek korlátozását. Erre építve fontos, hogy a látogatók, a helyi lakosok és a szolgáltatók közös oktatási tevékenységet folytassanak a közösen meghatározott követelményeknek és korlátozásoknak való megfelelésről, hogy elérjék az elfogadást, előre felkészítsék a látogatókat, és megelőzzék a természeti és kulturális helyszínek romlását és az ellenőrizetlen kibocsátást.

Javasoljuk, hogy közös fellépésekkel dolgozzanak ki közös, határokon átnyúló élelmiszerhulladék-szabványokat, és ösztönözzék a helyi biogazdaságokból vagy fenntartható gazdaságokból származó biotermékek és termékek beszerzését.

Javasoljuk, hogy az SZC 4 (vi) pontot harmonizáljuk az SZC 2. (i) pontjával, és egészítsük ki közös fellépésekkel a turisztikai látványosságok, épületek és létesítmények energiahatékonyságának javítását a helyi megújuló energiaforrások, például a geotermikus vagy a napenergia felhasználásával.

Az SZC 4. (ii) pont nem tartalmaz olyan intézkedéseket vagy tervezett projekteket, amelyek negatív hatással lesznek az éghajlatra. Csak a tervezett infrastruktúra-fejlesztési és építési tevékenységek során kell figyelembe venni ugyanazokat a negatív hatásokat és javaslatokat, mint amelyeket a SZC 1 (iii) pontban részleteztek. Javasoljuk azonban, hogy a marginalizált csoportok integrálását célzó intézkedéseket egészítsék ki a fenntarthatóság és a környezeti nevelés témáival, hogy megfeleljenek a kiválasztási kritériumok elveinek és biztosítsák az SZC-k következetességét.

4. prioritás: Együttműködő határmenti régió

1. sz. Interreg-specifikus cél – Az együttműködés jobb irányítása

1. intézkedés: Az RKC 1. b) pont szerinti projektek nem relevánsak az éghajlat szempontjából.

2. intézkedés: Az RKC 1. c) olyan projekteket és intézkedéseket tartalmaz, amelyek elősegítik a különböző kulturális, sportfesztiválok és rendezvények szervezését, amelyek ugyanúgy veszélyeztetik az éghajlatot, mint az SZC 4. (vi) esetében, mivel ezek a rendezvények hozzájárulnak a turisztikai tevékenységek növekedéséhez.

6.7 A program lehetséges hatása az épített környezetre, a települések környezetére, a kulturális- és régészeti örökségre

1. prioritás: Versenyképes határmenti régió

1-es szakpolitikai célkitűzés - Egy intelligensebb Európa megteremtése az innovatív és intelligens gazdasági átalakulás előmozdításával

Az SZC 1. (iii) negatív hatással lehet a Magyarország-Horvátország programterület településeit körülvevő tájra. A mérethatékonyság nem minden esetben jár együtt a történelmileg épített környezet megőrzésével vagy felújításával, így a települések és környezetük arculata átalakul, ami a kulturális és régészeti örökség elvesztésével járhat. Amellett, hogy az infrastrukturális fejlesztésekkel megteremtik a KKV-k számára a nemzetközi piacokra való belépés feltételeit, gyakran átforgalmazzák a tájat, és negatív hatással lehetnek mind a hagyományos, mind a hagyományos gyártási, gazdálkodási és egyéb kézműves munkákra.

Ugyanakkor a több munkahely, különösen a vidéki területeken, hozzájárul az életszínvonal emelkedéséhez – az emberek többet tudnak költeni a környezetükre (otthonukra, kertjeikre stb.) –, és jövedelemhez juttatja az önkormányzatokat, amelyek több, gazdaságilag nem megvalósítható tevékenységet tudnak végezni a kulturális örökség megőrzésével kapcsolatban, mint például a hagyományos épített környezet felújítása és a tájvédelem.

2. prioritás: Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió

2-es szakpolitikai célkitűzés – Egy zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa irányába a tiszta és igazságos energetikai átmenet, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozás enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdításával

Az SZC 2. (i) pont előmozdítja az energiahatékonyságot és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését, ezáltal teret teremt az innovatív zöld megoldásokat szolgáló épített infrastruktúra számára, amelyek gyakran gyors és látható változást okoznak a településeket körülvevő tájban, különösen a vidéki területeken.

Másrészt a kevésbé fejlett területeken a lakások és közintézmények szigetelése hiányzik, ami az erőforrások nem hatékony felhasználását okozza, ezért alapvető fontosságú, hogy a Magyarország-Horvátország program kifejezetten ezen intézkedésen keresztül kívánja javítani az energiahatékonyságot. Az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csökkentésére irányuló gyakorlatok a távoli települések számára olyan hálózaton kívüli rendszereket kínálnak (pl. napelemek, háztartási szélérőművek), amelyek kevésbé károsítják az épített környezetet és a települések összképét, mivel hozzájárulnak a természeti környezet védelméhez, csökkentik az erdőgazdálkodásból és más fosszilis energiaforrásokból nyert energia iránti igényt. Fontos az energiahatékonyság növelése nemcsak a termelési oldalon, hanem a fogyasztók körében is, szemléletváltó programokkal elkerülhető a túlzott energiefelhasználás.

Az SZC 2. (iv) pontban szereplő intézkedéstípusok többnyire pozitív hatással lesznek az épített környezetre, a kulturális és régészeti örökségre, mivel igyekeznek megelőzni és enyhíteni a természeti és az ember okozta katasztrófákat, valamint csökkenteni az éghajlatváltozás hatásait. A katasztrófák instabilitást és váratlan változásokat hoznak az épített környezetbe a kulturális örökség romlásán keresztül (pl. árvizek, bozóttűzök, földcsuszamlások), amelyek gazdasági nehézségeket, lakóhely és otthonok elvesztését okozzák. A földkébeleket és csöveket érintő süllyedések tekintetében az éghajlatváltozás nagy veszélyt jelent az agyagdomináns talajra épült településekre, az ilyen fizikai és gazdasági romlás megelőzése érdekében tervezett intézkedésekre van szükség. Ezért az

éghajlatváltozás és a katasztrófák épületekre és településkörnyezetre gyakorolt hatásainak megelőzésére és mérséklésére irányuló közös programok az árvizek, hóhullámok (szigetelés, árnyékolás és hűtés) és egyéb szélsőséges időjárási események kockázatának csökkenésével növelik az ellenálló képességet, miközben pozitív hatással vannak a polgári és kulturális épületek, települések tartósságára és élhetőségére is.

3. prioritás: Befogadó határmenti régió

4-es szakpolitikai célkitűzés: Egy szociálisabb és befogadóbb Európa megteremtése a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával

A Magyarország-Horvátország programterület régiói közötti gazdasági különbségek miatt számos kérdés merül fel az oktatási szolgáltatások területén. A tanulás minőségének javításával a távoktatás és az online oktatás SZC 4. (ii) pont pozitív hatással lesz a kulturális örökség megőrzésével kapcsolatos tudatosság szintjére, ezáltal erősítve a közösségeket. Az oktatás azáltal, hogy minőségi munkát biztosít a helyi gazdaság számára, amely lehetővé teszi az életszínvonal emelését, és ezáltal megakadályozza az elnéptelenedést, amely egyébként az épített környezet romlásához és a kulturális értékek elvesztéséhez vezet.

Az SZC 4. (vi) a kultúra szerepét erősíti, és a kulturális örökségi helyszínek felújítására és helyreállítására összpontosít. Az épített környezet és az infrastruktúra hasznot húz az ilyen típusú intézkedésekből, miközben pozitív gazdasági és társadalmi hatásokkal járnak.

Másrészt a turisztikai célú új épületek, létesítmények és közművek építése megváltoztatja a földhasználat tendenciáit mind a városi, mind a vidéki területeken. Ez a környező infrastruktúra túlterhelését is eredményezheti, ami ellentmondást eredményezhet az épített környezet és a kulturális és régészeti örökségi célpontok által képviselt értékek között. A turizmus veszélyeztetheti a hagyományos technológiát, és a hagyományos építmények egyszerűen eltűnhetnek, helyet adva a modern épületeknek, amelyek a szálláshelyek iránti keresletet igyekeznek kielégíteni. Továbbá fennáll a kulturális örökségi települések és régészeti örökségi helyszínek túlhasználata és minőségromlásának veszélye illegális turisztikai építkezések, környezetszennyezés, túlzottan felgyorsult és ellenőrizetlen urbanizáció formájában.

4. prioritás: Együttműködő határmenti régió

1. sz. Interreg-specifikus cél – Az együttműködés jobb irányítása

Az RKC 1. b) a hatékony közigazgatás fokozása a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint a polgárok, a civil társadalom szereplői és az intézmények közötti együttműködés előmozdításával, különösen a jogi és egyéb akadályok megoldása érdekében a határ menti régióban az épített környezet szempontjából irreleváns.

Az RKC 1. c) célja a kölcsönös bizalom kiépítése, ami némi pozitív hatást gyakorolhat a polgárokat arra ösztönözve, hogy rendezvényeket és fórumokat szervezzenek a hagyományok bemutatására az épített környezet tekintetében is, hangsúlyozva a kulturális örökségek megőrzését, így társadalmi-politikai nyomást gyakorolva a helyi közigazgatási és jogalkotási szervekre, hogy szükség esetén ennek megfelelően cselekedjenek.

6.8 A program lehetséges hatása az emberi egészségre és életvitelre

1. prioritás: Versenyképes határmenti régió

1-es szakpolitikai célkitűzés – Egy intelligensebb Európa megteremtése az innovatív és intelligens

gazdasági átalakulás előmozdításával

Az SZC 1 (iii) fokozza a kkv-k fenntartható növekedését és versenyképességét, valamint a munkahelyteremtést a kkv-kban, ami nemkívánatos szennyezést eredményezhet a CO₂ kibocsátás növekedése formájában. A gyakran szabadidős tevékenységekre használt vidéki régiókban az ipari fejlesztés jelentősen megváltoztathatja a helyiek életét a fény- és zajszennyezés szintjének növekedésével, még akkor is, ha a szennyezés korlátozására irányuló valamennyi meglévő szabályozást betartják. Másrészt ugyanakkor kis léptékű beruházásokra van szükség az elszegényedett régiók megsegítésére, hogy emeljék az életszínvonalat, és némi társadalmi és gazdasági élénkséget eredményezzenek.

Ezért alapvető fontosságú, hogy hangsúlyt fektessünk az intelligens gazdasági átalakulásra, amely lehetővé teszi, hogy a távoli helyeket és az elmaradott területeket is bevonjuk a gazdasági vérkeringésbe anélkül, hogy a hirtelen urbanizáció nemkívánatos változásokat hozna az életmódban.

2. prioritás: Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió

2-es szakpolitikai célkitűzés – Egy zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa irányába a tiszta és igazságos energetikai átmenet, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozás enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdításával

Az alacsonyabb szén-dioxid-kibocsátás és az energiahatékonyság és a tisztább energiaforrások formájában megvalósuló energiaátalakítás nagymértékben pozitív hatással lesz az egészségre, amit az SZC 2. (i) pont támogat. Az elmaradott régiókban a magán- és középületek szigetelése súlyosan hiányos vagy egyszerűen nem létezik, ezért minden olyan intézkedés, amely ezt a problémát enyhíti és ezáltal az életszínvonalat emeli, nagyon üdvözlendő. Emellett a városok és a legeldugottabb helyek egyaránt ki vannak téve mindenféle szennyezésnek (pl. műanyag, talaj, levegő), amit a körforgásos gazdaság előmozdításával lehet megoldani, amelynek célja az eldobott eszközök és berendezések mennyiségének csökkentése, és kevesebb olyan hulladék hátrahagyása, amely végül károsítja az emberi egészséget.

Az éghajlatváltozás a természeti rendszerek destabilizálódása révén komoly veszélyt jelent az emberi egészségre és biztonságra. Az SZC 2. (iv) pont célja, hogy a lehető legnagyobb mértékben enyhítse hatásait az ellenálló képesség kiépítésével. A szélsőséges időjárási körülményekhez való alkalmazkodás képessége kulcsfontosságú lesz az elkövetkező évtizedekben az élelmezésbiztonság és az élelmezésbiztonság biztosítása, valamint a hóhullámok által érintett emberek számának csökkentése érdekében. Az emberi életet és megélhetést közvetlenül veszélyeztető áradások, bozóttüzek, földcsuszamlások stb. kockázata is megnő. Az ezeken a területeken végrehajtott beruházások létfontosságúak az emberi egészség és életmód, valamint a környezeti szolgáltatások állapota szempontjából.

3. prioritás: Befogadó határmenti régió

4-es szakpolitikai célkitűzés: Egy szociálisabb és befogadóbb Európa megteremtése a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával

Az SZC 4. (ii) célja, hogy támogassa a befogadásra nyitottságot és a minőségi szolgáltatásokat az oktatásban, és hogy az emberek tudatosabbá váljanak életmódjukkal kapcsolatban. Azáltal, hogy az SZC 4. (ii) pont révén az egész életen át tartó tanulás és az online oktatás lehetőségei is megnyílnak, a polgárok még a távoli helyeken is olyan ismeretekre tehetnek szert, amelyek révén fizető állásokhoz juthatnak, és ezáltal életszínvonaluk emelkedik, ami hosszabb és egészségesebb életet jelent. A felnőttoktatás és az online tanulás hatékonysága azonban alacsonyabb, ezért – amellett, hogy

közvetetten – az intézkedésnek az emberi egészségre gyakorolt pozitív hatása is kisebb.

Az SZC 4. (vi) pont szerint az idegenforgalom rendkívül fontos potenciállal rendelkezik a határmenti térség gazdasági és társadalmi helyzetének javításában. A helyi jövedelem és a munkahelyek számának növekedése révén közvetlen előnyökkel hozzájárulhat a szegénység elleni küzdelemhez, és lehetővé teszi a legkiszolgáltatottabb társadalmi csoportok számára, hogy növeljék az egészséggel kapcsolatos kiadásukat. A határon átnyúló és nemzetközi turizmus a helyi közösségek egészségére nézve némi negatív hatással is bír az emberről emberre terjedő betegségeknek való kitétség révén.

4. prioritás: Együttműködő határmenti régió

1. sz. Interreg-specifikus cél – Az együttműködés jobb irányítása

Az SZC 1. b) pont szerinti intézményi együttműködés a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint a polgárok, a civil társadalom szereplői és az intézmények közötti együttműködés előmozdításával fokozza a hatékony közigazgatást, különösen a határ menti régiókban fennálló jogi és egyéb akadályok megoldása érdekében, ezért különböző területeken tervezett, de az emberi egészségre csak szűk és/vagy nagyon közvetett hatást gyakorol.

A Magyarország-Horvátország programban részt vevő két ország polgárainak kulturális csereprogramba való bevonása segíti a kölcsönös bizalom kiépítését az RKC 1. c) pont szerint, így az együttműködésre gyakorolt kívánt hatások mellett az életmódra is van némi pozitív hatása. A Magyarország-Horvátország programterület lakói nagyobb valószínűséggel utaznak át a határon a kikapcsolódás érdekében, ha biztonságban érzik magukat, miközben egy másik nemzet befogadja őket, ha mindketten tisztában vannak a kulturális különbségekkel, vagy akár értik a másik nyelvet.

6.9 A program lehetséges hatása a környezettudatosságra

1. prioritás: Versenyképes határmenti régió

1-es szakpolitikai célkitűzés - Egy intelligensebb Európa megteremtése az innovatív és intelligens gazdasági átalakulás előmozdításával

Bár az SZC 1. (iii) pontban felsorolt, infrastruktúra-fejlesztést és építési tevékenységeket magában foglaló intézkedések negatív hatással lehetnek a vizsgált területre, a kutatási és innovációs tevékenységek, valamint a fenntartható közös termék-, technológia- és szolgáltatásfejlesztést elősegítő kezdeményezések fokozhatják a környezettudatosságot a Magyarország-Horvátország programterületen. Az 1. prioritás keretében megvalósuló puha intézkedések, mint például a KKV-k számára szervezett képzések és szemináriumok, amelyek célja az intelligens, innovatív zöld megoldásokkal kapcsolatos ismereteik bővítése, ötleteket adhatnak a további fejlesztésekhez. Emellett a versenyképesség elérése érdekében a megújuló energiaforrások használatát elősegítő célzott képzések és figyelemfelkeltő kampányok is pozitív hatással lesznek a környezettudatosságra.

A kisléptékű infrastruktúrális beruházások azonban jellemzően nehézgépek használatával járnak, ami üvegházhatású gáz kibocsátást okoz. Javasoljuk, hogy a 6.2. pontban részletezett levegőtisztaság-védelmi tervet és hulladék-elhelyezési intézkedéseket itt is alkalmazzuk. Javasoljuk továbbá a KKV-k klímapozitív és fenntarthatósági elvárásainak beépítését a kiválasztási kritériumokba annak biztosítása érdekében, hogy az innovált vagy továbbfejlesztett termékek és szolgáltatások valóban megfeleljenek az intelligens átmenet céljainak, és hozzájáruljanak a környezettudatosság növeléséhez.

2. prioritás: Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió

2-es szakpolitikai célkitűzés – Egy zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa irányába a tiszta és igazságos energetikai átmenet, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozás enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdításával

Mind az SZC 2 (i) pont – az *energiahatékonyság előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése* –, valamint a (iv) pont – az *éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a katasztrófakockázatok megelőzése és az ellenálló képesség előmozdítása az ökoszisztéma-alapú megközelítések figyelembevételével* – pozitív hatással lesz a vizsgált területre. Az e prioritás keretében tervezett közös oktatási, tudatosságnövelő és tudásmegosztási tevékenységek közvetlenül javítják a környezettudatosságot.

Az SZC 2. (i) pont szerinti tevékenységek elősegítik a megújuló energiaforrásokra való áttérést, ami az üvegházhatású gázok kibocsátásának és a KKV-k szénlábnyomának csökkenését, valamint a társadalom energia- és környezettudatosabbá válását eredményezi. Nem szabad elfelejteni, hogy a zöld infrastruktúra fejlesztése során az SZC 2. alá tartozó két egyedi célkitűzésnek egymással összhangban kell lennie.

A Magyarország-Horvátország program másik konstruktív eleme a közvélemény szemléletformálására való összpontosítás. Az SZC 2. (iv) pont szerinti tevékenységek keretében a társadalom különböző szereplői tájékoztatást kapnak az éghajlatváltozásról, a körforgásos gazdaságról és a környezettudatos megoldásokról. Az SZC 2. (iv) pont keretében tervezett tevékenységek nagy hangsúlyt fektetnek a biodiverzitás megőrzésére, a zöld infrastruktúra fejlesztésének témáira, ami közvetlenül a környezettudatosság növekedéséhez vezet.

A „Fűts okosan!” („Heat smartly”) kampányt folytatni kell, és Horvátországban ki kell terjeszteni annak érdekében, hogy csökkentsék a háztartások fűtéséből származó kibocsátást, ösztönözve a fenntartható erdőgazdálkodásból (pl. folyamatos erdőgazdálkodás) származó száraz tűzifa használatát, kevesebb lignit és szén felhasználását, és azt, hogy ne használjanak háztartási hulladékot fűtésre.

3. prioritás: Befogadó határmenti régió

4-es szakpolitikai célkitűzés: Egy szociálisabb és befogadóbb Európa megteremtése a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával

Bár a társadalmi innováció és a társadalmi befogadással kapcsolatos beavatkozásoknak nincs közvetlen hatásuk a környezettudatosságra, a fenntartható turisztikai eszközök népszerűsítése pozitív hatással lehet mind a szolgáltatókra, mind a turistákra. A program kifejezetten a turisztikai ágazat érdekelt feleinek szóló képzéseket tartalmaz a környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos témákban, valamint tanulmányokat és cselekvési terveket, amelyek a természeti környezet turisztikai felértékelésének fenntartható formáit vizsgálják. Az SZC 4. (vi) pontban a legpozitívabb elemek a zöld turizmus és a környezetbarát desztinációkezelés előmozdításával kapcsolatos intézkedések. A Covid-19 világjárvány következtében a természetközeli turizmus egyre népszerűbbé vált, ezért a Magyarország-Horvátország program támogatni fogja a zöld mobilitás elérhetőségének javításával kapcsolatos kezdeményezéseket, például a kerékpárutak fejlesztését, különös tekintettel az EuroVelo meglévő nemzetközi útvonalaira.

A természetközeli turizmus előmozdítása negatív következményekkel is járhat; a fenntartható turizmus érdekében a turistáknak tiszteletben kell tartaniuk a környezetet, különös tekintettel a határon átnyúló területen található bioszféra rezervátumra. A hulladékgazdálkodást és a kiegészítő szolgáltatások működtetését a vonzerő területén a természet javára kell szabályozni.

Üdvözlendőek a túlzott turizmus elleni fellépések és a fenntartható turizmusra vonatkozó figyelemfelkeltő kampányok. Az SZC 4. (ii) pont az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás terén az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés javítására tesz kísérletet az elérhető infrastruktúra fejlesztése révén, többek között a távoktatás és az online oktatás és képzés rugalmasságának elősegítése révén. A támogatott kapcsolódó tevékenységek pozitív hatással lehetnek a környezettudatosságra, mivel az oktatás, a jó gyakorlatok átadása és a tudáscsere bővítheti a diákok, tanulók stb. látókörét. Javasoljuk, hogy minden oktatási tevékenységbe építsék be a környezetbarát szempontok bemutatását, hogy a szaktudással gazdagodott résztvevők a jövőbeni tevékenységüket környezettudatosan végezhesék.

A tervezett infrastruktúra-fejlesztési és építési tevékenységek során ugyanazokat a negatív hatásokat és javaslatokat kell figyelembe venni, mint ahogyan azt a 6.6. pontban, az SZC 1. (iii) pontban részleteztük.

4. prioritás: Együttműködő határmenti régió

1. sz. Interreg-specifikus cél – Az együttműködés jobb irányítása

Az RKC 1. b) szerinti intézményi együttműködést különböző tematikus területeken tervezik, ideértve az energiahatékonyságra és a megújuló energiaforrásokra összpontosító területeket is. Az ilyen területen végzett beavatkozások alkalmasak arra, hogy növeljék a helyi közösségek környezettudatosságát.

Az RKC 1. c) pont szerinti P2P-tevékenységek a környezettudatossággal kapcsolatos helyes gyakorlatok átadásának platformjaként is szolgálhatnak. Bár a kulturális fesztiválok és sportesemények negatív hatással lehetnek a környezetre, ugyanakkor a megfelelő kommunikáció, valamint a megfelelő újrahasznosított anyagok népszerűsítése és használata révén mind hozzájárulhatnak a környezettudatosság fejlesztéséhez.

6.10 A program lehetséges hatása a felmerülő környezeti konfliktusokra és potenciális problémákra, valamint a meglévő problémák súlyosbodására

1. prioritás: Versenyképes határmenti régió

1-es szakpolitikai célkitűzés - Egy intelligensebb Európa megteremtése az innovatív és intelligens gazdasági átalakulás előmozdításával

Az infrastruktúra fejlesztése és az építési munkálatok környezetvédelmi szempontból lehetséges feszültségnövelő tényezők. Amint azt az előző fejezetekben kiemeltük, az e prioritáshoz kapcsolódó beruházások számos negatív környezeti hatással járnak, többek között nem újrahasznosítható hulladék keletkezésével, a közlekedésből származó kibocsátással és zajszennyezéssel. A jelen SZC keretében megvalósuló puha intézkedések, mint például a (lehetőleg online) képzések, rendezvények, valamint a vállalkozástámogató és K+F szervezetek bevonása azonban kevésbé szolgálnak alapjául a lehetséges konfliktusoknak. Ami az innovációt illeti, az intelligens gazdasági átalakulást elősegítő kezdeményezések sem vezethetnek a meglévő problémák és konfliktusok kiéleződéséhez.

A KKV-k környezettudatosságra való ösztönzése e prioritás egyik célintézkedése lesz, ezért javasolt a jövőbeni pályázati felhívásokba a természeti értékek védelmére vonatkozó kritériumot beépíteni.

2. prioritás: Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió

2-es szakpolitikai célkitűzés – Egy zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa irányába a tiszta és igazságos energetikai átmenet, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozás enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdításával

A zöld infrastruktúra fejlesztésével kapcsolatban az előző bekezdésben (1. prioritás) kifejtett lehetséges negatív környezeti hatások az SZC 1. (i) egyedi célkitűzés alatt is értelmezhetők. A tiszta és igazságos energiaátállást és az energiahatékonyt támogató intézkedések a kereslet csökkenése miatt konfliktust okozhatnak a vállalatok és az energiaszolgáltatók között. A megújuló energiaforrásokra való átállás költséges lehet, ugyanakkor előremutató döntés. A klíma- és dekarbonizációs célokkal összhangban az átállásnak a régió minden szereplőjének érdeke kell, hogy legyen, mivel a késlekedés és a környezetkárosító megoldások bevezetése mindenképpen konfliktushoz vezet a fogyasztók, a termelők vagy a helyi és regionális hatóságok között.

Ki kell emelni, hogy bár a határmenti régiót kedvező környezeti feltételek jellemzik, az éghajlatváltozás eredményei; a nyári szárazság növekedése, valamint a folyóáradások, különösen a Dráva és a Mura folyók térségében, ellenséges légkört teremthetnek. Az emberi tényezők is egyre nagyobb szerepet játszanak a katasztrófaesemények kialakulásában (pl. illegális fakitermelés, erdőtüzek, a folyók közösségi szennyezése stb.). E hatásokkal kapcsolatban a programnak javítania kell a helyi érdekelt tudatosságát és hozzáállását. A régióban is kimutatható a fosszilis tüzelőanyagoktól való nagyfokú függőség: mindkét országban a teljes energiaellátás több mint 2/3-a jelenleg fosszilis energiaforrásokon alapul. Az átállás konfliktusokat eredményezhet, ugyanakkor azonban mindkét ország részéről elengedhetetlen és elvárt. A határmenti megyék hulladékgazdálkodási helyzete szintén potenciális konfliktusforrás, ezért a feszültségek elkerülése érdekében a Magyarország-Horvátország program a környezetvédelmi és zöld átállási projektek széles körét támogatja.

Hangsúlyozni kell, hogy a 2021-2027-es Magyarország-Horvátország program korlátozott pénzügyi forrásai miatt nem tud jelentős mértékben hozzájárulni az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz, azonban elősegítheti az érdekelt felek hatékonyabb és összehangoltabb erőfeszítéseit támogató célkitűzéseket.

A Magyarország-Horvátország program keretében kiválasztott, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást, a katasztrófakockázatok megelőzését és az ellenálló képességet elősegítő, az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket figyelembe vevő második egyedi célkitűzés (iv) számos lehetőséget kínál a konfliktusok megoldására. Mivel a Magyarország-Horvátország program területén az épületek többsége nem felel meg sem a műszaki előírásoknak, sem az energiahatékonyági elveknek, ezért a Magyarország-Horvátország program által támogatott, a megújuló energiaforrásokat népszerűsítő tudatformáló programok szervezése javasolt a társadalom különböző korosztályai és szereplői számára. A társulás a biodiverzitás megőrzését, a zöld infrastruktúra fejlesztését, a kibocsátások (CO₂) elnyeléséhez hozzájáruló élőhelyek helyreállítását célzó tervezett projektek révén hozzájárul a környezeti konfliktusok csökkentéséhez. Ha az intézkedések eredményeként nő a szélsőségek és katasztrófák elleni védekezőképesség, valamint a régió képes lesz a helyi éghajlat szabályozására, a konfliktusok tendenciája csökkenni fog.

3. prioritás: Befogadó határmenti régió

4-es szakpolitikai célkitűzés: Egy szociálisabb és befogadóbb Európa megteremtése a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával

Az idegenforgalmi tevékenység növelése és a természeti értékek megőrzése általában ellentmondásos prioritások. Figyelembe kell venni a természeti környezet túlzott kizsákmányolásának nagy kockázatát,

és a finanszírozási döntéseket megfelelően ellensúlyozni kell a fenntarthatósági kritériumok alkalmazásával, különben a turizmusfejlesztési tevékenységek hosszú távon a természeti erőforrások túlfogyasztásához és romlásához vezetnek. A turisztikai tevékenységeket célzó infrastrukturális fejlesztések potenciálisan veszélyeztetik a biodiverzitást, különösen a természeti örökség vagy védett területek közelében található látnivalók vagy programok esetében. A megnövekedett turisztikai tevékenység és az ehhez kapcsolódó látogatói forgalom, a forgalom miatt a levegőszennyezés, a víz- és talajszennyezés, valamint a keletkező kommunális hulladék mennyiségének növekedése, és ezáltal az energiafogyasztás növekedése következhet be. A „túlzott turizmus” ellen meghirdetett intézkedések konfliktusokhoz is vezethetnek, azonban környezetünk vagy egészségünk védelme érdekében a projektek értékelésekor mindenképpen üdvözlendő a határozottság szem előtt tartása.

A Magyarország-Horvátország programterületen az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás helyzetének minőségi javítását célzó (ii) egyedi célkitűzés tekintetében támogatni kell a lakosságnak szóló közös oktatási tevékenységeket annak érdekében, hogy a helyi lakosokat és minden korosztályt felkészítsék az átállásra, és tájékoztassák őket a körforgásos gazdaság által kínált fenntartható lehetőségekről. A tudás és a tudatosság segíthet megelőzni a konfliktusok eszkalálódását.

Amint azt az előző fejezetekben kiemeltük, javasoljuk, hogy a kultúra és a turizmus fejlesztését előmozdító (vi) egyedi célkitűzést hangolják össze az energiahatékonyságot célzó SZC 2. (i) célkitűzéssel, és indítsanak közös fellépéseket a kulturális épületek és turisztikai létesítmények fejlesztésére, elősegítve a helyi megújuló energiaforrások alkalmazását, amelyekre a régió bőséges alkalmazási lehetőségeket kínál.

4. prioritás: Együttműködő határmenti régió

1. sz. Interreg-specifikus cél – Az együttműködés jobb irányítása

Az Interreg-specifikus cél (b) és (c) pontja által támogatott együttműködés, párbeszéd, valamint a kulturális és szakmai kapcsolatok erősítése általánosságban hozzájárul a potenciálisan felmerülő konfliktusok és problémák megoldásához. A kulturális- és sportesemények szervezése arra is jó alkalom lehet, hogy a résztvevők terjesszék a környezettudatossággal kapcsolatos legjobb gyakorlataikat, amelyek meg tudják előzni az éghajlatváltozással potenciálisan együtt járó konfliktusokat. Ha a fenntarthatóság is bekerül a támogatást nyerő együttműködési projektekkel szemben támasztott feltételek közé, akkor ezek a hatások különösen pozitívak lehetnek.

6.11 A program lehetséges hatása a fenti tényezők közötti együttműködésre és a veszélyek összesített következményeire

A határrégió környezeti és gazdasági-társadalmi állapotára potenciálisan hatással bíró tényezők összefoglaló táblázata

	Hatás a talajra	Hatás a levegőre	Hatás a felszín feletti és a felszín alatti vizekre	Hatás a biodiverzitásra, a növényvilágra és az állatvilágra	Hatás a Natura 2000 területekre és más környezetvédelmi területekre	Hatás az éghajlatra	Hatás az épített környezetre, a települések környezetére, valamint a kulturális és régészeti örökségre	Hatás az emberi egészségre és életmódra	Hatás a környezettudatosságra	Hatás a felmerülő/súlyosbodó környezeti konfliktusokra és problémákra
PO 1 (iii) A kkv-k fenntartható növekedésének és versenyképességének, valamint a kkv-k körében való munkahelyteremtés fokozása, többek között termelő beruházások révén										
PO 2 (i) Az energiahatékonyságot szolgáló intézkedések előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése										
PO 2 (iv) Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint a reziliencia előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket										

A Magyarország-Horvátország program nem tartalmaz részletes intézkedéseket, de nagy vonalakban lehatárol beavatkozási területeket, és beazonosít különválasztó feltételeket. Az előző, 6.1 és 6.10 közötti alfejezetekben részletesen elemeztük minden kiválasztott specifikus célkitűzés hatását a különféle környezeti elemekre és kategóriákra.

Figyelembe véve az 1-es prioritás (iii) egyedi célkitűzésében *(A kkv-k fenntartható növekedésének és versenyképességének, valamint a kkv-k körében való munkahelyteremtés fokozása, többek között termelő beruházások révén)* tervezett különféle infrastrukturális fejlesztéseket, építéseket és felújításokat, továbbá számolva a PO4 (vi) egyedi célkitűzésében *(A kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítése a gazdaságfejlesztésben, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció terén)* és az Interreg-specifikus cél (c) pontjában *(A kölcsönös bizalom építése, különösen az emberek közötti kapcsolatokat erősítő fellépések előmozdításával)* a környezeti erőforrások fokozott használatával, illetőleg a turisztikai tevékenységekkel együtt járó megemelkedett szennyezési formákkal, gyenge negatív hatásokra lehet számítani a talaj, a levegő, a vizek, a biodiverzitás, a növény- és állatvilág, valamint a Natura 2000 területek és az éghajlat tekintetében. Ugyanakkor a 2-es prioritás (iv) egyedi célkitűzés *(Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint a reziliencia előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket)* nagyon pozitív – de legalább is mérsékelten pozitív – hatással lesz ugyanezekre, mint ahogy ilyen hatások várhatók a 2-es prioritás (i) egyedi célkitűzés *(Az energiahatékonyságot szolgáló intézkedések előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése)* kapcsán is a levegő, a biodiverzits és az éghajlat vonatkozásában.

Általánosságban elmondható, hogy a 2-es prioritás (i) egyedi célkitűzésének összességében ellentmondásos lesz a hatása, mivel olyan, a megújuló energiaforrásokat érintő fejlesztéseket tartalmaz, amelyek gyenge negatív hatást gyakorolhatnak a talajra, a vízre, a biodiverzitásra, a Natura 2000 területekre és az éghajlatra, ugyanakkor pozitív hatásokkal is jár majd azáltal, hogy hozzájárul az éghajlatváltozás és az általa a természeti erőforrásokra gyakorolt nyomás mérsékléséhez.

A PO4 (ii) egyedi célkitűzése *(Az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén, a hozzáférhető infrastruktúrák kialakítása révén – többek között a táv- és az online oktatás és képzés tekintetében a reziliencia növelésével)*, valamint az Interreg-specifikus cél (b) pontja *(A hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil társadalmi szereplők és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határ menti régiókban fennálló jogi és egyéb akadályok megszüntetése céljából)* nem igazán relevánsak a talaj, a levegő, a vizek, a biodiverzitás, a növény- és állatvilág, a Natura 2000 területek vagy az éghajlatváltozás szempontjából. Hasonló a helyzet a 2-es prioritás (i) egyedi célkitűzésével *(Az energiahatékonyságot szolgáló intézkedések előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése)*, habár ez említ kisebb léptékű, alacsony kibocsátású

infrastrukturális fejlesztéseket, de mégis semleges lesz a talaj, a vizek és a Natura 2000 területek vonatkozásában.

A fent bemutatott táblázat az értékelés összefoglalását jelenti. Ha egyszerű matematikai módszerekkel vizsgáljuk a hét kiválasztott beavatkozási terület által potenciálisan érintett környezeti hatások elemeit és kategóriáit, és a pozitív és negatív hatásokat +1 és +2, valamint -1 és -2 értékekkel helyettesítjük, miközben a vegyes hatásokat zérónak vesszük, és a különböző kategóriákon átívelően átlagolunk, akkor a többszereplős környezeti hatásvizsgálat diverzifikált korrelációs rendszeréből a következő informatív összesített eredményeket tudjuk kiolvasni:

- Három olyan egyedi célkitűzés van, amely mind a tíz figyelembe vett környezeti elemre hatással van: a KKV-kat támogató PO1 (iii) a PO4 (vi) ponttal közösen összességben negatív hatású, ugyanakkor az éghajlatváltozás ellen hatni szándékozó PO2 (iv) csakis erősen pozitív hatásokkal rendelkezik. A PO (vi) pontnak a fenntartható turisztikai beavatkozásai mellett, hogy negatív hatásokat is kiválthatnak, enyhén pozitív szempontokkal is rendelkeznek két területen, és hasonló igaz a PO1 (iii) kapcsán is. Az Interreg-specifikus cél (b) pontja alá tartozó együttműködési tevékenységek vannak a legkevesebb környezeti területre hatással (ti. csak egyre).
- A megvizsgált környezeti elemek elsöprő többségét a hét egyedi célkitűzésből négy érinti, illetve mindegyikükre hatással van legalább négy egyedi célkitűzés.
- A környezeti elemeket érő átlagos behatást figyelembe véve a legnegatívabb befolyást a PO4 (vi) fenntartható turizmusa jelenti, illetve a KKV-k tevékenységei a PO1 (iii) alatt: vannak közös hatásaik a környezettudatosságra, illetve külön-külön hatnak az emberi egészségre és az épített környezetre is, de mindeközben potenciálisan hátrányosan befolyásolják az összes többi környezeti elemet.
- Az energiahatékonyságot támogató, illetőleg az üvegház hatású gázok kibocsátását csökkentő PO 2 (i) a leginkább ambivalens beavatkozási terület: erős pozitív hatással lehet két területre (egészség, környezettudatosság), valamint hasonló hatással egy másikra (épített környezet), miközben enyhén negatívan érinthet hat elemet is (talaj, biodiverzitás, víz, Natura 2000, éghajlat, környezeti konfliktusok).
- Összességében a legpozitívabb hatás a PO2 (iv) alatt szereplő, éghajlatváltozás elleni beavatkozásoktól várható. A PO4 (ii) és az Interreg-specifikus cél (b) pontja által támogatott együttműködési tevékenységek szintén összességében pozitív képet mutatnak, de a környezeti elemek többségének szempontjából nem relevánsak.
- A tervezett tevékenységektől mint környezeti elemek a legtöbb pozitív hatásra az emberi egészség, a környezettudatosság és az épített környezet számíthatnak.

Ha átlagoljuk a beavatkozások hatásait, a következő rangsorra juthatunk:

- PO 2 (iv) Éghajlatváltozás: 2
- PO 4 (ii) Oktatás: 0.2
- ISO 1 (b) Közigazgatás: 0.1
- PO 2 (i) Energia: -0.1
- ISO 1 (c) Kölcsönös bizalom: -0.2
- PO 1 (iii) KKV-k és munkahelyek, PO 4 (vi) Fenntartható turizmus: -0.8

A fenti adatokból kiolvasható, hogy a fenntartható turizmus, a KKV-k növekedése és a munkahelyteremtés azok a területek, amelyek esetében egy-egy beavatkozás a legnagyobb eséllyel van negatív (veszélyeztető vagy roncsoló) hatással a környezeti elemekre. Ugyanakkor a kölcsönös bizalom kiépítésére és megtartására irányuló beavatkozási terület mellett általánosságban véve valamennyi tervezett tevékenység rendelkezik pozitív hatásokkal is.

7 Óvintézkedések

A jelen fejezeten belül a megközelítésünk az SKV irányelv fókuszát követi, mivel az teljes mértékben alkalmazandó a szóban forgó magyar-horvát határon átnyúló együttműködési programra.

Ha vannak olyan tervezett intézkedések, amelyek célja, hogy megelőzzék, csökkentsék vagy minél teljesebben kiegyenlítsék a Magyarország-Horvátország program végrehajtásából a környezetre következő jelentős, káros vagy hátrányos hatásokat, úgy azokat itt kell felsorolni, azon kritikus programelemek beazonosításával együtt, amelyek potenciálisan negatív környezeti hatással járhatnak, az ilyen hatások ellen bevetett intézkedések ellenére is. A megjegyzések a fő környezeti területek szerint vannak csoportosítva, követve ezzel a jelen SKV jelentés 6. fejezetének szerkezetét.

Talaj

A határrégióban kiemelten fontos szerepet játszik a mezőgazdaság, ezért a talaj védelme, illetve az erózió, a kimerülés és a szennyezés minimalizálása prioritást élvez. Infrastrukturális fejlesztések és építési tevékenység csak olyan területen javasoltak, amelyek nem minősülnek termékeny talajnak, különösen olyan megyékben, ahol a helyi gazdaság kifejezetten függ a mezőgazdasági termeléstől.

Célszerű olyan közös tevékenységeket támogatni, amelyek a fenntartható földhasználathoz kapcsolódnak, illetve annak elterjesztését segítik elő; ezek az agro-ökológiai, regeneratív (csökkentett trágyahasználatú vagy trágyázásmentes) gazdálkodástól az organikus

erdőgazdálkodásig terjednek, és központjukban az egészséges talaj áll. Többek között fontos az agro-food KKV-k oktatása is, amelynek a legjobb gyakorlatok elsajátítására és egymással való megosztására kell fókuszálnia, és amelynek az eredménye egy fenntarthatóbb és a biodiverzitásra, valamint a környező ökoszisztémára jobban támaszkodó mezőgazdaság.

Nem szabad megfeledkezni a környező társadalomról sem, ezért a helyi polgároknak és döntéshozóknak meg kell ismerkedniük az alternatív fogyasztói magatartás olyan lehetőségeivel, mint a "gazdától az asztalra" kezdeményezések, a helyi agro-food termékek vagy az éghajlatváltozáshoz való adaptáció további formái, amelyek amellett, hogy növelik az egyéni jóllétet, a helyi gazdaságot is erősítik. A mezőgazdasági ágazat szereplői jelenleg nem jelennek meg a Magyarország-Horvátország programban, mivel nem szerepelnek a fő célcsoportok között, ami teljességgel elfogadhatatlan akkor, ha a programnak szándékában áll a földhasználattal összefüggő tevékenységek megvalósítása.

A zsúfolt területeken élő, folyton növekvő népesség kihívást jelent a hulladékgazdálkodás számára, és veszélyezteti a talaj épségét is. A turizmus szempontjából nézve is fontos a helyes hulladékkezelés előmozdítása, ezért javasolt a helyi lakosság és a vállalkozások számára vonatkozó közös oktatási és képzési tevékenységek szervezése, mivel ők tudnak hatni a hulladék keletkezése ellen. A látogatókat már az érkezésük előtt, illetve a tartózkodásuk alatt tájékoztatni kell a szabályokról (olyan eszközökkel, mint például a digitális alkalmazások, online elérhető promóciós anyagok stb).

A természeti helyszínek számára komoly veszélyt jelentenek a tömegek és a gépjárműforgalom, ezért rendezvényeket csak akkor lehet szervezni, ha a forgalom korlátozott, és a helyszíntől minél távolabb zajlik, továbbá ha megelőző lépéseket tettek a hulladék keletkezése ellen.

Levegő

Javasolt a két ország között olyan, a KKV-k számára készített közös útmutatók (pl. kézikönyvek) kidolgozása, amelyek témája az építési területeken alkalmazandó legjobb gyakorlatok; illetve javasoltak további olyan tevékenységek, amelyek a nemzeti szintű előírásoknak megfelelő mértékre vagy az alá csökkentik a környezeti károkat és a szennyezést.

Az erőforrásokkal való takarékoskodás, valamint a szükségtelen szennyezés elkerülése érdekében a KKV-k esetében meg kell fontolni a létező, kihasználatlan épületek átalakítását, mivel ez nem tesz szükségessé nagy volumenű építkezést vagy földtisztítást.

A műszaki tervezés számos területén javasolt az ökoszisztémával összhangban álló módszertan alkalmazása, ahol különös figyelmet fordítanak az épületek külsején és belsejében alkalmazható, a levegő minőségét javító zöldfelületekre. Megfelelő tervezés és kivitelezés esetén a parkok és egyéb zöld területek is befolyásolják a légminőséget, mivel szennyezéseket vonnak ki a levegőből. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás szempontjából a városok (különösen

Pécs), de a kisebb települések számára is hasznosak a zöld infrastruktúrába való beruházások, mivel ezek természet alapú megoldásokat kínálnak, és csökkentik a szennyezést.

A közlekedés nagyban hozzájárul a levegő szennyezéséhez, ezért ahol lehetséges, ott alacsony kibocsátású megoldások bevezetésére van szükség, például az e-mobilitás eszköztárából (és nem csak a kerékpározás területéről), mivel ezek a turizmushoz kapcsolódóan is csökkenteni tudják a szennyezést.

További harmonizált szabályok meghozatala javasolt a fosszilis energiaforrással hajtott járművekhez kapcsolódóan. A határon átnyúló szabályozásnak és szabványoknak meg kell erősíteniük a természeti és a kulturális örökség helyszíneit egyaránt, az említett közlekedési eszközökkel való hozzáférés korlátozása által.

Felszíni és felszín alatti vizek

Javasolt harmonizálni a szabályrendszereket a 6.1-es fejezetben említett eróziós és ülepedési tervvel kapcsolatban, és létrehozni egy legjobb gyakorlatokat tartalmazó kézikönyvet (lásd 6.2-es fejezet), ezáltal is megelőzve az építkezéseken előforduló lefolyásokat, és csökkentve a vizek szennyezésének kockázatát.

Nagy léptékű vízgazdálkodási problémák esetén megoldás lehet a mezőgazdasági területeknek a vízvisszatartásba való bevonása, a 6.1-es fejezettel összhangban. Ezeket a feladatokat célszerű olyan közös tevékenységekkel megoldani, amelyek harmonizált vízvisszatartási és -tárolási stratégiák kialakításához vezethetnek, kiegészítve gazdálkodók és árvíz-megelőzési szakemberek által közösen rögzített legjobb gyakorlatokkal. E területeken kiemelkedően fontosak a képzések, amelyeknek köszönhetően az érdekeltek felismerik, hogy a regeneratív, agro-ökológiai módszerek javítják a talaj szerkezetét, ezáltal alkalmassá téve azt a felszíni lefolyások megakadályozására. Továbbá a természetes tavak és kisebb víztározók helyreállítása, illetve vízfogók építése a víznek a csatornában való tárolására, valamint megfelelő öntöző-lefolyó rendszerek kialakítása is segít a többletvíz szabályozásában.

A folyók szabályozása szintén olyan terület, amely határon átnyúló együttműködést kíván. A rossz állapotú folyami szakaszok és árterületek helyreállítását ökoszisztéma-alapú megközelítéssel kell kezelni. Annak érdekében, hogy a vízgazdálkodás területén az elvárt eredményeket el lehessen érni, mindkét országnak garantálnia kell, hogy nem terveznek (és hogy a jövőben sem fognak engedélyezni) vízi erőművet a Mura és a Dráva folyón mindaddig, amíg a vonatkozó rendszerek/technológia terén nem áll be olyan fejlődés, amely őket természetbarátabbá teszi, és csökkenti a vízi ökoszisztémák számára jelentett káros hatásukat.

Harmonizált szabályozásra van szükség a szennyvízkibocsátást illetően (hozzájárulva mindkét ország területén a turisztikai látványosságokat kiszolgáló fizikai vagy biológiai szennyvízkezelő rendszerek megépítéséhez).

Miközben nagyobb hangsúly kerül a vízi turizmus infrastruktúrájának fejlesztésére, nem szabad megfeledkezni a természettudatos vízi turisztikai tevékenységekre vonatkozó közös stratégiák és tervek kidolgozásáról sem. Ezzel egyidejűleg növelni kell a látogatók ismereteit a helyi ökoszisztémákról az olyan tevékenységek előtt vagy folyamán, mint a vízi túrázás, a madármegfigyelés vagy a hajóutak, hogy ily módon is hozzájáruljunk a természeti értékek megőrzéséhez.

Biodiverzitás, növényvilág, állatvilág

A tervezett fejlesztésekre csak a vonatkozó nemzeti szintű természetvédelmi szabályokkal összhangban kerülhet sor, miközben – amennyire lehet – el kell kerülni (mindenekelőtt a nagy léptékű, hosszú távú beruházások kapcsán) az olyan védett területeket, mint az UNESCO Mura-Dráva-Duna Határokon Átnyúló Bioszféra-rezervátum, a Natura 2000 területek, a nemzeti parkok, a természeti parkok, a különleges rezervátumok, a jelentős tájképek és az erdőrezervátumok, főleg Zala, Somogy, Belovár-Bilogora és Pozsega-Szlavon megye területén.

Ami a nem védett természeti területeket illeti, kiemelkedően fontos olyan, biodiverzitást kompenzáló tervek kidolgozása természetvédelmi szakemberekkel együttműködésben, amelyek infrastrukturális beruházásokra vonatkoznak.

Európa egyik legjelentősebb vizes élőhelye a Mura-Dráva-Duna Határokon Átnyúló Bioszféra-rezervátum. A Magyarország-Horvátország program ennek a területnek nagy részeit lefedi a két ország határvidékén, ennek ellenére ez a speciális terület kevésbé kerül megemlítésre a tervezett projektekben és tevékenységekben, ami a rezervátum mögött álló komoly támogatottság figyelmen kívül hagyását jelenti. Nyomatékosan javasoljuk olyan specifikus tevékenységek beemelését a programba, amelyek kizárólag ennek a bioszféra-rezervátumok szólnak – nem csak az egyedülálló biodiverzitás miatt, hanem azért is, mert végigterjeszkedik a két ország közös határán, és így kifejezi a határon átnyúló együttműködés kiemelkedő fontosságát, ami a magyar-horvát programnak is a végső rendeltetése.

Javasolt a mezőgazdaság szereplőinek oktatása és tájékoztatása a 6.1-es fejezetben említett, környezetbarát, organikus vagy agro-ökologikus gyakorlatokkal kapcsolatban. Védőövezetek használata, a tájkép megőrzése, erdőgazdálkodási megoldások, a műtrágya, szárítószerek, peszticidek mellőzése (különös tekintettel a neonikotinoidokra) mind fontos szempont a természet védelmét tekintve, és ezek mind szorosan kötődnek a mezőgazdasághoz. Továbbá a beporzókat egy határon átnyúló harmonizált mintavételes hálózattal kellene monitorozni, ami mind természeti, mind gazdasági szempontból előnyös lenne.

Szintén szükséges a regionális ökoszisztémával kapcsolatos szolgáltatások értékelése és olyan adatmegosztási szolgáltatások kifejlesztése, amelyek valamennyi érdekelt (mezőgazdaság, vadon élő állatfajok felügyelete stb.) között interszektoralis együttműködést valósítanak meg.

A turizmus a természeti helyszínek túlhasználatához vezethet, ezért közös fellépést javasolunk olyan harmonizált szabályozók vagy útmutatók kidolgozására, amelyek bemutatják, hogy a biodiverzitást miként lehetséges megóvni a turisztikai szolgáltatások segítségével. A természetvédelem szempontjából feltétlenül szükséges a turisztikai helyszíneken olyan, a körforgásos elvet követő környezeti gyakorlatok kialakítása, amelyek megelőzik a hulladék keletkezését, vagy amelyek szelektálják vagy másképpen elszeparálják a keletkezett hulladékot, de mindeközben azokról a fenntartható beszerzési eljárásokról sem szabad megfeledkezni, amelyek a környezetbarát termékek megvásárlását segítik elő. Szintén javasolt a túrcsoportokat és az egyéni látogatókat ellenőrzés alatt tartó intézkedéseket bevezetni annak érdekében, hogy a természet megzavarása és állapotának esetleges romlása a minimális mértékre szorítkozzon. Továbbá a zöldmezős beruházásoknál és a beépített területek fejlesztésénél egyaránt javasoljuk környezeti hatástanulmányok előírását, valamint olyan gyakorlatok alkalmazását, amelyek segítik a biodiverzitás megőrzését.

Natura 2000 / egyéb természetvédelmi területek

A határrégió különösen gazdag Natura 2000-es védett területekben, nem csak a Mura-Dráva-Duna Határokon Átnyúló Bioszféra-rezervátumot tekintve, de a Pécs melletti Mecsek, a Dél-Zselic, a szentai erdő vagy a bilogorai Kilničko gorje stb. kapcsán is, mivel ezeket a jelentős területeket is ugyanúgy érintik az éghajlatváltozás negatív hatásai. Ezért fontos, hogy a Magyarország-Horvátország programban tervezett közös természetvédelmi tevékenységek között szerepeljenek harmonizált és célirányos konzervációs tervek, amelyek kifejezetten említik mindkét ország Natura 2000-es területeit is, és világos célokat tűznek ki velük kapcsolatban, különben a gyepes területek és az erdők állapota továbbra sem lesz kielégítő. Továbbá nagy szükség van a beporzók tekintetében olyan, régiós szintű monitoringrendszerek közös kialakítására, amelyek határon átnyúló mintavétellel működnek.

Állandó lemaradásban vannak az olyan közös fellépések, amelyek a kapacitásépítés vagy a kutatás érdekében beruházásokat vonzanak, határon átnyúló jelleggel harmonizálják a források (pl. a LIFE program) felhasználását, vagy egyéb EU támogatásokat hasznosítanak (lásd Horizon Europe projektek, Biodiversa+ Partnerség).

A Natura 2000 területek társadalmi-gazdasági jelentőségének feltérképezése és értékelése, amennyiben az érintettek egy széles körének segítségével történik, hozzájárulhatna a figyelem felkeltéséhez, és nagyobb jelentőséggel ruházhatná fel ezen területeket az olyan szempontokból, mint a karbon-tárolási kapacitást, a biodiverzitás szinergiája az éghajlatváltozás lassításával és az adaptáció elősegítésével stb.

Kiemelten fontosak azok a határon átnyúló programok, amelyek a helyi turisztikai cégeket, nemzeti parkokat és egyéb helyi érdekelteket ismertetnek meg a Natura 2000 irányelvek általános tartalmával és velejáráival, de ugyanígy jelentősek a nemzeti természetvédelmi tervek is ezen területek társadalmi-gazdasági megítélésében. Emellett javasolt arra is kidolgozni közös

tevékenységeket, hogy a látogatók és a helyiek megismerhessék a Natura 2000 területek kívánt állapotát annak érdekében, hogy a védelmükhöz is hozzá tudjanak járulni.

Éghajlat

Javasoljuk a nemzeti éghajlat-változási stratégiák céljaival összhangban álló fenntarthatósági és éghajlat-változással kapcsolatos elvárások megfogalmazását a KKV-k felé a kiválasztásuk során, ezáltal biztosítva a mezőgazdaság, az ipar és a szolgáltató szektor területén az éghajlatváltozáshoz való helyi adaptációt, valamint azt, hogy a termékek olyan módon kerüljenek előállításra, amely nem járul hozzá az üvegházhatású gázok kibocsátásához.

Mivel az utólag átalakított épületek energiahatékonysága, valamint a városi területek ellenálló képessége a klímaváltozás elleni küzdelemhez (a helyi mikroklíma megtartásához, illetve a hosszú távú megfelelő állapothoz) elengedhetetlen, ezért a jelen állapotukat javító tevékenységek ugyanolyan fontosak, mint a zéró energia-kibocsátású épületek terjedése.

A fák számának meghatározásán, illetve a 6.2-es fejezetben leírt környezetbarát tervezési módozaton túl számos további megoldást kell alkalmazni az épületek felújítása és a fenntartható mobilitás kapcsán, mivel vegetatív klimatikus hatások révén csökkentik az energiafelhasználást, valamint számos pozitív hatással bírnak a természeti és az épített környezetre. Megelőző intézkedéseket kell tenni a fenntartható épületekben való étellel együtt járó potenciális "visszaesés" ellen: a lakók esetleg több energiát használnak fel a végén, mivel arra a hamis meggyőződésre alapoznak, hogy ők nem járulnak hozzá üvegház-hatású gázok kibocsátásához. Azzal egyidejűleg, hogy csökkentik az egyes energiaforrásoktól való függőséget, a napenergia és a geotermikus energia priorizálása szükséges a biomassza alapuló energetikai megoldásokkal szemben, amint az a 6.6-os fejezetben is említésre került. (A biomassza nem tiltott, de a termelési gyakorlatokat harmonizálni szükséges.)

Határon átnyúló tevékenységekre van szükség a károsanyag-kibocsátás változásának monitorozására, ami segít a gépjárművek (különösen a fosszilis üzemanyaggal működők) és a látogatók számának korlátozásában; ezt a látogatók és a helyi lakosok / szolgáltatók / egyéb érdekelték számára szervezett közös oktatási akciókkal lehet elérni.

A régióban termelt élelmiszerekből származó hulladék szinten közös fellépést kíván: közös sztenderdekre és ösztönzőkre van szükség annak érdekében, hogy a fogyasztók (mind a helyiek, mint az ide látogatók) helyi organikus termékeket vásároljanak, és megfelelő ismeretekkel rendelkezzenek a helyi organikus és fenntartható gazdaságról.

A kiválasztási kritériumok mögött húzódó elvek teljesülése és a prioritások közötti konzisztencia érvényesülése érdekében a környezeti oktatásnak integratívnak kell Lennie, kiterjedve a marginalizált csoportokra is.

Épített környezet, települési környezet, kulturális és régészeti örökség

A KKV-k építkezései során a méretezés hatékonysága potenciálisan megváltoztatja a települések és a hagyományos kulturális tájak általános képét. Minden építéssel vagy felújítással kapcsolatban, beleértve a kevésbé kihasznált épületek KKV-k számára való átalakítását is, a korábbi javaslattal összhangban ajánlott határon átnyúló jelleggel harmonizálni a szabályozásokat a kulturális örökségben gazdag települések és a régészetileg fontos helyszínek védelme érdekében.

A mukahelyteremtéssel kapcsolatos beavatkozások megemelik az életszínvonalat, ami megnövelheti a lakóterületet, ezáltal hozzájárulva a tájkép gyors változásához. A helyi hatóságok és a lakosság közösen kell, hogy kialakítsanak egy erős, szabályozás-alapú morális hozzáállást a védett örökségi helyszínek megtartásához, még akkor is, ha ez a további elvárosiasodás megakadályozását is jelenti. Továbbá az önkormányzatok, amelyek a gazdaság növekedésének következtében többletbevételhez jutnak, a költségvetésüknek egy megfelelő részét arra kellene elkülöníteniük, hogy javítsák a közterületek, az örökségi helyszínek és a település környezetének az állapotát.

Kevésbé fejlett térségekben a háztartások költségvetése nem teszi lehetővé a házak megfelelő felújítását, aminek a következménye romló állapotú otthonok és középületek, nem megfelelő vagy hiányzó szigeteléssel. A Magyarország-Horvátország program energiahatékonysággal kapcsolatos tevékenységei ezért kiemelkedő prioritásként kell kezeljék ezt, különösen a távol eső / rurális térségek esetében. Ami a kulturális és régészeti örökség helyszíneit illeti, kisebb / kevésbé látható, hálózatba nem kapcsolt megoldások alkalmazása javasolt a megújuló energiákra való áttérés során, a tájkép megváltoztatásának elkerülése érdekében.

A turizusból fakadó túlhasználát nem csak lerontja a természeti helyszínek állapotát, de megterheli a környező infrastruktúrát is. Ezt a negatív hatást, amint az a korábbiakban is említésre került, mérsékelni szükséges a turisták áramlásának szabályozásával és a figyelem felhívásával. A népies építészettel kapcsolatos hagyományok egyszerűen eltűnhetnek, ha a modern (és olcsóbb) épületek iránti keresletet nem szabályozzák, nem beszélve a turizmushoz kapcsolódó illegális építkezésekről. Ezért a hatóságoknak – közös fellépés keretében – harmonizálniuk kell az építkezés határon átnyúló szabályait.

Emberi egészség és életmód

A gazdasági fejlődés által tüzelte városiasodás, a turizmus és az infrastrukturális fejlesztések az életszínvonal növelése mellett (talaj-, lég-, zaj- és víz-) szennyezéssel is együtt járnak, ami aztán az emberi egészséget is veszélyeztetheti. Az intelligens növekedés azt javasolja, hogy az urbanizációt a nemzetközi és nemzeti egyezményekkel és szabályozásokkal összhangban tervezzék annak érdekében, hogy a mindennapi életben ne következzenek be hirtelen, átmenet nélküli változások. Ezért határon átnyúló cselekvésre van szükség, hogy megvédjük a jövő

generációk számára is az emberi egészség alapjait biztosító rekreációs tereket és környezeti szolgáltatásokat.

Egyre nagyobb az olyan árvizek, bozóttüzek, földcsuszamlások stb. előfordulási esélye, amelyek közvetlenül is fenyegetik az emberi életet és a megélhetéshez szükséges feltételeket. Amint azt korábban is említettük, nemzetközi szinten harmonizált beruházásokra és szabályozásokra van szükség a védelem kiépítéséhez (különösen a talaj- és a vízgazdálkodás területén).

A COVID-19 után nyilvánvaló, hogy mindenképpen transznacionális összefogásra van szükség az emberről emberre terjedő betegségeknek való kitettség csökkentéséhez.

Környezettudatosság

A fenntartható közös termelést, valamint technológia- és szolgáltatás-fejlesztést támogató kutatási és fejlesztési kezdeményezések hozzájárulhatnak a magyar-horvát programterület környezettudatosságának javulásához, különösképp a megújuló energiaforrások használatát népszerűsítő célzott képzések és figyelemfelhívó kampányok által.

A kis- és közepes vállalkozásokra fókuszáló, a zöld megoldásokra vonatkozó tudást fejlesztő tevékenységek ötleteket adhatnak a további fejlődéshez, fejlesztésekhez. Az érintettek figyelmének felhívására kiemelten javasolt a kiválasztási kritériumok között szerepeltetni a levegőminőség biztosításával, valamint a hulladékkezeléssel kapcsolatos intézkedéseket, ezzel is biztosítva az éghajlat-pozitív és fenntarthatósági elvárások megismertetését. Minden olyan egyéb szabályozás vagy előírás, amely arra ösztönzi vagy kényszeríti a KKV-kat, hogy csökkentsék az üvegház-hatású gázok kibocsátását, hatással van az általános szociális helyzetre helyben, ha jól kommunikálják őket.

Javasolt a környezettudatosság további fejlesztése közös oktatási tevékenységekkel, figyelemfelhívással és tudásmegosztással, amelyek formálni tudják a helyi közvéleményt az éghajlatváltozással, a körforgásos gazdasággal és a környezettudatos megoldásokkal kapcsolatban

A turizmus – amellett, hogy pozitív gazdasági hatással járhat – hídszerepet tölthet be a látogatók szemléletváltásához a zöld turizmus népszerűsítésén keresztül, miközben a szolgáltatókra is pozitív hatást gyakorol.

A fiatalabb nemzedékek megszólításához szükség van olyan határon átnyúló tevékenységekre, amelyek első kézből nyújtanak tapasztalatot (a legjobb gyakorlatok átadásán és az ismeretek cseréjén keresztül), és amelyek így segítenek a diákok és a helyi közösség tagjai látókörének bővítésében.

8 A nyomonkövetés rendszerének értékelése

Jelen fejezet tartalmazza azon intézkedések leírását, amelyek az SKV rendelet 10. cikkelyével összhangban a nyomonkövetést szolgálják.

Az SKV jelenlegi tervezetének kidolgozásakor a Magyarország-Horvátország program vizsgált változata nem tartalmazott részletes előírásokat a tervezett monitoring tevékenységek tekintetében. Egyidejűleg azt is figyelembe kell venni, hogy a programdokumentum szerint a kimeneti- és eredménymutatók táblázatainak a részletei még nem voltak véglegesek, és a tárgyalási folyamat során még módosulhatnak, tovább tisztázódhatnak.

A benyújtott Magyarország-Horvátország programdokumentumban minden kimeneti indikátorral kapcsolatban feltüntetésre került a mértékegység, a mérföldkő és a végső célérték. Az eredményindikátorok kapcsán a mértékegységen, az alapértéken és a referencia éven túl megadták a végső célértéket és az adatok forrását is.

A költségvetést és a kimeneteket illető számítások megvilágítására a jelen SKV készítői is megkaptak egy a költségvetési indikátorokra vonatkozó alátámasztó dokumentumot. A háttéranyagban szerepel egy rövid magyarázat a háttérszámításokkal és az értékek meghatározásának módszerével kapcsolatban.

A dokumentumban felsorolt kimeneti- és eredménymutatókat az ERFA és a Kohéziós Alap közös output és eredmény indikátorai közül választották ki, lásd az ERFA rendelet vonatkozó függelékét. Ezek a mutatók képviselik a közvetlen kimenetek (stratégiák és akciótervek, pilot tevékenységek, közösen kidolgozott megoldások, résztvevők stb.) számát mind a Magyar-horvát programvégrehajtás alatt (lásd kimeneti mutatók), mind pedig a támogatott projektek lezárulta után (lásd eredménymutatók, amelyek a multiplikált, felskálázott vagy kifuttatott eredményeket mérik).

A táblázat tartalmazza a különféle beavatkozásokhoz tartozó dimenziókat és kódokat is, valamint az éghajlati és természeti koefficiensek fokát, az egyedi célkitűzésenként rendelkezésre álló releváns ERFA forrás összességéből számítva.

A Magyarország-Horvátország program 4. fejezete mutatja be a működtetni tervezett nyomonkövetési és értékelési rendszert. A fejezet a monitoring bizottságot jelöli meg a program figyelemmel kísérése legfontosabb szerveként; a végrehajtás során a monitoring bizottság munkáját egy közös titkárság támogatja. Habár említésre kerül, hogy a bizottság összetétele, illetőleg a működésére vonatkozó előírások jelenleg még nem ismertek, a monitoring bizottság által rendszeres jelleggel ellátott nyomonkövetési feladatokat már definiálták.

Az SKV jelen változatának megírásakor a monitoringrendszer és az e-kohézió leendő működését leíró bekezdések még nem voltak teljesek. Mivel még nincs megállapodás a monitoringrendszer működtetéséről vagy a közös titkárság felállításáról, nehéz javaslatokat megfogalmazni a jövőbeni rendszer működésével kapcsolatban.

A környezeti szempontokat illetően javasoljuk a 2001/42/EC SVK rendelet 10. cikkelyével összhangban álló fő szempontoknak megfelelő nyomonkövetési tevékenységek bevezetését az értékelés rendszerébe, kihangsúlyozva a fontosságukat:

- Azonosítani kell a programvégrehajtás jelentős környezeti hatásait, időben felismerve minden lehetséges de előre nem várt hátrányos változást annak érdekében, hogy lehetőség legyen megfelelő válaszlépések megtételére.
- A megkettőzés elkerülésére már létező nyomonkövetési rendszereket is fel lehet használni, amennyiben megfelelőek.

A nyomonkövetés rendszere a következő sztenderdeknek is meg kell, hogy feleljen:

- Specifikus: azokat a hatásokat kell mérni, amelyek valóban a beavatkozásokhoz köthetők, megtisztítva az egyéb tényezők hozzájárulásától.
- Arányos: a működtetés költségei mérsékeltek legyenek, és álljanak arányban a gyakorlati hasznossággal.
- Legitim: biztosítani kell a hatályos jogszabályoknak való megfelelést.
- Koherens: kompatibilisnek kell lennie a végrehajtás során alkalmazott program/projekt monitoring rendszerekkel.
- Közérthető: egyértelműnek kell lennie mind a rendszer működtetői, mind pedig a kedvezményezettek számára, jól definiált indikátorokkal.
- Típus szerkezeti pontos: alkalmasnak kell lennie arra, hogy rögzítse a begyűjtött adatok helyszínét és térbeli kontextusát.

A nyomonkövetés rendszerének elsősorban projektszintű adatokra kell építenie. Mindazonáltal előfordulhatnak számottevő kumulatív hatások, amelyek az egyedi projektek szintjén ugyan elhanyagolhatók lehetnek, különös tekintettel a Magyarország-Horvátország program által támogatott beavatkozások összesített környezeti hatására, de amelyek programszintű indikátorok meghatározását is szükségessé teszik. A kiválasztott kimeneti mutatók mellett olyan indikátorokat is nevesíteni kell, amelyek a környezeti hatásokat és a fenntarthatóságot mérik. Célszerű lenne legalább egy környezet-specifikus mutató (lehetőleg eredmény indikátor) definiálása minden egyes prioritásra; ezzel egyidejűleg azonban el kell kerülni egy túlságosan szofisztikált indikátorrendszer felállítását.

9 Vezetői összefoglaló

A Magyarország és a Horvát Köztársaság közötti, a 2021-2027 időszakra vonatkozó Interreg program tervezése 2019-ben kezdődött. Az együttműködés a következő hét év fejlesztési tevékenységeit négy prioritás köré kívánja szervezni, amelyek a következők:

1. Versenyképes határmenti régió
2. Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határmenti régió
3. Befogadó határmenti régió
4. Együttműködő határmenti régió

A négy prioritás alatti egyedi célkitűzések tartalmazzák az innovatív és intelligens gazdasági átalakulás előmozdítását, a tiszta és méltányos energetikai átalakulást, a zöld és kék befektetéseket, a körforgásos gazdaságot, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást és a kockázat-megelőzést és kockázatkezelést.

A Magyarország-Horvátország program végrehajtása által keletkező potenciális előnyök és hátrányok kiértékelésére Stratégiai Környezeti Vizsgálatra van szükség. A legfőbb szabályozó dokumentum, amelyet figyelembe kell venni, a 2001/42/EC európai uniós rendelet (SKV rendelet), amely bizonyos terveknek és programoknak a környezetre gyakorolt hatásainak felméréséről szól.

Az értékelés első lépése annak vizsgálata volt, hogy a Magyarország-Horvátország program céljai miként kerültek megállapításra, illetve hogy közöttük milyen a konzisztencia – annak érdekében, hogy kimutassuk a szinergiákat és a lehetséges ellentmondásokat. Ami az ágazati politikákhoz való illeszkedést illeti, elemeztük a releváns magyar és horvát fejlesztési stratégiákat és terveket, a közös intézkedésekre és a szinergiákra összpontosítva.

A magyar-horvát programvégrehajtás potenciális hatásainak felméréséhez elemeztük a határon átnyúló terület társadalmi, gazdasági és környezeti állapotát. Mind a magyar, mind a horvát megyék gyors elnéptelenedéssel és korosodó társadalommal kell szembenézzenek, amelyek megváltoztatják a helyi népesség szerkezetét, és szélesebb körű szociális és infrastrukturális háttérrel kívánnak meg. A főként stagnáló, kevés helyen fejlődő megyei gazdaságok most a globális járvány és az infláció következményeivel is szembesülnek.

A régióban számos lehetőség kínálkozik a gazdasági és infrastrukturális fejlődésre, ahol a cél a helyi érték előállításának támogatása és az életminőség javítása, miközben a beavatkozásoknak fenntartható és ökológiai sztemderdeket is népszerűsíteniük kell. A helyi környezetet illetően a határmenti terület olyan földrajzi sajátossággal rendelkezik, amely megfigyelhető a helyi talajban, továbbá a növény- és állatvilágban, és amelyet meg kell őrizni a jövő generációi számára is – ennek a szempontnak minden fejlesztési elképzelésben vissza kell köszönnie. A jelen környezeti jelentésben végigvettük a Magyarország-Horvátország program lehetséges hatásait, különféle környezeti elemekre koncentrálva. A megvalósított célkitűzések hatásai sokkal

kedvezőbbek lehetnek a régió megyéi számára, ha sikerül a megemlített negatív környezeti hatásokat figyelembe venni és elkerülni. A környezetre vagy az emberi egészségre gyakorolt potenciális pozitív és negatív hatások bemutatása mellett a dokumentumban javaslatokat körvonalaztunk ellenintézkedésekre, valamint a nyomkövetés rendszerére vonatkozóan is.